universität wien

DIPLOMARBEIT / DIPLOMA THESIS

Titel der Diplomarbeit / Title of the Diploma Thesis

„Rózsakeresztesek és templomosok ábrázolása a magyar irodalomban“

verfasst von / submitted by

Tímea Jázmin Körtvélyesi

angestrebter akademischer Grad / in partial fulfilment of the requirements for the degree of

Magistra der Philosophie (Mag. Phil.)

Wien, 2019 / Vienna, 2019

Studienkennzahl lt. Studienblatt / degree programme code as it appears on the student record sheet:	A 190 333 382
Studienrichtung lt. Studienblatt / degree programme as it appears on the student record sheet:	Lehramtsstudium UF Deutsch UF Ungarisch
Betreut von / Supervisor:	Ao. Univ.-Prof. Dr. Andrea Seidler

ZUSAMMENFASSUNG

Spiritualität, Religiosität, Mystizismus, Okkultismus finden wir nicht selten in der ungarischen Literatur. Diese Begriffe sind oftmals mit einer moralischen-spirituellen Lehre verbunden, wie im Roman *Isten rabjai* (*Gottes Sklaven*) von Géza Gárdonyi oder im Drama *Az ember tragédiája* (*Tragödie des Menschen*) von Imre Madách. Einer der berühmten geheimen Orden, die Freimauerschaft, war auch in Ungarn präsent. Die erste stärkere Berührung von Ungarn mit der Freimaurerei erfolgte zur Zeit der ersten Wiener Loge durch Offiziere der ungarischen Leibgarde in Wien, die sich um den Schriftsteller György Bessenyei gruppierten, ferner durch Angehörige des hohen Adels.

In dieser Arbeit aber beschäftige ich mich mit zwei „Urvätern" der Freimauerschaft: mit den Rosenkreuzern und den Templern. Der Templerorden war auch physisch präsent in Ungarn in der Zeit von Béla IV.; die rosenkreuzerische Ideologie verbreitete sich auch auf ungarischer Erde: d. h. es gab Kontakte zwischen beiden Orden und Ungarn. Die Freimauerschaft, bzw. diese beiden Orden weckten im Späteren in der europäischen Gesellschaft den Anspruch auf geheime Klubs und Gesellschaften, Ungarn war auch keine Ausnahme, was u. a. Sigismund von Luxemburgs Drachenorden bestätigt (der auch der Entstehungsgeschichte von *Drakula* beigetragen hat).

Jedoch wirkten beide Orden, die Rosenkreuzer und die Templer, auf Ungarn, wie andere westeuropäische Phänomene: fremde Muster, Lehre, Ideologie wurden übernommen, teilweise umgestaltet und schließlich in den ungarischen Kontext eingebettet. In meiner Arbeit beschäftige ich mich damit, wie das Resultat dieses Übernahmeprozesses in der *modernen* ungarischen Literatur dargestellt wird, um zu sehen, in welcher Form die Rosenkreuzer und die Templer in der ungarischen literarischen Erinnerung erhalten geblieben sind. Zu diesem Zweck analysiere ich in meiner Arbeit drei ungarische Romane: *A Pendragon legenda* (*Die Pendragon-Legende*) von Antal Szerb; *A Vörös Oroszlán* (*Der rote Löwe*) von Mária Szepes; und *Elveszett tekercsek nyomában* (*Auf der Spur verlorener Schriftrollen*) von K. T. Zelenay. Die Ersteren thematisieren die Rosenkreuzer, der Letztere beschäftigt sich mit dem Templerorden.

In meiner Arbeit versuche ich die folgenden Fragen zu beantworten: Wie werden Rosenkreuzer und Templer (bzw. ihre Lehre) in diesen Romanen dargestellt? Kommen historische Figuren vor, die wichtige Rollen in diesem Kontext spielen? Welchen Zweck haben fiktive Figuren im Kontext? Welche Motivation hatten diese drei Autoren, um die Rosenkreuzer und / oder die Templer in ihrem Roman zu thematisieren?

Was die Gliederung meiner Arbeit betrifft, beschäftige ich im ersten Teil mit dem historischen Hintergrund von beiden Orden, und im zweiten Teil analysiere ich diese drei Romane.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Ezúton szeretnék köszönetet mondani családomnak azért, hogy tanulmányaim során támogattak és mellettem álltak.

Köszönöm témavezetőmnek, Andrea Seidler professzor asszonynak, hogy éveken át szakértelmével és tanári stílusával hozzájárult ismereteim bővítéséhez és az egyetemen eltöltött szép időkhöz. Köszönöm neki, hogy segítséget nyújtott szakdolgozatom elkészüléséhez.

Továbbá köszönöm Havasréti Józsefnek, aki *Szerb Antal* c. könyvével és szakirodalmi ajánlásával segített, hogy jobban megértsem *A Pendragon legenda* c. regényt, annak szerzőjével és hátterével együtt.

Hálával tartozom két gimnáziumi tanáromnak is, akik nagy mértékben hozzájárultak az irodalom és a nyelvek iránti szeretetemhez és így pályaválasztásomhoz is: köszönet jár ezért László Klárának, egykori némettanáromnak, ill. Vaszariné Horváth Mártának, aki négy éven át tanított engem magyar nyelv és irodalom tantárgyból.

Tartalomjegyzék

1 Bevezetés 6
2 Rózsakeresztesek 7
2.2 Christian Rosencreutz legendája és a kezdetek 7
2.2 Rózsakeresztes tanítás és hagyomány 12
2.3 Politika a rózsakeresztességben 17
2.4 Rózsakeresztes szimbolizmus 18
2.4.1 Rózsa és kereszt 18
2.4.2 Természeti jelenségek és állatok 22
2.4.3 Arany vagy sem? 23
2.4.4 A Bölcsek Köve 25
2.5 Híres „rózsakeresztesek“ 27
2.6 Rózsakeresztesek a szabadkőművesek között 29
3 Templomosok 31
3.1 Jeruzsálemi kezdetek 31
3.2 A templomos lovagok életviteléről és annak ideológiai hátteréről 32
3.2.1 Templomos ideológia 32
3.2.2 A rend felépítése és működése 33
3.2.3 Templomos bankárok 34
3.2.4 Megjelenés és ruházat 36
3.2.5 A rend gazdaságáról 37
3.2.6 A rend angolszász és skót ágáról 38
3.3 Templomos kincsek és történetük 40
3.3.1 Salamon temploma 40
3.3.2 A Frigyláda és a Szent Grál 40
3.3.3 A kincsek sorsa 41
3.4 A rend bukásáról és annak feltételezhető okairól 42
3.4.1 Kritikák, kétes esetek, kudarcok 42
3.4.2 Szép Fülöp és a pápa 45
3.4.3 Következtetés 47
3.4.4 Jacques de Molay átka 48
3.5 A templomosok utóélete az irodalomban 50
3.6 Szabadkőműves templomosok 51
4 Rózsakeresztesek ábrázolása a magyar irodalomban 51
4.1 A Pendragon legenda 52
4.1.1 Rózsakeresztes-gyökerek a Pendragon-dinasztiában 55
4.1.1.1 Owen Pendragon, a természettudós rózsakeresztes 59
4.1.2 A nők szerepe A Pendragon legendában 60
4.1.3 Szerb Antal humora: az intellektuális komikum 63
4.1.3.1 A frenológia karikatúrája 63
4.1.3.2 Szarkazmus és irónia 65
4.1.4 Rózsakeresztesség az imperialista Nagy-Britanniában 66
4.1.4.1 A szigetlakók ábrázolása 66
4.2 A Vörös Oroszlán 69
4.2.1. A Vörös Oroszlán és Flamel Miklós 72
4.2.2 Reinkarnáció és transzmutáció 74
4.2.3 Természet és okkultizmus 75
4.2.3.1 Nap és Hold 76
4.2.3.2 Az asztráltér igazi áldozatai 77
5 Templomosok ábrázolása a magyar irodalomban 78
5.1 Elveszett tekercsek nyomában 79

5.1.1 Őrült Rudolf ... 81
5.1.2 Saint-Germain és a Bölcsek Köve ... 83
5.1.3 A Sion rend és Bérenger Saunière ... 86
5.1.3.1 A Sion rend a valóságban és a regényben ... 86
5.1.3.2 Bérenger Saunière és Habsburg-Lotaringiai Rudolf együttműködése ... 87
5.1.4 A Sárkány Lovagrend és a templomosok ... 88
5.1.5 Többségében fikció ... 88
5.1.5.1 Jézus és az évszámok ... 89
5.1.5.2 Jacques de Molay, aki mégsem látott előre mindent ... 89
5.1.5.3 A magyarok „kiválasztottságának“ kérdése ... 90
5.1.5.4 Miért éppen Bismarck ölte volna meg Rudolfot? ... 90
5.1.5.5 Johann Szalvátor „gittegylete“ ... 91
5.1.5.6 Ál-pátosz: a modern regény ellensége ... 91
5.1.6 Összegzés: politikai, nem történelmi regény ... 93
6 Végszó ... 97
7 Irodalomjegyzék ... 99
7.1 Primer irodalom ... 99
7.2 Szekunder irodalom ... 99

1 Bevezetés

Miért éppen a rózsakeresztesek és templomosok a magyar irodalomban való ábrázolását választottam ennek a munkának a témájául? A két rend eredete német és francia, a magyar történelemmel való kapcsolatukról nemigen találunk említést a magyar történelmi tankönyvekben. Nyugat-európai attitűdjük különösen idegen Magyarország szempontjából állítólagos keletkezésük, a 14. század idején, hiszen még a 16.-17. századi magyarországi útleírásokban is találunk fantasztikus leírásokat a magyarokról és a tájról, amely a vidék elszigeteltségét mutatja Európa többi részétől. Nicolaus Ernest Kleemann holland utazó leírásában a magyarok félig emberek, félig farkasok; a vidéket legendás lények, mint például szirének lakják, az elhagyott-elátkozott török paloták pedig titkos kincset őriznek, egykori uraikról pedig rémtörténetek keringenek.[1] Ez is mutatja, hogy bár Magyarország a mai napig elkülönül Nyugat-Európától a különböző kultúrájával, történelmével és a magyar kettős mentalitással (mivel a mulatás éppúgy kulturális-szociális jellemző, mint a melankólia), de a 14. században még a geográfiai tényezők is, a vidék „megközelíthetetlensége“ és az emberek fantáziája is határt húzott a nyugat-európai kultúra és Magyarország közé. Ezek után különösen kérdéses, hogy mi köze lehetett ennek a két nyugat-európai rendnek Magyarországhoz, ha egyáltalán volt köze – ennek a munkának a középpontjában viszont nem elsősorban ez a kérdés áll, hanem az, hogy a magyar nyelvű írók miért éppen ezekről a rendekről kívántak megemlékezni műveikben. Munkám tehát elsősorban a következő kérdéseket kívánja megválaszolni: Hogyan ábrázolja a magyar irodalom a rózsakereszteseket és a templomosokat, ill. a rendek filozófiai hátterét? Kapnak-e történelmi alakok szerepet a regénybeli rendekkel kapcsolatban? Milyen szerepet kapnak a fiktív szereplők a rózsakeresztes vagy templomos kontextusban? Milyen motivációja volt a szerzőknek abban, hogy a rózsakeresztes és / vagy templomos rendet tematizálják regényükben?

Ami a munka felépítését illeti, az első részben a rendek keletkezési körülményeit és az ezekkel kapcsolatos elméleteket szeretném bemutatni. Fontos megemlíteni a rendek tanait, mivel történelmi jelentőségüket elsősorban a „titkos tudásban“ és annak továbbörökítésében találjuk: például a Szabad Kőműveseket többen a rózsakeresztesek és templomosok utódrendjének tekintik, ezért róluk is lesz szó ebben a munkában, amikor a két rend kapcsolatát fogom tárgyalni. A rendek filozófiája azért is kap elsődleges szerepet, mivel két történelmileg kevéssé dokumentált rendről van szó, ráadásul a rózsakeresztesek eredete jó eséllyel fiktív alapokon nyugszik. A templomos rend egykori elszigeteltségével szintúgy nehezen ad betekintést egykori

[1] lásd: Nicolaus Ernest Kleemann: *Briefe über die Schiffahrt und Handlung in Ungarn, Sklavonien und Kroatien. Geschreiben auf einer Reise in diesen Ländern, im Jahr 1733.* Aus dem Italienischem übersetzt von N. E. K. (Nicolaus Ernset Kleemann). Prag: Wolf. Gerle. 1783

hétköznapjaikba, de elsősorban állítólagos kincseik azok, amelyek a történészeket foglalkoztatják. Összegezve mindkét rend fennmaradt hagyománya jórészt fikción alapszik, megnehezítve az olvasó dolgát, mikor arra kerül a sor, hogy eldöntse: mit vettek át a szerzők történelmi forrásokból regényeikbe, és mit találtak ki ők maguk. Valószínűleg azért is vonzza a két rend története a fantáziaregény-írókat, mert a történelmi kirakós játékban sok hézag akad, amit maguk tölthetnek ki.

Munkám második felében három magyar nyelven írt regénnyel szeretnék foglalkozni, melyek középpontjában a templomosok vagy a rózsakeresztesek állnak. Igyekeztem a művek kiválasztásánál egy nagyobb időintervallumot lefedni és különböző korszakokban íródott könyveket bemutatni, bár be kell vallanom, hogy a kínálat viszonylag szűkös. A tény azonban, hogy kevésbé ismert regényekről van szó, motivációként szolgált számomra abban, hogy megismerjem és összehasonlítsam őket ennek a munkának a keretében. Szerb Antaltól a méltatlanul elhanyagolt *A Pendragon legenda* c. regény, valamint Szepes Máriától *A Vörös Oroszlán* középpontjában a rózsakeresztesek állnak; egy új keletű, 2017-ben íródott regény, az *Elveszett tekercsek nyomában* K. T. Zelenaytól pedig a templomosokat helyezi előtérbe.

2 Rózsakeresztesek

2.2 Christian Rosencreutz legendája és a kezdetek

A rózsakeresztesek történelme igen szövevényes, és kutakodás közben rengeteg egymásnak ellentmondó állítás merül fel, legfőképpen a rend, ill. a testvériség alapításával kapcsolatban: ennek oka az, hogy a tágabb körben ismert rózsakeresztes irodalomban ábrázolt történetek, melyek a rend létezésével foglalkoznak, több kérdést vetnek fel, mint amennyire válasszal tudnak szolgálni – állítja Carlos Gilly.[2]

Elsősorban a rózsakeresztes rend irodalmi-fiktív jellege miatt hívja fel a figyelmet néhány problémás kérdésekre Hans-Jürgen Rupert a következőképpen:

> Um die Rosenkreuzer ranken sich seit jeher zahlreiche Gerüchte und Legenden. Handelt es sich um einen Geheimbund oder um eine freimaurerähnliche Vereinigung? Gibt es überhaupt »die« Rosenkreuzer, oder muss man ganz unterschiedliche Strömungen und Gruppen unterscheiden, um ein zutreffendes Bild von der Wirklichkeit des Rosenkreuzertums zu gewinnen?
> Bei kaum einem anderen Thema ist es so schwierig, Fakten von Legenden zu unterscheiden. [...] Steht am Beginn eine reale historische Person oder Gruppe oder ein Mythos [...], eine »Geschichte«, die dann in der Realität wirksam wurde bis in unsere Gegenwart?[3]

Több elmélet is létezik azzal kapcsolatban, hogy mióta datálható a rózsakeresztes rend létezése, illetve ki is volt annak alapítója. A legrégebbi dátum, amelyre a rózsakeresztes rend

[2] Carlos Gilly: *Die Rosenkreuzer als europäisches Phänomen im 17. Jahrhundert und die verschlungenen Pfade der Forschung.* 19-56. In: Carlos Gilly / F. Niewöhner: *Rosenkreuz als europäisches Phänomen im 17. Jahrhundert.* Amsterdam: In de Pelikaan 2002 (=Bibliotheca Philosophica Hermetica; 7), 19.
[3] Hans-Jürgen Rupert: *Rosenkreuzer.* Kreuzlingen, München: Hugendubel 2004, 7.

megalapítását helyezik, 1181 volt, és a II. Henrik szolgálatában álló Jean de Gisorst, a szabadkőművesek példaképéül szolgáló templomos lovagot tekintik alapítónak középkori francia források.[4] Ez az egyik legrégebbi elmélet, amely a rózsakeresztesek, templomosok és szabadkőművesek kapcsolatát igyekszik igazolni, egy közös „ősatya" személyében. Egy későbbi dátum a testvériség megalapításával kapcsolatban Johann Valentin Andreae nevéhez köthető, mivel az (ismert) rózsakeresztes irodalom az ő munkásságával kezdődött el.

A legnépszerűbb elmélet szerint azonban a rózsakeresztesek ősatyjaként Christian Rosencreutzot tekinthetjük a mítosz szerint, ami az ő esetében egy kalandos életutat jelentett:

> Christian Rosencreutz lebte der Legende nach von 1378 bis 1484. Nachdem seine adligen Eltern ihn schon als Kind in einem Kloster untergebracht hatten, wird er eines Tages einem Bruder zur Reise ins Heilige Land mitgegeben. Als dieser unterwegs stirbt, kehrt der junge Rosencreutz allerdings nicht um, sondern lernt Arabisch und betreibt im Jemen, in Ägypten und in Fez naturwissenschaftliche Studien. Er lernt die Magie und Kabbala kennen und übersetzt den *Liber Mundi*, das die gesamte Naturerkenntnis enthaltende »Buch der Welt«, ins Lateinische. [...]
> Auf dem Rückweg nach Deutschland bespricht er sich in Spanien mit den Gelehten Europas darüber, was den Wissenschaften fehle und wie Kirche und Philosophie mit Hilfe seiner im Orient gewonnene Erkenntnisse »moralisch zu verbessern« seien.
> Enttäuscht über die fehlende Resonanz unter den Gelehrten zieht sich Christian Rosencreutz zu wissenschaftlichen Studien für fünf Jahre ins Privatleben zurück [...] und gründet danach zusammen mit drei Mitbrüdern eine zunächst geheime Gesellschaft: »die Brüderschaft des R. C. [= Rosen Creutz]«. Die ersten Mitglieder dieser gelehrten Sozietät befassen sich mit literarischen Studien, vor allem mit dem *Liber Mundi*, dem »Buch der Welt«, in dem auch Paracelsus zu lesen vermochte.[5]

Rosencreutz életénél talán csak halála volt különösebb, legalábbis, ha az ezt övező legendát tekintjük, amelyet Johan Valentin Andreae *Fama Fraternitatis* című művében olvashatunk:

> Zusätzlich zu seinem besonderen Lebenslauf schildert die *Fama* auf märchenhafte Weise das Erbe, das Christian Rosencreutz zurückließ: 120 Jahre nach seinem Tod fanden die Rosenkreuzer, die sich im Stillen mit seiner Lehre weiterhin beschäftigten, sein Grab. In einem unterirdischen Gewölbe befand sich ein Altar; als dieser geöffnet wurde, fand man seinen Körper in vollkommenen Zustand an, *unversehret und ohne alle Verwesung.* Das kleine Buch, das der Verstorbene in der Hand hielt, fing mit folgenden Worten an: *Das dem Herzen Jesu eingepflanzte Samenkorn, Christian Rosencreutz, stammte aus vornehmer und erleuchteter deutscher Familie; er war für sein Jahrhundert der Mann, der durch göttliche Offenbarung, durch erhabenste Imaginationen, durch unermüdliches Bestreben den Zugang fand zu den himmlischen und menschlichen Mysterien und Geheimnissen.* Diese Schrift endete mit dem Rosenkreuzerschpruch: Ex Deo nascimur – In Jesu (Christo) morimur – Per Spiritum Sanctum reviviscimus. [„Isten által teremtetünk – Jézusban (Krisztusban) meghalunk – Szentlélek által feltámadunk"][6]

A dióhéjban elmesélt történet érdekes és kísérteties eleme az az állítás, miszerint Rosencreutz halála után állítólag 120 évvel később megtalált sír lezárt ajtaján kívülről ez állt latinul: „120 év

---

[4] Elter Tamás: *Az igazi Pendragon legenda: a rózsakereszt titokzatos testvérisége.* 2017.12.31. Online. URL: http://www.origo.hu/tudomany/20171231-a-mult-homalyaba-vesz-a-17-szazadi-misztikusok-kozt-felbukkano-titkos-tarsasag-gyokere.html [utolsó hozzáférés: 2018.07.15.]

[5] Hans-Jürgen Rupert: *Rosenkreuzer.* Kreuzlingen, München: Hugendubel 2004, 12.

[6] Bastiaan Baan: *Johann Valentin Andreä: Die Chymische Hochzeit des Christian Rosencreutz.* Gedeutet und kommentiert von Bastiaan Baan. Kommentare übersetzt aus dem Niederländischen von Agnes Dom-Lauwers. Stuttgart: Urachaus 2001, 60.

után fel fogok tárulni".[7]

Rosencreutz legendáját az elsők között megörökítő írások Johann Valentin Andreae tollából származtak, aki eredetileg névtelenül publikálta három első művét: 1614-ben jelent meg a *Fama Fraternitatis R. C.*, 1615-ben a *Confessio Fraternitatis R. C.*, amely Rosenkreutz életét ismerteti; illetve 1616-ban Andreae leghíresebb irata, a *Chymische Hochzeit: Christiani Rosencreütz* követte elődeit.[8]

A *Fama Fraternitatis* jelentősége abban rejlik, hogy az Andreae-féle rózsakereszteség ideológiáját foglalja össze, amelyet Yates – aki hozzáteszi, hogy Andreae és követői elsősorban a német kereszténységet akarták megújítani az evangélikus valláson keresztül – a következőképpen jellemez:

> The discovery of the vault is the signal for the general reformation; it is the dawn preceding a sunrise. [...] This very peculiar document, the *Fama Faternitatis*, thus seems to recount, through the allegory of the vault, the discovery of a new, or rather new-old, philosophy, primarily alchemical and related to medicine and healing, but also concerned with number and geometry and with the production of mechanical marvels. It represents, not only an advancement of learning, but above all an illumination of a religious and spiritual nature.[9]

A rózsakeresztes hagyomány életútjának kezdetét a kutatók Rosencreutz legendájának írásos megjelenésére datálják, így az Andreae által „továbbvitt" tanok és fiktív történetek a rózsakeresztesek történetében „korai", más szóval „régebbi" rózsakereszteség korszakába sorolhatóak:

> Noch zu Lebzeiten Andreaes bildete sich eine Strömung, die man auch »frühes« oder »älteres Rosenkreuzertum« bezeichnet. Diese ältere Rosenkreuzertum – also die Idee Andreaes und seiner Freunde und ihre Rezeption durch zeitgenössische Autoren – war dadurch gekennzeichnet, dass es keine strukturierte Gesellschaft war, sondern nur als Idee vorhanden war. Die »Bruderschaft« der Rosenkreuzer antwortete nicht auf die vielen Fragen, die an sie gerichtet wurden, weil sie nicht existierte – aber der Mythos war um so lebendiger![10]

Carlos Gilly írja, hogy Gottfried Arnold Andreae fiatalkori, rózsakeresztesekkel kapcsolatos írásait tanulmányozva arra a következtetésre jutott, hogy a titkos rend legendájának valódi szerzője maga Andreae volt: tehát Arnold tagadja, hogy Andreae rózsakeresztesei léteztek volna.[11] A tudomány jelenlegi állása szerint valóban Andreae és baráti köre, a tübingiai diákok állhattak Rosencreutz életrajzának kitalálásában[12], a hatás azonban sokkal nagyobb volt a vártnál: az olvasók valóban elhitték a rózsakeresztes rend létezését. Voltak, akik szívesen csatlakoztak volna, de nem mindenki nézte a rózsakeresztesek megjelenését jó szemmel:

---

[7] Hans-Jürgen Rupert: *Rosenkreuzer.* Kreuzlingen, München: Hugendubel 2004, 13.
[8] uo., 9.
[9] Frances A. Yates: *The Rosicrucian Enlightenment.* Volume IV. London, New York: Routledge 1972, 45.
[10] Hans-Jürgen Rupert: *Rosenkreuzer.* Kreuzlingen, München: Hugendubel 2004, 33.
[11] Carlos Gilly: Die Rosenkreuzer als europäisches Phänomen im 17. Jahrhundert und die verschlungenen Pfade der Forschung. 19-56. o. In: Carlos Gilly / F. Niewöhner: Rosenkreuz als europäisches Phänomen im 17. Jahrhundert. Amsterdam: In de Pelikaan 2002 (=Bibliotheca Philosophica Hermetica; 7), 29.
[12] Hans-Jürgen Rupert: *Rosenkreuzer.* Kreuzlingen, München: Hugendubel 2004, 21.

> The ‘Rosicrucian furore’ which arose in response to the stirring announcements of the manifestos soon became inextricably confused through the large numbers who tried to join in without inside knowledge of what is was all about, being merely attracted by the exciting possibility of getting into touch with mysterious personages possessing superior knowledge or powers, or angered and alarmed by the imagined spread of dangerous magicians or agitators.[13]

Andreaetól azonban távol állt, hogy „szektát“ alapítson: ő inkább „komédiaként“ tekintett saját írásaira, amelyek Rosencreutz életútjáról szóltak – de maga is elismerte, hogy, habár fikcióról van szó, lényegében valamelyest mégiscsak hasznosnak bizonyult Rosencreutz története, mivel az ideológiát át sikerült adnia az embereknek általa.[14] Andreaenak és társaságának különösen hasznos lehetett ez a kimenetel, hiszen a Rosecreutz legendáját övező érdeklődésnek köszönhetően megtalálták a módját, hogyan juttassák el saját mondanivalójukat egy minél szélesebb publikumhoz. Ez a mondanivaló pedig egy „általános reformációról“ szólt, úgy vallási, mint társadalmi szinten.[15] Andreae rózsakeresztesei népszerűségük ellenére (vagy éppen népszerűségüknek köszönhetően) megosztották a publikumot:

> Kaum war die *Fama Fraternitatis, deß Löblichen Ordens des Rosenkreutzes, an alle gelehrten und Häupter Europae* im März 1614 in Kassel erschienen, wurde der europäische Büchermarkt von einer Flut von Schriften regelrecht überschwemmt [...], und wie die über 300 Titel alle heißen, sowohl für wie auch gegen die Bruderschaft von Rosenkreuz. [...] Viele dieser Stellungnahmen wurden mit einer Leidenschaftlichkeit vertreten, die den Flugschriften der Reformation in nichts nachstand. Aber auch die aufgeklärtesten Köpfe in Europa versuchten, sich über das Phänomen klar zu werden, denn worum es bei der hier verkündeten Reformation tatsächlich ging, war letzten Endes eine radikale Umstellung der Werte in Religion, Wissenschaft und Politik.[16]

Fontos különbséget kell tennünk rózsakeresztes *rend* és rózsakeresztes *társaság* között. Előbbi, mint Rosencreutz szerzetesekből álló rendje, egy titkos rend volt a legenda szerint, amelyet a *Chemische Hochzeit* „dokumentál“. Andreae társaságának esetében viszont *testvériségről* vagy *társaságról* írnak a források: nem egy titokban tartott, szigorú szabályokat követő társaságként jelentek meg, hanem a „rózsakeresztes“ (utópikus) tanok hirdetése volt a cél – amely ez esetben egyet jelentett Andreae céljaival: 1. Egy új („általános“) reformáció általi vallásmegújítással; 2. a krisztusi szeretet és tevékenység terjesztésén keresztül egy gyakorlati kereszténység megvalósításával; 3. valamint a tudomány és az ipar etikai céljainak kitűzése és normáinak meghatározása azáltal, hogy szolgálatukat alárendelik az emberiség javának.[17]

Az első történelmileg hiteles és bizonyítékként szolgáló forrás a rózsakeresztes társaság megalapítására 1757-re datálható[18], azonban a szabadkőművesség is ekkortájt alakult ki bizonyos források szerint, ami lehetőséget adott az átfedésre:

---

[13] Frances A. Yates: The Rosicrucian Enlightenment. Volume IV. London, New York: Routledge 1972, 91.
[14] Hans-Jürgen Rupert: *Rosenkreuzer.* Kreuzlingen, München: Hugendubel 2004, 25.
[15] uo., 12.
[16] Carlos Gilly: *Die Rosenkreuzer als europäisches Phänomen im 17. Jahrhundert und die verschlungenen Pfade der Forschung.* 19-56. o. In: Carlos Gilly / F. Niewöhner: *Rosenkreuz als europäisches Phänomen im 17. Jahrhundert.* Amsterdam: In de Pelikaan 2002 (=Bibliotheca Philosophica Hermetica; 7), 20.
[17] Hans-Jürgen Rupert: *Rosenkreuzer.* Kreuzlingen, München: Hugendubel 2004, 27.
[18] uo., 40.

> Roland Edighoffer, emeritierter Professor an der Sorbonne, vertritt sogar die These, dass »die Freimaurerei in England aus dem Rosenkreuzertum hervorgegangen« ist, »und zwar durch die Vereinigung des rosenkreuzerischen Gedankenguts mit den mittelalterlichen Traditionen der Maurerzünfte«, in den Jahren zwischen 1633 und 1646. Dies wird auch durch freimaurerische Quellen belegt: Ein 1724 in London ediertes Manuskript der alten freimaurerischen Konstitutionen bezeichnet Freimaurer und Rosenkreuzer als Brüder ein und derselben Fraternität.[19]

Hogyan került azonban a rózsakeresztesség brit területre, német származása ellenére? A tanokat a rózsakeresztes társaság két képviselője vitte magával Angliába: Michael Maier és Robert Fludd. Az ő jelentőségükről Yates a következőképpen ír:

> Apart from Andreae and the unknown persons who may have cooperated with him in spreading the Rosicrucian myth, there are two writers who are generally recognized as the chief exponents of Rosicrucian philosophy. These are Robert Fludd and Michael Maier. Though both Fludd and Maier denied that they were Rosicrucians, they both spoke with interest and approval of the Rosicrucian manifestos, and their philosophies are, roughly speaking, in line with the attitudes expressed in the manifestos. But the modes of thought which are veiled in the fictions of *Fama, Confessio*, and *Wedding* are developed by Fludd and Maier into whole libraries of weighty books which were published in the years following the appearance of those three exciting works. Fludd gives most full expression to the philosophy of macrocosm and microcosm; Maier gives brilliant expression to the themes of spiritual alchemy. The solid support of Fludd and Maier imparts reality to the Rosicrucian myth, which now begins to look like a movement with a body of serious literature behind it.[20]

Yates megjegyzése Fludd-dal és Maier-rel kapcsolatban azért különösen érdekes, mivel az őket követő irodalmárokra, akik a rózsakeresztességről írnak, ugyanaz lesz a jellemző, mint magára erre a két filozófusra: sem ők nem vallják magukat rózsakeresztesnek, se nem állítják, hogy találkoztak volna valaha „igazi“ rózsakeresztesekkel – mindnyájan inkább az állítólagos rend ideológiájával foglalkoznak, ahogyan Yates is rámutat a rózsakeresztes szerzők „kívülállósságára“.[21]

Szintúgy angol területen bukkant fel Johann Amos Comenius (1592-1670), aki saját testvériségének adta át „az első valóban létező rózsakeresztes testvériség“ címét (tekintve, hogy bár Andrea művei a későbbiekben is fontos szerepet játszottak a rózsakeresztesség történetében, ahogy Comeniusra is hatással volt, Andreaenak magának azonban sosem állt szándékában rendet alapítani):

> In seinem letzten Werk, den *Clamores Eliae,* identifiziert Comenius [...] ganz unverhüllt das eigene Reformprogramm mit der rosenkreuzerischen »Generalreformation«. Die von ihm als Bischof im Exil geleitete Kirche der *Böhmischen Brüder* bezeichnet er dort sogar die erste tatsächlich existierende Rosenkreuzerbruderschaft.[22]

A rózsakeresztesek történelmében új fejezetet nyitott az angliai irányzat, amelyre a tudomány egy újabb korszakként tekint, kezdve az állítólagosan rózsakeresztes befolyással megalapuló *Royal Society*-vel:

---

[19] Hans-Jürgen Rupert: *Rosenkreuzer.* Kreuzlingen, München: Hugendubel 2004, 39.; idézve: R. Edighoffer: *Die Rosenkreuzer*, 97. és 10.
[20] Frances A. Yates: The Rosicrucian Enlightenment. Volume IV. London, New York: Routledge 1972, 70.
[21] uo., 99.
[22] Hans-Jürgen, Rupert: *Rosenkreuzer.* Kreuzlingen, München: Hugendubel 2004, 36.

> Die Rosenkreuzerbewegung lebte danach in anderer Gestalt wieder auf, insbesondere durch den Einfluss englischer Rosenkreuzer wie des Alchimisten und Astrologen Elias Ashmole (1617-1692) – einem der Begründer der *Royal Society* (1660) – auf die entstehende Freimaurerei. Die Vertreter dieser auf das ältere Rosenkreuzertum folgenden zweiten Phase der Rezeption des Rosenkreuzer-Mythos bezeichnet man auch als »mittlere Rosenkreuzer«. Diese Phase steht im Wesentlichen unter dem Vorzeichen der sich zur gleichen Zeit ebenfalls in England herausbildenden Freimaurerei, so dass es vielfach zu Überscheidungen, aber auch zur Verwechselungen von Rosenkreuzern und Freimaurern kommt.[23]

2.2 Rózsakeresztes tanítás és hagyomány

Marion Mink írja, hogy a rózsakeresztes rend a mágia tanaira, az asztrológiára, a kabalára és a teofilozófiára alapszik.[24] Épp ezért kapnak természeti elemek különös jelentőséget a rózsakeresztes filozófiában: ásványi kincsek és drágakövek (aranykészítés), valamint a bolygók állása és szimbolikus jelentésük gyakran említésre kerülnek a rózsakeresztes irodalomban.

Ahogyan korábban szó volt róla, Andreae *Fama Faternitatis* c. műve foglalja össze a rózsakeresztesek általa értelmezett (vagy kitalált) dogmáját. A rend irodalmában gyakran találunk szimbólumokat, amelyek életbölcsességek, elvárások kódolására szolgálnak, mint például ahogyan azt a meditáció fontosságáról szóló üzenetben találjuk:

> Die erste Phase des alchemistischen Prozesses bezeichneten die Alchemisten als *Mortificaio*, als den Zustand des Todes. Sie meditierten über den Todesprozess; die Seelenstimmung, die sie dabei empfanden, war die *Melancholia.* Eine ähnliche Stimmung erfüllt die Seele, wenn sie im Sinn der *Imitatio Christi* über den Leidensweg meditiert. Dieser Meditationsprozess ist die notwendige Voraussetzung, um später an der Auferstehung teilzuhaben. »Wenn das Weizenkorn nicht in die Erde fällt und erstirbt, bleibt es allein; wenn es aber erstirbt, bringt es viel Frucht.« (Joh. 12, 24)[25]

Max Heindel is foglakozik a rózsakeresztesek világnézetével kapcsolatos könyvében a meditáció fogalmával, céljával, és folyamatával:

> Wenn der Strebende einige Zeit hindurch die Konzentration geübt und seinen Intellekt auf irgend einen einfachen Gegenstand einzustellen gelernt hat, durch die Vorstellungsfähigkeit eine lebende Gedankenform erbauend, dann wird er durch Mediation oder Nachdenken alles über so geschaffene Ding erfahren.
> Vorausgesetzt, dass der Strebende durch Konzentration das Bild Christi heraufbeschworen hat, so ist es sehr leicht, durch Meditation die Ereignisse seines Lebens hervorzurufen, sein Leiden und seine Auferstehung. Man kann aber ausserdem durch Meditation vieles lernen. Erkenntnisse, von denen man niemals vorher auch nur geträumt hat, werden die Seele mit erhabenem Licht durchfluten. Man wähle aber zum Ueben am besten Dinge, die einen nicht interessieren, und die einem von sich aus nichts Wundersames aufdrängen, zum Beispiel ein Streichholz oder einen gewöhnlichen Tisch.[26]

A Heindel-féle felfogásban a meditáció részben a koncentrációra, részben azonban éppen az

---

[23] Hans-Jürgen Rupert: *Rosenkreuzer.* Kreuzlingen, München: Hugendubel 2004, 39.

[24] Marion Mink: *Die Kasseler Geheimschrift ist entschlüsselt.* 2013.11.04. Online. URL: https://www.welt.de/wissenschaft/article121529078/Die-Kasseler-Geheimschrift-ist-entschluesselt.html [utolsó hozzáférés: 2018.11.14.]

[25] Bastiaan Baan: *Johann Valentin Andreä: Die Chymische Hochzeit des Christian Rosencreutz.* Gedeutet und kommentiert von Bastiaan Baan. Kommentare übersetzt aus dem Niederländischen von Agnes Dom-Lauwers. Stuttgart: Urachaus 2001, 151.

[26] Max Heindel: *Die Weltanschauung der Rosenkreuzer. Das esoterische Christentum der Zukunft.* 5. Aufl. Darmstadt: Hoppenstedt 1984, 491.

elengedésre épül: a legjobb út a magunkban való elmerüléshez olyan fogalmak, tárgyak gondolatbeli követésénél kezdődik, amelyek tulajdonképpen nem érdekelnek bennünket, tehát akaraterőt kívánnak, hogy folyamatosan és egyre részletesebben rájuk koncentráljunk. A meditációs gyakorlat egy olyan hagyomány a rózsakereszteseknél, amely a test képességeit, az öntudatot és a tudatalattit használja fel a földöntúli élményekhez, amely újabb összekapcsolódási pontot jelöl az anyagi világhoz tartozó test és a spirituális túlvilág között.

A rózsakeresztes szimbolikában talán az az egyik legérdekesebb, hogy a vallási elemeket úgy vegyíti materiális, alkímiai szimbólumokkal, hogy a szellemi és az anyagi világ egységét mutassa a be, melyből sem az egyik, sem a másik fél nem hiányozhat; míg ha általában a vallással, vagy éppen a materiális világ rejtelmeivel foglalkozó irodalmat tekintjük, a spiritualizmus gyakran szöges ellentétben áll a materializmussal. Ennek a két fogalomnak az egyesítésében rejlik a rózsakeresztes tanok jelentősége, ez különbözteti meg más vallási irányzatoktól. Nem pusztán kibékítik ezt a két látszólag ellentmondásos fogalmakat, hanem megmutatják a spiritualizmust a materiális világban (pl. alkímia, ásványok, bolygók, állatok), és a spiritualizmusban a materialista eszközöket (pl. test, jó közérzet, elégedettség). A rózsakeresztesek az emberi lélek megtisztulását egyfajta alkímiai folyamatnak fogták fel, míg a spirituális világ számukra a materiális világ folyamataiban is jelen van, ahogy azt a következő idézet is mutatja:

> Der Weg der Einweihung ist ein unaufhörlicher Opfergang. Der Mensch muss alles opfern, was er sich in seinem vorangegangenen Leben zu eigen gemacht hat. Der christliche Einweihungsweg, den die Rosenkreuzer und Alchimisten einschlugen, ging durch die Tiefe der Todeserfahrung hindurch, aber auch durch die Materie. Die Rosenkreuzer mussten diese Erfahrung in ihren ganzen Intensität durchmachen, um aus dem Tod der Materie die Kraft der Auferstehung zu empfangen. Im Rosenkreuzzeichen, dem schwarzen Kreuz mit sieben roten Rosen, werden diese beide Erfahrungen dargestellt.[27]

Nem hiszem, hogy Bastian Baannak igaza lenne abban, hogy a rózsakeresztes tanítás a folyamatos áldozathozatal fontosságát és a halál közeli élmény spirituális jelentőségét hirdetné. Vagy Andreae *Christian Rosencreutz kémiai menyegzője* hasonlít túlságosan Jézus szenvedéstörténetéhez, vagy Baan felfogása szerint Andreae írása a középkori vallásos ideológiát örökíti; de az is lehet, hogy maga a rózsakeresztes tanok fejlődtek annyit az elmúlt évszázadok során, hogy idővel egy humánosabb, az emberi életet és földi értékeket jobban becsülő ideológiává nőtték ki magukat. Max Heindel állítása legalábbis ez utóbbit támasztja alá:

> Religion, Kunst und Wissenschaft sind die drei wichtigsten Mittel der menschlichen Erziehung. Sie sind eine Dreiheit in der Einheit, die nicht getrennt werden kann, ohne unseren Gesichtspunkt in irgend einem Forschungsgebiet zu verschieben. **Wahre Religion** umfasst sowohl Kunst als auch Wissenschaft, denn sie lehrt ein schönes Leben in Harmonie mit den Naturgesetzen.

[27] Bastiaan Baan: *Johann Valentin Andreä: Die Chymische Hochzeit des Christian Rosencreutz.* Gedeutet und kommentiert von Bastiaan Baan. Kommentare übersetzt aus dem Niederländischen von Agnes Dom-Lauwers. Stuttgart: Urachaus 2001, 153.

> Die **wahre Wissenschaft** ist künstlerisch und religiös im höchsten Sinne, denn sie lehrt uns, Gesetze, die unser Wohlbefinden betreffen, zu ehren und zu befolgen. Sie erklärt, warum ein religiöses Leben der Gesundheit und Schönheit zuträglich ist.
> Die **wahre Kunst** ist so erzieherisch und so erhebend in ihrem Einfluss wie die Religion. In der Architektur finden wir eine höchst erhabene Darstellung der kosmischen Kraftlinien im Weltall. Sie erfüllt den geistigen Beschauer mit einer mächtigen Verehrung und Anbetung, die aus einer furchterweckenden Erfassung der überwältigenden Grösse und Herrlichkeit der Gottheit entspringt. Das Bildhauerei und die Malerei, die Musik und die Literatur durchdringen uns mit einem Erahnen der überragenden Herrlichkeit Gottes, der unveränderlichen Quelle und des Zieles dieser wunderschönen Welt.[28]

A rózsakeresztes vallásosság tehát egy pontban szöges ellentétet képez a középkori felfogással: a földi életet nem egyfajta szenvedéstörténetnek fogja fel, hanem elvárja az embertől, hogy saját és mások testi-lelki egészségére és boldogságára törekedjen, és hogy becsülje az életben a szépet, mint amilyen például a természet. Ez a felfogás a földi életet a középkori vallásossághoz hasonlóan egy bizonyítási stádiumként fogja fel, de itt nem az élet megvetése, hanem megélése az útja annak, hogy az ember elnyerje a jutalmát a halál után.

Heindel művészettel kapcsolatos megjegyzése nemcsak a rózsakeresztes tanítással kapcsolatos: az építészet, amely Isten nagyságát hirdeti, és amely a világegyetem kozmikus erővonalait ábrázolja, a szabadkőművesek eredettörténetében is nagy szerepet kap, ahogyan azt a későbbiekben látni fogjuk.

Bastian Baan a következőképpen foglalja össze azt a hét iránymutató fogalmat, amelyek a rózsakeresztesektől elvárt tulajdonságokat jelölik:

> Sieben Tugende: 1. *Fides* – Vertrauen, Glaube; 2. *Prudentia* – Wissen, Erkenntnis; 3. *Potentia* – Kraft, Macht; 4. *Humilitas* – Demut; 5. *Sobrietas* – Nüchternheit; 6. *Operatio* – Wirksamkeit, Eifer; 7. *Concordia* – Eintracht, Harmonie. Rudolf Steiner stellt eine Verbindung zwischen den sieben Gewichten und den sieben freien Künsten her.[29]

Habár első ránézésre inkább a tíz parancsolat, vagy éppen a hét főbűn (ellentéte: „hét erény“) jutna róluk eszünkbe, Steiner a hét szabad művészettel hozza őket kapcsolatba, amely egy újabb összekapcsolódási pontnak tekinthető spiritualizmus és materializmus között a rózsakeresztes hagyományban. Erre a következtetésre ad okot továbbá az is, hogy a hét erény nemcsak vallásosságot és szellemi képességeket takar: a testi-lelki kiegyensúlyozottság és a gyakorlati élethez szükséges tulajdonságok ugyanúgy helyet kapnak a listában, mint az alázat vagy a hit.

Heindel nemcsak a rózsakeresztesek világnézetéről és tanításáról számol be, de a rend létezésének céljáról is:

> Forschungen haben erwiesen, dass in allen religiösen Systemen eine Lehre enthalten war, die nur für die Priesterschaft reserviert war, und die der Menge vorenthalten wurde. [...] Diese inneren Lehren wurden in den sogenannten Mysterien-Schulen erteilt [...]. Der Orden der Rosenkreuzer ist

[28] Max Heindel: *Die Weltanschauung der Rosenkreuzer. Das esoterische Christentum der Zukunft.* 5. Aufl. Darmstadt: Hoppenstedt 1984, 516-517.
[29] Bastiaan Baan: *Johann Valentin Andreä: Die Chymische Hochzeit des Christian Rosencreutz.* Gedeutet und kommentiert von Bastiaan Baan. Kommentare übersetzt aus dem Niederländischen von Agnes Dom-Lauwers. Stuttgart: Urachaus 2001, 108.

> nicht allein eine Geheimgesellschaft. Er ist eine der Mysterien-Schulen. Die Brüder sind Hierophanten der kleineren Mysterien, Wächter der geheiligten Lehren.[30]

Heindel tehát a rózsakereszteseknek egy különleges helyet szán a kereszténységben: nemcsak *egy* titkos vallási tanokat hirdető szervezetként tekint rájuk, hanem *a* keresztény misztériumok iskolájaként. Ez leginkább ahhoz hasonlító, mintha Jézus új apostolokat küldött volna a keresztényekhez, hogy a középkori szenvedéstörténet után egy másfajta vallásosságot tanítsanak az embereknek, amely passzív szenvedés helyett aktív fejlődést kíván.

Ami magát az alapítót illeti, létezik egy igen érdekes feltételezés vele kapcsolatban, amelyet szeretnék megemlíteni: a hagyomány szerint ugyanis Christian Rosencreutz minden évszázadban visszatér a Földre, tehát a reinkarnációnak köszönhetően újra és újra elvégzi korábbi spirituális feladatát.“[31] (Ezt a gondolatot öleli fel *A Vörös Oroszlán*.) Ez a hiedelem azonban metaforikus úton is értelmezhető, miszerint a ‘Christian Rosencreutz’ név csak egy szimbolikus elnevezése az aktuális rózsakeresztes vezetőnek, és mindig az az aktuális ‘Christian Rosencreutz’, aki elődjétől átveszi a stafétabotot – habár Haindel értelmezése inkább az utóbbi lehetőséget sejteti, az, ahogyan fogalmaz, nem zárja ki annak a lehetőségét, hogy valóban egyfajta reinkarnációról van szó:

> Im 13. Jahrhundert erschien ein hoher geistiger Lehrer, der den symbolischen Namen Christian Rosenkreuz (Das christliche Rosen-Kreuz) trug [...]. Dieses besondere Ego hat auch seither ununterbrochen physisch in einem oder dem anderen europäischen Land gewirkt. Er nahm einen neuen Körper an, wenn seine alten Träger verbraucht waren, oder die Umstände es erforderten, dass er den Ort seiner Wirksamkeit wechselte. Er ist auch heute als Eingeweihter hohen Grades verkörpert und ein tätiger Faktor in allen Angelegenheiten des Westens, obwohl die Welt nichts davon weiss.[32]

Rosencreutz legendája szerint maga az alapító több mint száz éves volt, mikor elhunyt, de mint láthattuk, egyesek azt állítják, örök életre lelt. A hiedelem szerint a Bölcsek Kövéből nyerhető ki az „élet elixírje“, amely természetellenesen hosszú életet biztosít annak, akinek a birtokában van.[33] Ezt az állítást is szerettem volna megemlíteni, mert a későbbiekben még fontos szerepet fog játszani mindhárom regény kapcsán – ill. egyfajta főszerepet kap *A Vörös Oroszlán*ban.

Mind Andreae, mind Fludd és Maier filozófiai művei rávilágítanak egy lényeges tényre: a rózsakeresztesek a templomosokkal ellentétben sosem alapítottak hivatalosan rendet, legalábbis bizonyítékok híján erre kell következtetnünk, keletkezésüket sem dokumentálták (bár ez nem volt ritka akkortájt: a templomosok rendjének megalapításánál is késett az esemény írásos megörökítése). Yates maga is azon az álláspontón van, hogy a rend sosem létezett:

---

[30] Max Heindel: *Die Weltanschauung der Rosenkreuzer. Das esoterische Christentum der Zukunft.* 5. Aufl. Darmstadt: Hoppenstedt 1984, 520.

[31] Bastiaan Baan: *Johann Valentin Andreä: Die Chymische Hochzeit des Christian Rosencreutz.* Gedeutet und kommentiert von Bastiaan Baan. Kommentare übersetzt aus dem Niederländischen von Agnes Dom-Lauwers. Stuttgart: Urachaus 2001, 243.

[32] Max Heindel: *Die Weltanschauung der Rosenkreuzer. Das esoterische Christentum der Zukunft.* 5. Aufl. Darmstadt: Hoppenstedt 1984, 518.

[33] *Philosopher's stone.* 2018.05.02. Online. In: *Encyklopaeda Britannica.* URL: https://www.britannica.com/topic/philosophers-stone [utolsó hozzáférés: 2018.09.10.]

> [...] I came no nearer to the solution of the problem of whether or not there was an organised secret society behind this movement. The normal practice of Rosicrucian writers is to say that they are not themselves Rosicrucians, nor have they ever seen one. Invisibility seems to have been an essential feature of the legend of the R. C. Brothers.[34]

A rózsakeresztesek irodalma Andreae *Kémiai menyegző*jében gyökerezik, a *Fama Fraternitatis* és a *Confessio* filozófiájára alapul, azonban maga Andreae írta meg önéletrajzában, hogy Rosencreutz alakja és története csupán fikció, a jelentése pedig metaforikus: ennek beismerésének szükségességét az írásai által kiváltott néphisztériában érdemes keresni, mivel Andreae a fiktív rendnek köszönhetően sok rajongót és ellenséget szerzett magának, akik válaszokat akartak kapni a renddel kapcsolatos kérdéseikre. A saját szerzője által megtagadott legenda azonban nagy jelentőséggel bírt a későbbi társaságok kialakulásában:

> At some time around 1617, that is, a few years before the outbreak of the war, Johann Valentin Andreae seemed to change his attitude to 'Christian Rosencreutz' and his 'Brothers'. The myth which he had at first ardently welcomed as the vehicle for aspirations towards general reformation and the advancement of learning, now seems to be disparaged by him as a vain 'ludibrium'. In its place, he now urged the formation of 'Christian Unions', or 'Christian Societies'. These societies or unions were to be inspired by aims very similar to those expressed in the Rosicrucian manifestos. They were to give expression to a renewal in religion, or a new reformation, to encourage by precept and example the spread of Christian charity and brotherly love, and to engage earnestly in intellectual and scientific activities for the good of mankind. These groupings, though they followed the general lines laid down in the Rosicrucian manifestos, differed from them in two important respects. They did not wrap their aims in the Rosicrucian myth but expressed them in more straightforward terms. And, second, they came out of the mists of invisibility and possible non-existence into reality. One of these groups, the 'Societas Christiana', was certainly real. It was society founded by Andreae between 1618 and 1620, which had a short life in those years just before the war, but soon foundered in the disastrous years after 1620. It did not, however, entirely disappear, and it directly influenced the formation of another society which was to have a very important future.[35]

Ez arra világít rá, hogy jó eséllyel maga Andreae volt az „első" rózsakeresztes, ami alatt azonban nem egy titkos rendet, hanem egy irodalmi-filozófiai mozgalmat kell értenünk, amely fiktív elemeket is felhasznált az üzenet eljuttatásának érdekében, és amely későbbi „tagok csatlakozásával", amit csak újabb rózsakeresztes filozófiai művek megjelenése jelölt, bővült ki a rózsakeresztes társaság egy nagyobb csoporttá. Ebből a szempontból úgy tűnik, hogy a publikálás volt az egyetlen „szertartás", amely valakit a rózsakeresztesek közé emelhetett.

Magának a fiktív háttérnek több célja is lehetett: a filozófiai irányzat népszerűsítése és terjesztése (ahogyan azt Andreae is bevallotta), vagy esetleg a rózsakeresztes szimbolizmus valóban egyfajta „titkos tudást" leplezhetett. A *Chemische Hochzeit* olyan (valótlan) eredettörténetet nyújtott, amely a rózsakeresztesek létezését (elméletben) legitimálni tudta – az is bizonyítja ezt, hogy Christian Rosencreutz történetét elhitte és szerette a publikum. Ezeknek a műveknek az olvasóközönsége hinni akart és hitt is a rózsakeresztes rendben, ami azonban tévútra siklott Andreae eredeti elképzeléseihez képest, így népszerűsége egyszerre veszélyt is jelentett a

[34] Frances A. Yates: *The Rosicrucian Enlightenment.* Volume IV. London, New York: Routledge 1972, 99.
[35] uo., 140.

szerzőre:

> For there is no doubt, I think, that Andreae became extremely anxious about the course which the Rosicrucian furore was taking from about 1617 onwards, that he saw that it was becoming damaging to the cause which it had been intended to serve, and that he tried to stem the torrent and to guide it into other channels.[36]

Azzal, hogy Andreae ezáltal önként lemondott a vezetői szerepről, átadva a stafétabotot többek közt Fluddnak és Maiernak, megkezdődött a rózsakeresztes tanok (azaz Andreae tanainak) terjesztése, a legenda örökítése, és további titkos rendek alapítása, mint a szabadkőműveseké. Yates a következőképpen írja le ezt a folyamatot:

> The main reason why serious historical studies of the Rosicrucian manifestos and their influence have hitherto been on the whole lacking is no doubt because the whole subject has been bedevilled by enthusiasts for secret societies. There is a vast literature on Rosicrucianism which assumes the existence of a secret society, founded by Christian Rosencreutz, and having a continuous existence up to the modern times. In the vague and inaccurate world of so-called 'occultist' writing this assumption has produced a kind of literature which deservedly sinks below the notice of the serious historian. And when, as is often the case, the misty discussion of 'Rosicrucians' and their history becomes involved with the masonic myths, the enquirer feels that he is sinking helplessly into a bottomless bog.[37]

Nagy valószínűséggel ez utóbbi Andreae és az ő rózsakereszteseinek a jelentősége: felébresztették a társadalom érdeklődését a titkos társaságok, klubok iránt, és igényt gerjesztettek rájuk. Nem is beszélve arról, hogy ezeken a társaságokon belül politikai-társadalmi befolyást is szerezhettek a tagok. A rózsakeresztes történelemben a szabadkőműveseket illető szálra még vissza fogunk térni a későbbiekben, most azonban egy további fontos ponthoz érkeztünk: a rózsakeresztesek politikai jelentőségéhez.

2.3 Politika a rózsakeresztességben

Roland Edighoffer szerint a rózsakeresztes tanítás annyira belefolyt a politikába, hogy saját „programmal" is rendelkezett, amelyet Andreae a *Fama Fraternitatis*ban egyfajta útmutatóként ajánlott fel Európa uralkodóinak:

> Es liegt auf der Hand, daß der bzw. die Verfasser der Rosenkreuzermanifeste ihre Gedankenwelt nicht eigenmächtig aufbauten, sondern daß sie sich ein schon bestehendes Gedankengut zu eigen machten und es in ein mythisches Gewand einkleideten. Und es leuchtet ebenso ein, daß sie diesem als rosenkreuzerisch präsentierten Weltbild jeweils die Form eines Manifestes gaben, weil es ihnen darum ging, den Zeitgenossen ein Programm vorzuschlagen, das nicht allein zum Ziel hatte, die 'Fama', d. h. den Ruf einer mit Geheimnissen umwitterten Fraternität zu vergrößern, sondern in erster Linie darauf abzielte, sich mit den damaligen politischen, wissenschaftlichen und religiösen Verhältnissen auseinandersetzen. Nicht umsonst ist die *Fama Fraternitatis* an alle Gelehrten und Häupter Europae gerichtet.[38]

Yates *The Rosicrucian Enlightment* c. művét kritizálva Carlos Gilly viszont óvatosságra int a

[36] Frances A. Yates: *The Rosicrucian Enlightenment.* Volume IV. London, New York: Routledge 1972, 143.
[37] uo., 206.
[38] Roland Edighoffer: *Die Manifeste der Rosenkreuzer.* In: Carlos Gilly / F. Niewöhner: *Rosenkreuz als europäisches Phänomen im 17. Jahrhundert*, 161-175. Amsterdam: In de Pelikaan 2002 (=Bibliotheca Philosophica Hermetica; 7), 161.

rózsakeresztesség elpolitizálásával kapcsolatban – azért támadja Yates-et, mert a *Kémiai menyegző*t egy nagy politikai propagandaként értékeli. Emellett ráadásul egy eldöntött történelmi vita után, amely a *Fama* és a *Confessio* számára Andreaet ítélte meg szerzőként, Yates ismét bedobja az anonim szerző kérdését a ringbe:

> Yates [...], die das ganze Rosenkreuzer-Phänomen allein um die Person und Politik von Friedrich von der Pfalz und seinen englischen Hof in Heidelberg ansiedelte, nahm sich nicht einmal die Mühe, Besold oder Tobias Hess zu erwähnen und machte die *Fama* und die *Confessio* wieder anonym, wohl in der Hoffnung, einen Kandidaten für die Autorschaft in der Pfalz zu finden. Und als sie dort keinen fand, suggerierte sie erneut die längst vergessene Kandidatur von Joachim Jungius, bloss weil dies ein Heidelberger Hofbeamter im Exil dem Philosophen Leibniz gemeldet haben soll.[39]

Habár a rózsakeresztes rend eredete egy jó eséllyel kitalált történeten alapszik, és képviselőinek inkább azok az irodalmárok bizonyulnak, akik mindössze írtak a rózsakeresztesekről, de nem tartoztak közéjük, mégis politikai jelentőséggel bírtak. Maga az egyik első megfogható, írásos emléke a rózsakereszteseknek, Andreae *Kémia esküvő*je politikai elemekkel bír:

> Der Mythos der Rosenkreuzer wurde auch zum Politikum: Nach Frances A. Yates sind die Rosenkreuzer-Manifeste überhaupt der »mystische Hintergrund« einer Bewegung des Dreißigjährigen Krieges, »die es sich zum Ziel gesetzt hatte, Friedrich von der Pfalz zum König von Böhmen zu machen.« Die Hochzeit des pfälzischen Kurfürsten Friedrich V. (1596-1632), des Führers der Protestantischen Union, mit Prinzessin Elisabeth (1596-1662), der Tochter des englischen Königs Jakob I., im Jahr 1613 stellt für die Anhänger dieser Bewegung den alchemistischen Initiationsprozess dar, den Andreae in der *Chymischen Hochzeit: Christiani Rosencreütz* beschreibt. Yates sieht in der Lokalisierung dieses Märchens und seiner Symbolik eine deutliche Anspielung auf das Heidelberger Schloss, über das der Pfälzische Löwe als Symbol politischer Hoffnungen herrscht. Im Sinne dieser mystischen Heirat von Themse und Rhein wäre der Rosenkreuzer-Mythos also zur Ideologie eines neuen Machtfaktors in Europa geworden [...].[40]

A következő idézet azonban rámutat a rózsakeresztes rend tagságával kapcsolatos problémára: amellett, hogy Andreae műveinél régebbi emlékeket nem találunk a rózsakeresztesek létezésére, az idő előrehaladtával és a szabadkőművesség megalapításával a rózsakeresztesség egyfajta szélső ágazata lett a szabadkőműves tanoknak, habár azok részben a rózsakeresztesség ideológiájára alapoztak, így a későbbiekben nehezebbé vált elkülöníteni a két titkos társaságot.

> Auch wenn dieser vermutlich 1757 gegründete und damit älteste historisch greifbare Rosenkreuzer-Orden wohl nur als exklusiver Zirkel innerhalb der Freimaurerei bestand, so gelangten die Gold- und Rosenkreuzer unter Friedrich Wilhelm II. (1744-1797) dennoch zu Macht und Einfluss. Als er nach dem Tod Friedrichs des Großen 1786 den preußischen Thron bestieg, machte er zwei Rosenkreuzer zum Religions- und zum Kriegsminister: Johann Christoph Wöllner (1732-1800), einen ehemaligen brandenburgischen Pfarrer, und den kursächsischen Kammerherrn und Stallmeister Johann Rudolf von Bischoffwerder (1714-1803). Wöllner, der seit 1765 Freimaurer war, wurde 1779 auch Rosenkreuzer. Mit paranormalen Tricks war es den beiden schon zuvor gelungen, den Kronprinzen auf ihre Seite zu ziehen, bis er schließlich 1781 selbst »Ormesus Magnus« in den Ordnen der Gold- und Rosenkreuzer aufgenommen wurde.[41]

---

[39] Carlos Gilly: *Die Rosenkreuzer als europäisches Phänomen im 17. Jahrhundert und die verschlungenen Pfade der Forschung.* 19-56. o. In: Carlos Gilly / F. Niewöhner: *Rosenkreuz als europäisches Phänomen im 17. Jahrhundert.* Amsterdam: In de Pelikaan 2002 (=Bibliotheca Philosophica Hermetica; 7), 37-38.
[40] Hans-Jürgen Rupert: *Rosenkreuzer.* Kreuzlingen, München: Hugendubel 2004, 37.-38., idézve: F. A. Yates: *Aufklärung im Zeichen des Rosenkreuzes*, 201. és 101.
[41] uo., 40.

Szintúgy a 17. századra tehető a rózsakeresztes tanok Németországon túli terjesztése: Michael Maier vitte magával őket Angliába, Robert Fludd pedig a rend ottani változatának megalapításán fáradozott.

2.4 Rózsakeresztes szimbolizmus

2.4.1 Rózsa és kereszt

Több elmélet is létezik arra vonatkozóan, mit jelent a rózsa és kereszt kombinációja a rózsakeresztesek esetében. A legnépszerűbbnek tűnő elméletet képviseli Marion Mink is: „Das Erkennungszeichen dieses Ordens ist ein vergoldetes Kreuz und eine aufblühende Rose. Die Rose steht symbolisch für die Seele. Das goldene Kreuz für den Menschen, der sich einer geistigen Reinigung unterzogen hat."[42] A megfejtés azonban nem ilyen egyszerű. Nem csak a szimbolikus jelentés, de az elnevezés eredete sem világos. Honnan származik a szó 'rózsakereszt'? Christian Rosencreutz legendája szerint az alapító vezetékneve adta a rend és a későbbi testvériség „címét", azonban a többi elmélet listája is igencsak hosszú, amelyet megbonyolít magának a rózsának a többszörös szimbolikus jelentése: „The rose is an alchemical symbol; many alchemical treatises have the title *Rosarium*, or rose garden. It is a symbol of the Virgin, and more generally a mystical religious symbol, whether in Dante's vision or Jean de Meung's *Roman de la rose*."[43]

Korábban szó esett már a Bölcsek Kövéről és Christian Rosencreutz meglepően hosszú életkoráról. Ha a betegségek gyógyítása, sőt, az örök élet megszerzése volt elsősorban a rózsakeresztesek célja, amit a Bölcsek Kövével elérhettek volna, akkor szót kell ejtenünk a rózsának egy további jelentéséről, amely az antik világból ered – ahol pedig a halhatatlanságot szimbolizálta:

> The symbolism of the rose among the ancients was twofold. First, as it was dedicated to Venus as the goddess of love, it became the symbol of secrecy, a hence came the expression "under the rose", to indicate that which was spoken in confidence. Again, as it was dedicated to Venus as the personification of the generative energy of nature, it became the symbol of immortality.[44]

A legtöbb interpretáció, amellyel találkoztam, két spirituális szimbólum összekapcsolásáról ír a rózsakereszt esetében, így különösen feltűnőnek számít John Dee elmélete *Monas hieroglyphica* c. művében, ahol két *materiális* értelemben használt fogalmat kapcsol össze, ahol a rózsának és a keresztnek is alkímiai jelentése van: „[...] the name 'Rosicrucian' was not derived from 'Rose' and 'Cross', but from *Ros* (dew) and *Crux*, having an alchemical meaning connected with dew as

---

[42] Marion Mink: *Die Kasseler Geheimschrift ist entschlüsselt.* 2013.11.04. Online. In: Welt.de; URL: https://www.welt.de/wissenschaft/article121529078/Die-Kasseler-Geheimschrift-ist-entschluesselt.html [utolsó hozzáférés: 2018.11.14.]

[43] Frances A. Yates: *The Rosicrucian Enlightenment.* Volume IV. London, New York: Routledge 1972, 65.

[44] Albert G. Mackey: *Encyclopedia Of Freemasonry And Its Kindred Sciences*. Volume 3: M-R. Altenmünster: Jazzybee 2016, 404.

a (supposed) solvent of gold and with the cross as the equivalent of light."[45]

A 'rózsakereszt' az egyik leggyakrabban előforduló elmélet szerint a kereszténységet szimbolizálja, Martin Luther *Kis katekizmus*ának értelmében: ahogyan az öreg ember meghal és feltámad, úgy virágzik a rózsa a kereszten, amely a halál fölötti győzelmet szimbolizálja.[46]

Maga Luther így úgy ír 1530. július 8-ai levelében Lazarus Spenglernek saját címeréről, amely egy rózsát ábrázol egy kereszttel a közepén, mint hitvallásának szimbólumáról, és a következő magyarázatot adja hozzá:

> Das erst sollt ein Kreuz sein schwarz im Herzen, das seine natürliche Farbe hätte, damit ich mir selbst Erinnerung gäbe, dass der Glaube an den Gekreuzigten selig machet. Denn so man von Herzen gläubt, wird man gerecht [...]. Solch Herz aber soll mitten in einer weißen Rose stehen, anzuzeigen, dass der Glaube Freude, Trost und Friede gibt, und kurz in eine weiße fröhliche Rosen setzt, nicht wie die Welt Fried und Freude gibt, darum soll die Rose weiß, und nicht rot sein; denn weiße Farbe ist des Geistes und aller Engel Farbe. Solche Rose stehet im himmelfarben Felde, dass solche Freude im Geist und Glauben ein Anfang ist der himmlischen Freude zukünftig [...]. Und um solch Feld einen gülden Ring, dass solch Seligkeit im Himmel ewig währet, und kein Ende hat, und auch köstlich über alle Freude und Güter wie das Gold das höchst, köstlichst Erz ist.[47]

Johann Valentin Andreae családjának címere hasonlít valamelyest Lutheréra: egy tulipán alakú pajzson helyezkedik el négy rózsa, egy András-keresztet körbeölelve.[48]

1. ábra: Martin Luther címere

(Ruppert, 2004, 74.)

2. ábra: Andreae családjának címere

(Ruppert, 2004, 23.)

[45] Frances A. Yates: *The Rosicrucian Enlightenment.* Volume IV. London, New York: Routledge 1972, 47.; idézve: James Crossley, *Diary and Correspondence of Dr. John Worthington,* Chetham Society, 1874, I, 239-240.

[46] Hans-Jürgen Ruppert: *Rosenkreuzer*. Kreuzlingen, München: Hugendubel 2004, 73.

[47] uo., 74., idézve: Paul Scheurlen: Luther unser Hausfreund. Stuttgart 1947, 184. o.

[48] uo., 22.

A rózsakeresztes címeren kívül azonban még találunk más jeleket, amely szimbolikus értelemben rózsakeresztes tanokat testesítenek meg: az egyik ilyen jel a *Chymische Hochzeit*ben megjelenő horgony, amelyet egy hal ölel körbe, a kép két oldalán pedig a rózsakeresztes mottó: *Festina lente* („Siess lassan").

3. ábra: Festina lente

(Baan, 2001, 64.)

Ez az ábrázolás a felirattal együtt gyakran előforduló motívum a rózsakeresztes irodalomban:

> In der Rosenkreuzerliteratur erklingt immer wieder in allen Variationen der gleiche Leitspruch: *Festina lente - Beeile dich langsam.* Im Zusammenhang mit diesem Spruch wird meistens das Bild des Ankers mit dem Fisch dargestellt [...]: Die Festigkeit des Ankers ist mit der Beweglichkeit des Fisches verbunden.[49]

A Szentháromság nemcsak Rosencreutz sírjánál jelenik meg fontos motívumként („Isten által teremtetünk – Jézusban meghalunk – a Szentlélek által feltámadunk"), hanem a szimbolikában is: a *Chymische Hochzeit* 1616-os kiadásának utolsó oldalán egy fordított kereszt látható, tetején egy galambbal, a kereszt függőleges részén egy kígyó tekeredik; illetve látható egy kő is. Bastiaan Baan a következőket fűzi a képhez: „Links und rechts sind folgende Leitsprüche angebracht: *Simplex Spes* (einzige Hoffnung) und *Prudentia Firma* (entschlossene Vorsicht)."[50]

4. ábra: Simplex Spes – Prudentia Firma

[49] Bastiaan Baan: *Johann Valentin Andreä: Die Chymische Hochzeit des Christian Rosencreutz.* Gedeutet und kommentiert von Bastiaan Baan. Kommentare übersetzt aus dem Niederländischen von Agnes Dom-Lauwers. Stuttgart: Urachaus 2001, 65.

[50] uo., 65. o.

(Baan, 2001, 64.)

A galamb a kereszténységben a Szentlelket jelöli, míg a kő az egyház mindenkori fejét, a pápát szimbolizálja – mióta Jézus Péter apostolt kősziklának nevezte, amelyre egyházát kívánta építeni. A kígyó pedig az ördög megtestesülése volt, amely arra csábította Évát, hogy egyen tiltott fa gyümölcséből. Összefoglalva ez a kép a bűnbeesésre emlékeztet, amelynek következményeitől csak Isten mentheti meg az embert, de az ördög folyamatosan figyel és próbálkozik, hogy megszerezze az ember lelkét.

Baan már korábban is felhívta a figyelmet a történetben Rosencreutz érzelmi palettájának széles skálájára, amely fontos szerepet játszik a rózsakeresztes tanok más misztikusok és szentek életrajzától való megkülönböztetésében:

> Sie [die Rosenkreuzer] zogen sich nicht wie die Mystiker – mit denen sie häufig in einem Atemzug genannt werden – in eine Klause zurück, um durch Selbstkasteiung und Weltentsagung die allzu menschlichen Emotionen zum Verschwinden zu bringen. Eigentlich ist dies sowieso ein aussichtsloser Kampf. Ein Sprichwort lautet:»Ich wollte den alten Adam ertränken - aber es gelang nicht. Er kann schwimmen.« In der Schulung der Rosenkreuzer erhalten alle menschlichen Emotionen, auch die problematischen ihren Platz und werden kultiviert und umgewandelt. Rudolf Steiner bring dies in seinem Aufsatz wie folgt zum Ausdruck: »Sie sollen ihr Werk nicht in den Dienst der menschlichen Triebe stellen, sondern diese Triebe zu Vermittlern der Werke des Geistes machen.«[51]

2.4.2 Természeti jelenségek és állatok

Egy további érdekes szimbólum a rózsakeresztesek esetében a csillagokkal borított éjszakai ég, amely egyfajta „kabátként“ jelenik meg:

> Das Bild des blauen Mantels mit goldenen Sternen hat in der Tradition der Rosenkreuzer immer eine wichtige Rolle gespielt. Dies kam sogar in der äußerlichen Gestaltung des Raumes, in dem sie sich aufhielten, zum Ausdruck. [...]
> Die Rosenkreuzer arbeiteten besonders gern in unterirdischen Räumen. Der quadratische Grundriss betonte noch einmal die vier Raumesrichtungen der Erde. An der Decke wurde die Himmelskuppel dargestellt. Auf diese Weise hatten sie, entsprechend der Imagination der *Chymischen Hochzeit*, ein sichtbares und tastbares Bild dieser Begegnung mit der geistigen Welt vor sich; Himmel und Erde berühren sich.[52]

Max Heindel szerint a rózsakeresztes „eredettörténetben“ a Nap, a Föld és a Hold egyfajta hármas egységet alkotnak, amelyek korábban egyek voltak, és amelyek biztosítják a földi élet körforgását, ill. egyensúlyát:

> [...] Der Mond ist das Feld der Zerstörung.
> Wenn sich die Erde nicht von dem ursprünglichen Weltkörper, der jetzt die Sonne ist, losgelöst hätte, so hätte die Schnelligkeit Schwingungen die Träger des Menschen zerstört. Er wäre so schnell gewachsen, dass das Wachstum der Pilze im Verhältnis dazu langsam erscheinen würde. Er wäre alt geworden, ehe er Zeit gehabt hätte, seine Jugend zu durchleben. Dass das die Wirkung von zu viel Sonne ist, zeigt sich in der Schnelligkeit des Wachstums in den Tropen, wo Reife und Alter viel früher als im Norden erreicht werden. Wäre aber der Mond bei der Erde geblieben, so wäre der

[51] Bastiaan Baan: *Johann Valentin Andreä: Die Chymische Hochzeit des Christian Rosencreutz.* Gedeutet und kommentiert von Bastiaan Baan. Kommentare übersetzt aus dem Niederländischen von Agnes Dom-Lauwers. Stuttgart: Urachaus 2001, 61.
[52] uo., 30-31.

> Mensch zur Statue versteinert. Die Trennung der Erde von der Sonne, die ihre Strahlen jetzt aus weiter Ferne sendet, macht es dem Menschen möglich, in einer ihm gemässen Schwingungszahl zu leben und sich langsam zu entfalten. Die Mondkräfte erreichen ihn aus der nötigen Entfernung, um ihm das Erbauen eines Körpers von brauchbarer Dichtigkeit zu ermöglichen. Aber obgleich diese Kräfte tätig im Erbauen der Form sind, so führen sie auch den Tod herbei, wenn ihre fortgesetzte Arbeit die Gewebe des Körpers kristallisiert.
> Die Sonne arbeitet im Lebens-Leibe und ist die Kraft, die Leben gibt und die todbringenden Mondkräfte bekämpft.[53]

Ha Andreae *Kémiai menyegzőjé*t olvassuk, észrevehetjük, hogy állatok sora szerepel a történetben, amelyeknek szimbolikus jelentése van a rózsakeresztes irodalomban: főleg a galamb, a hal, a páva, a kígyó és a holló fordul elő. Valentinus esetében azonban a pelikán és a hattyú is megjelenik:

> Der Alchemist Basilius Valentinus stellt in seiner Schrift *Zwölf Schlüssel* (Hamburg, 1677) in den Bildern des schwarzen Raben, des Pfaus, des Schwanes und schließlich des Pelikans, der wie ein Phönix verbrennt, vier Stufen der geistigen Entwicklung dar [...]
> Im ersten Stadium, dem des Raben, befindet sich der Mensch auf dem Boden des Turmes an die Erdenschwere gekettet. Sobald der Mensch anfängt, sich individuell zu entwickeln [...], beginnen Ehrgeiz und Prunksucht – also Egoismus – eine Rolle zu spielen; wir befinden uns jetzt im Stadium des Pfaus. Auf dem weiteren Einweihungsweg muss sich der Mensch innerlich reinigen (Stadium des weißen Schwanes), und dann letztendlich alles, was er erworben hat bedingungslos zu opfern: Das Bild, der sich – so will es die Überlieferung – in die Brust pickt, um mit dem eigenen Blut seine Jungen zu ernähren und der in seinem eigenen Feuer verbrennt.[54]

A galamb és a holló Rosencreutz történetében is megjelenik: miután Christian elfogadta az angyali meghívást a menyegzőre, útra kerekedik, azonban három út közül kell választania: ahogy tűnődik, meglát egy galambot, amelyet étellel kínál – azonban a galamb „ellensége", a holló üldözőbe veszi a galambot, hogy elvegye az ételt. Rosencreutz a nyomukba ered, és észre sem veszi, hogy akaratlanul rálépett az egyik ösvényre a három közül, így ezen kell tovább haladnia, mert visszaút nincs.[55] Ez a történet is mutatja, hogy a rózsakeresztes irodalomban az állatok egyfajta spirituális útitársként jelennek meg: akartan-akaratlanul segítik az embert és utat mutatnak, ha nem tudja, merre menjen tovább.

2.4.3 Arany vagy sem?

Konrad Friedrich Uden a rózsakeresztesekkel és szabadkőművesekkel foglalkozó művében megemlíti az aranykészítés művészetét, de egyben el is bagatellizálja azt:

> [...] ihnen [den Philosophen] Gold zu machen [ist] nur ein Geringeres und blos ein Nebenwerk [...], und sie viel Tausend dergleichen und bessere Kunststücke besitzen. Und daher sagen wir mit unserm Vater C. R. C. „Pfui über das Gold, als Gold!" denn wem die ganze Natur offen stehet, der freuet sich nicht, daß er Gold machen kann, oder, wie Christus sagt, die Teufel ihm gehorsam ist - sondern, daß er den Himmel offen, und die Engel Gottes auf- und absteigen und seinen Namen im

[53] Max Heindel: *Die Weltanschauung der Rosenkreuzer. Das esoterische Christentum der Zukunft.* 5. Aufl. Darmstadt: Hoppenstedt 1984, 264-265.
[54] Bastiaan Baan: *Johann Valentin Andreä: Die Chymische Hochzeit des Christian Rosencreutz.* Gedeutet und kommentiert von Bastiaan Baan. Kommentare übersetzt aus dem Niederländischen von Agnes Dom-Lauwers. Stuttgart: Urachaus 2001, 37-38.
[55] uo., 46-47.

Buch des Lebens angeschrieben siehet.[56]

Az arany tehát Uden esetében kettős szimbolikus jelentéssel bír: egyrészt az egyik főbűnhöz, a kapzsisághoz kapcsolódóan jelentős anyagi értéket képvisel, megkísérti az embereket és elvonja a figyelmüket a spirituális értékekről, másfelől azonban az aranykészítés elsajátítása azt jelzi, hogy az illető személy túllépett azon a szinten, ahol a földi hiúságok megkísérthetik: tehát „az ördög engedelmes neki". Uden értelmezése szerint az aranykészítés elsajátítása egyfajta spirituális fokozat elérésének megnyilvánulása: aki képes rá, „annak a nevét az élet könyvébe írják", tehát halála után a lelke feltámad és a mennybe jut, azaz szentté válik rózsakeresztes értelemben. A csavar ebben a történetben ott rejlik, hogy aki képes aranyat előállítani, annak maga a végtermék szinte érdektelen: csak arra szolgál, hogy készítőjének új spirituális státuszát igazolja, így materiális értelemben az aranykészítés képességét olyanokra „pazarolja" a természet, akik nem élnek (vissza) annak hatalmával.

Nem csak az arany bír kettős jelentéssel, materiális és spirituális értékkel, hanem azokat is megosztja, akik annak előállításával foglalkoztak ill. foglalkoznak. Max Retschlag megkülönböztet „igazi" alkimistákat, mint amilyenek a rózsakeresztesek, és „nem valódi" alkimistákat, akik kuruzslással, szemfényvesztéssel és csalással vívták ki a közvélemény rosszallását és előítéleteit minden alkimistával szemben.[57] Az ilyen csalók áldozatai között bőven akadtak nemesemberek is, akik általuk kívánták megoldani anyagi problémáikat, vagy kapzsiságuktól hajtva hitték el a szemfényvesztést, anélkül, hogy belegondoltak volna: ha valaki kémiai úton hatalmas vagyont képes előállítani magának, miért keres fel nemesi udvarokat, hogy fitogtassa a tudományát?

> Das glanzvolle höfische Leben in Frankreich verführte die anderen europäischen Fürsten zur Nachahmung - und verschlang riesige Mittel. Es herrschte ein verheerender Geldmangel, Staatsbakrotte schienen kaum aufhaltbar. Da war es natürlich verlockend, durch alchemistische Operationen Gold zu erzeugen und sich damit die finanziellen Sorgen zu entledigen.
> Das Interesse ging aber oft über die reine Goldmacherei hinaus. Aus eigenem naturwissenschaftlichem und technischem Interesse haben gekrönte Häupter und Fürsten Sammlungen angelegt, Werkstätten und Laboratorien eingerichtet und auch selbst experimentiert. Neben den materiellen hatte die Alchemie auch metaphysische Aspekte, wurde als Geheimwissenschaft gepflegt. Alchemistische Interessen verfolgten: Kaiserin Barbara, Graf Bernhard von Treviso, König Heinrich VI. von England, Graf Giovanni Francesco della Mirandola, Kurfürst Ottheinrich von der Pfalz, Großherzog Cosimo de'Medici I. von Toskana, Kurfürst August I. von Sachsen, Landgraf Moritz von Hessen, Kaiser Rudolf II., Anselm Franz von Ingelheim, Fürstbischof von Würzburg, Christina von Schweden und viele andere. [...] All den Genannten standen Ratgeber und Kenner zur Seite, einige beschäftigten ganze Alchemistenkolonnen, schickten sie sogar in die Bergwerke, wo sie an Ort und Stelle edles aus unedlem Metall in großem Stil erzeugten sollten. Selbst die häufiger vorkommenden Betrugsaffären erschütterten ihr Vertrauen in die Goldmacherfähigkeiten der Adepten nicht oder nur wenig.

---

[56] Konrad Friedrich Uden: *Archiv für Freimaurer und Rosenkreuzer.* Erster Theil. Berlin: Mylius 1783, 331.

[57] Max Retschlag: *Die Alchemie und ihr großtes Meisterwerk der Stein der Weisen.* Leipzig: Hummel 1934. Online verzió. In: *Die Alchemy Web Site.* URL: http://www.levity.com/alchemy/retschla.html#Das%20gro%C3%9Fe%20Meisterwerk%20der%20Alchimie [utolsó hozzáférés: 2018.11.05.]

> Der Betrug verlief fast immer nach dem gleichen Muster. Der scharlatanische Alchemist trat stets erhaben auf - ein exotischer Name, eine geheimnisumwobene hohe Abkunft und eine nebulöse Biographie. Er legte eine Silber oder Goldmedaille vor, die angeblich von einer Transmutation stammte. Dann holte er ein Fläschchen mit einem roten Pulver oder einer roten Flüssigkeit hervor und legte nach entsprechenden Vorbereitungen vor den Augen des potenziellen Opfers eine Probe ab. Nach dem gelungenen kleinen Beweis war die Gier geweckt, Gelder flossen. Dann scheiterten die Großansätze oder zogen sich über Monate hin. Nach einiger Zeit folgte die Flucht des Adepten, und bei einem frischen Opfer begann das Spiel von Neuem.
> In all den Dokumenten und Berichten über Transmutationen taucht nicht ein einziges Mal die Überlegung auf, warum ein Adept, der tonnenweise reines Gold herzustellen vermag, sich überhaupt an einen Fürsten wendet? [...][58]

Úgy a rózsakeresztesek tanai, mint az alkímiai kísérletekről, aranykészítésről szóló írások zöme a 17. században jelent meg. Max Heindel szerint a rózsakeresztesek az ‘arany’ kifejezést szimbolikus értelemben használták csupán, az alkímiát pedig a lelki megtisztulás metaforájaként: valódi aranyról szó sem volt, helyette a Bölcsek Kövét kívánták előállítani. Abból a megfontolásból viszont, hogy egy kényes témát feszegettek, inkább az ‘arany’ kifejezést használták irataikban.[59] Mint láthattuk, ez az ártalmatlan szócsere ahhoz vezetett, hogy egy alkímiai aranyláz tört ki az európai uralkodók között, kiszolgáltatva őket mindazoknak, akik tisztességtelenül kihasználták a hiszékenységüket és kapzsiságukat, ezáltal pedig romba döntötték a tudományos babérokra törő alkimisták hírnevét. Ez a motívum a reinkarnációhoz hasonlóan szintúgy felbukkan *A Vörös Oroszlán*ban.

2.4.4 A Bölcsek Köve

Max Heindel írja Christian Rosencreutz szerepével kapcsolatban: „Er verbirgt sich dem Laien, enthüllt aber dem Eingeweihten um so klarer, wie er Tag für Tag zu arbeiten hat, um jenen seltensten aller Edelsteine, den Stein der Weisen (der wertvoller ist als der Kohinor, nein, als alle Schätze der Welt) durch tägliche treue Arbeit für sich selbst herzustellen.“[60] Az, ahogy Heindel fogalmaz, megtévesztő, mivel a mondat első felében azt állítja, hogy mindennapi munkával lehet előállítani a Bölcsek Kövét, ami látszólag metaforikus értelemben a ‘munka gyümölcse’ kifejezést kívánja helyettesíteni – azonban egy materiális értékkel, a Koh-I-Noor-ral, egy rendkívül értékes gyémánttal, amelynek a neve perzsául „fényhegyet“ jelent[61], hasonlítja össze a Bölcsek Kövét, nyitva hagyva annak a lehetőségét, hogy ez a „kő“ mégis egyfajta megfogható, materiális értéknek számít. A rózsakeresztes irodalom egyik hátránya, hogy a szimbolikus nyelvezet és a spirituális értékek materiális tárgyakkal való összehasonlítása megzavarja az olvasót és nem mindig tudja eldönteni, hogy a szöveget szó szerint kell-e értelmezni, vagy

[58] Rainer Schmitz: *Schwärmer – Schwindler – Scharlatane. Magie und geheime Wissenschaften.* Wien [t. k.]: Böhmau 2011, 234-235.
[59] Max Heindel: *Die Weltanschauung der Rosenkreuzer. Das esoterische Christentum der Zukunft.* 5. Aufl. Darmstadt: Hoppenstedt 1984, 438.
[60] uo., 519.
[61] *Der Koh-I-Noor – Berg von Licht*. [é. n.] Online. URL: http://www.diamanten-diamant.de/koh-i-noor.html [utolsó hozzáférés: 2018.11.03.]

valami teljesen más (csak spirituális értékekre vonatkozó) mondanivaló húzódik meg a háttérben. Ennek megfejtéséhez azonban nem elég a sorok között olvasni: egy nagyobb kontextus ismerete szükséges ahhoz, hogy az ember döntésre jusson, de még gyakran a karrierjüket ennek a területnek szentelő történészek sem értenek egyet az értelmezésben.

A Bölcsek Kövét a legtöbb laikus egyfajta kémiai úton előállítható drágakőként értékelte, mint az alkimisták egyik trükkjét. Max Retschlag az alkimistákkal és a Bölcsek Kövével kapcsolatos előítéleteket említi meg a következő sorokban:

> Was ist Alchimie, was sind Alchimisten?
>
> Sucht man die Beantwortung dieser Frage in einem Lexikon, das als Niederschlag derzeitigen Wissens gelten kann, wo wird man dem Sinne nach kurz das folgende finden: Alchimisten waren Leute, deren Bestreben darauf gerichtet war, den Stein der Weisen zu erzeugen. Diese geheimnisvolle Substanz sollte die Eigenschaft haben, die sogenannten unedlen Metalle in edle, das heißt Gold und Silber zu verwandeln, indem davon eine kleine Menge auf ein in Fluß stehendes geringes Metall geworfen wurde. Weiter wurde dieser Substanz die Fähigkeit zugeschrieben, eine Universalpanazee für die menschlichen Krankheiten zu sein, auf den Organismus heilend, stärkend und verjüngend einzuwirken. In der Hauptsache bedeutet Alchimie die Kunst der Metallverwandlung, doch ist den Alchimisten eine derartige Umwandlung niemals gelungen. Die Alchimie ist ebenso, wie ihr Stein der Weisen gleichbedeutend mit Aberglaube, Unwissenheit und Betrug.
>
> Es ist ein vernichtendes Urteil, das damit von berufener Seite über die Alchimie gefällt wird, und es ist maßgebend für die Allgemeinheit.
>
> Und doch ist es ein Fehlurteil, das auf Oberflächlichkeit und Unkenntnis beruht. Einmal sind Beweise für gelungene Metallumwandlungen auf Grund geschichtlicher Berichte und einwandfreier Zeugnisse genügend vorhanden. Sie ableugnen, hieße alle beglaubigten geschichtlichen Geschehnisse ableugnen, weil Augenzeugen dafür nicht mehr am Leben sind. Zum anderen aber ist das, was damit verurteilt wird, das, was von der Öffentlichkeit verschwinden mußte, nicht die eigentliche, die wahre Alchimie, sondern deren Zerrbild, eine Afteralchimie, die sich den Namen Alchimie anmaßte und unter ihm ihr Unwesen trieb.[62]

Retschlag tehát abból indul ki, hogy az alkímiát és a Bölcsek Kövét támadó előítéletek és állítások egyrészt azok szerzőinek felületességén és tudatlanságán, másfelől pedig a „nem igazi" alkimisták rossz példáján alapszik – hiszen többen is állították, hogy sikerült fémeket más fémmé alakítaniuk, amely folyamat a Bölcsek Kövének előállításához is szükséges. Retschlag elfogultsága a témával kapcsolatban is mutatja, hogy többen valóban hittek és hisznek abban, hogy ez a bizonyos Bölcsek Köve létezik és az arra „méltó" személy képes lehet előállítani azt (a megfelelő körülmények között). A Kőbe vetett hit tehát él, még ha csak egy kémiai úton előállítható tárgyról, és nem egy spirituális energia materiális formájáról van szó az esetükben.

Úgy a Bölcsek Kövének állítólagos hatásairól mint vélt előállítási formáiról maradtak fenn források. Azt, hogy miért játszott az arany fontos szerepet a rózsakeresztesek számára, jobban megértjük, ha a fémek alkímiai megítélését tekintjük: az alkimista vélemény szerint a nem nemesfémnek számító fémfajták „éretlenek", kiteljesedésük félbemaradt – miközben az arany és az ezüst, amelyek a korai időkben egyedüli nemesfémekként voltak ismertek, „kiteljesedett",

---

[62] Max Retschlag: *Die Alchemie und ihr großtes Meisterwerk der Stein der Weisen*. Leipzig: Hummel 1934. Online. URL: http://www.levity.com/alchemy/retschla.html#Das%20gro%C3%9Fe%20Meisterwerk%20der%20Alchimie [utolsó hozzáférés: 2018.11.05.]

„érett“ fémfajták.[63] Az arany és az ezüst tehát a fémek közt a legfelsőbb szinten állnak, mondhatni „tökéletesek“, ahogyan a rózsakeresztesek is a lélek tökéletességére törekedtek. Ez a magyarázat az aranynak szimbolikus értelemben spirituális értéket ad. Max Heindel azonban egy ennél földhözragadtabb magyarázattal szolgál, miért akartak a rózsakeresztes alkimisták „aranyat“ előállítani:

> Die Alchimisten waren vorgeschrittene Schüler der höheren esoterischen Wissenschaft. Die allgemein verbreitete Ansicht, dass das Ziel ihrer Studien und Experimente die Umsetzung niederer Metalle in Gold gewesen sei, entstand durch ihre symbolische Sprache, die auf diese Weise ihre Bestrebungen, die niedere Natur in Geist umzusetzen, umschrieb. Diese Umschreibung wurde gewählt, um den Argwohn der Priester zu besänftigen, ohne falsche Angaben machen zu müssen. Die Feststellung, dass die Rosenkreuzer eine Gesellschaft gebildet hatten, deren Aufgabe das Finden der Formel zur Herstellung des «Stein der Weisens» wäre, war und ist richtig. Es ist auch richtig, dass die meisten Menschen mit diesem wunderbaren Stein in Berührung kamen und kommen. Er ist Gemeingut, aber nur für den von Nutzen, der ihn sich selbst herstellt. Die Formel wird in der esoterischen Erziehung gegeben, und in dieser Hinsicht unterscheidet sich ein Rosenkreuzer nicht von den Angehörigen irgend einer andern esoterischen Schule. Alle beschäftigen sich damit, diesen heissbegehrten Stein herzustellen, jeder aber wendet seine eigene Methode an, da nicht zwei Menschen gleich sind, und folglich muss eine wirklich erfolgreiche Arbeit immer individuell sein.[64]

Max Heindel fentebbi állítását már említettem korábban, amikor arról volt szó, hogy a 17. századra jellemző alkímiai kísérletek az arany előállításával kapcsolatban hogyan álltak összefüggésben a rózsakeresztes tanokkal. Lehet, hogy Heindelnek igaza van, és akaratlanul sikerült a rózsakereszteseknek félrevezetniük kortársaikat. Johann Valentin Andreae bizonyára nem látta előre, mikor a *Kémiai menyegző*t Európa uralkodóinak címezte, hogy a királyi leszármazottak alkimisták egész hadát fogják foglalkoztatni, sarlatánok műsoráért fizetnek majd, és maguk is visszahúzódnak laboratóriumokba, hogy kísérleteik segítségével maguk elégítsék ki arany iránti vágyukat. Andreae nem az aranyláz kitörésén dolgozott, de többnyire csak az aranykészítés lehetőségének üzenete ért el az emberek füléig, leszámítva azokat a rózsakeresztes tanokkal foglalkozó szerzőket és értelmiségeket, akiknek köszönhetően a tanítás máig fennmaradt. Megtévesztő nyelvezetükkel azonban maguk a szerzők is hibásak voltak abban, hogy az emberek szó szerint értették írásaikat. Ez a közlési mód ellentmond Andreae szándékának és későbbi követőiének, miszerint a tanok minél nagyobb közönséget kellett volna elérniük. Habár ez sikerült, az ideológia továbbra is rejtve maradt, mivel a rózsakeresztes írások szimbolikus nyelvezetükkel akaratlanul is tévútra vezették az embereket.

2.5 Híres „rózsakeresztesek“

Láttuk, hogyan terjedtek el a rózsakeresztes tanok Andreae, Fludd és Maier munkáinak

[63] Max Retschlag: *Die Alchemie und ihr großtes Meisterwerk der Stein der Weisen*. Leipzig: Hummel 1934. Online. URL: http://www.levity.com/alchemy/retschla.html#Das%20gro%C3%9Fe%20Meisterwerk%20der%20Alchimie [utolsó hozzáférés: 2018.11.05.]
[64] Max Heindel: *Die Weltanschauung der Rosenkreuzer. Das esoterische Christentum der Zukunft.* 5. Aufl. Darmstadt: Hoppenstedt 1984, 438.

köszönhetően a kezdetekkor. A történelem azonban ismer olyan személyiségeket, akik, bár valamely más területen voltak kiválóak, esetleg híres nemesi családok leszármazottai voltak, a rózsakeresztes tanok iránt is érdeklődtek: hogy az aranykészítés és ezáltal a meggazdagodás reménye, a „titkos tudás“, vagy a spirituális titkok felfedezése volt-e a céljuk, az nehezen megmondható: legfőképpen azért, mivel rózsakeresztes „tagságuk“ is csak spekuláción alapszik.

A leghíresebb „rózsakeresztes“ talán Isaac Newton volt, aki nemcsak, hogy ismerte a rózsakeresztes tanokat, de a matematika mellett az alkímia is felkeltette a figyelmét:

> As is well known, Newton, in addition to his stupendous published discoveries, had other interests concerning which he was rather secretive in his lifetime but evidence about which exists in the large mass of his unpublished papers. On of these unpublicized interests was alchemy [...]
> Newton certainly knew the Rosicrucian manifestos. He possessed a copy of *The Fame and Confession of the Fraternity R. C.*, the English translation of the manifestos published by Thomas Vaughan in 1652. The copy of this book in Yale University Library contains a manuscript note by Newton, with his signature.[65]

Akármilyen meghökkentőnek is tűnik, de állítólag maga Walt Disney is egy modern kori rózsakeresztes mozgalomhoz tartozott, ráadásul a DeMolay Rend tagja volt, amely az utolsó templomos nagymester, Jacques Molay után kapta a nevét – de ezt a társulatot mégis inkább a szabadkőművesek tanaival hozzák kapcsolatba.[66]

Az amerikai származású AMORC rend (‘Antiquus Mysticus Ordo Rosae Crucis’, azaz a ‘Rózsakereszt Ősi Misztikus Rendje’) a rózsakeresztesek utódjaiként tekintik magukra, de velük ellentétben nyilvánosan működnek, amelyet több internetes weboldaluk és tananyaguk is igazol – ahol például híres rózsakeresztesek listáját is megtalálhatjuk: az AMORC szerint a tagok között említhető többek között Roger Bacon, Leonardo da Vinci, Francis Bacon, Descartes, Spinoza, Leibnitz, Benjamin Franklin, Jules Verne, Claude Debussy és Edith Piaf.[67]

Goethe is jól ismerte Andreae műveit, legalábbis a *Kémiai menyegző*t: ezt igazolja, hogy Bastian Baan egy érdekes párhuzamot fedezett fel Christian Rosencreutznak az esküvői jelenetben játszott szerepe és a *Faust* c. dráma között:

> Christian Rosencreutz ist »um die elfte Stunde« (Matth. 20, 9) angekommen, wahrscheinlich als Letzter. Er wird als der Vorletzte, als Achter gewogen. Darauf deutet Goethe in seinem Drama *Faust* hin, wenn in der Szene der Kabiren die Worte erklingen: »Dort west auch wohl der Achte, an den noch niemand dachte.« Der Letzte, der sich selbst als unwürdig bezeichnet, wird plötzlich zum Ersten. Fortan geht er [Rosencreutz] in aller Freiheit einen vollkommen individuellen Weg in die geistige Welt.[68]

---

[65] Frances A. Yates: *The Rosicrucian Enlightenment.* Volume IV. London, New York: Routledge 1972, 200.

[66] Moe Bedard [é. n.]: *Walt Disney: The Gnostic Masonic Rosicrucian.* Online. URL: https://gnosticwarrior.com/walt-disney.html [utolsó hozzáférés: 2018.10.29.]

[67] *Fragen zur Historie, Tradition und Überlieferung von AMORC – Die Rosenkreuzer.* [é. n.] Online. URL: http://www.rosenkreuzer.de/amorc/amorc/faq-fragen-antworten/fragen-zur-historie-tradition-und-ueberlieferung-von-amorc/#c390 [utolsó hozzáférés: 2018.10.28.]

[68] Baan, Bastiaan: *Johann Valentin Andreä: Die Chymische Hochzeit des Christian Rosencreutz.* Gedeutet und kommentiert von Bastiaan Baan. Kommentare übersetzt aus dem Niederländischen von Agnes Dom-Lauwers. Stuttgart: Urachaus 2001, 110.

Rosencreutz és a többi esküvői vendég „mérése“ alatt egy morális súlymérést kell értenünk, aminek az alapját a korábban említett hét erény (hit, tudás, erő, alázat, józanság, buzgóság, harmónia) határozta meg.[69]

Faust, ahogy a rózsakeresztes ideológia is részben tanítja, a materiális dolgokban keresi az elégedettséget, de hiányzik belőle a spiritualitás iránti igény: csak azt tudja, hogy valami hiányzik az életéből. Ezt a „spirituális tudatlanságot“ használja ki Mefistó. Christian Rosencreutz-cal ellentétben – aki magát csak méltatlannak nevezi, de spirituális értelemben tulajdonképpen egy rendkívül magas szintet testesít meg – Faust valóban méltatlan a történet elején a teljes boldogságra, hiszen az ördöggel köt alkut, és további kétes döntéseket hoz, amelyek súlyos következményeket vonnak maguk után. Azáltal azonban, hogy másokon segít, sikerül elérnie azt a spirituális szintet, aminek köszönhetően megmenekül Mefistótól. Faust Rosencreutzhoz hasonlóan alkimista; később mindkettő útra kel, nehézségeken megy keresztül, és mindkettő esetében nagyon hasonló spirituális fejlődésen megy végbe, bár ez szó szerint egyik szövegből sem tűnik ki elsőre, mivel a *Kémiai menyegző* szimbolikus nyelvezetet használ, a *Faust* előterében pedig a főhős kalandjai állnak. Mindenesetre találunk annyi hasonlóságot Rosencreutz és Faust életútjában (ha nem is személyiségükben), hogy elképzelhetőnek tartsuk: Goethet többek közt Rosencreutz története ihlette főhősének megformálásában. Carl Gustav Jung a *Kémiai menyegző* esküvői jelenetét véli viszontlátni a *Faust* c. drámában annál a jelenetnél, amelyben az Égei-tengernél szirének, néréidák és tritónok ünnepelnek.[70] Itt hangzik el a korábban említett idézet, a „nyolcadikra“ való megjegyzés, amely egy nyolcadik istenre utal.

2.6 Rózsakeresztesek a szabadkőművesek között

Habár a szabadkőművesek titkos társaságnak számítottak (számítanak), létezésükről a 17. századtól kezdve folyamatosan találunk írásos bizonyítékokat, elsőként önéletrajzi feljegyzések formájában, ahogy Elias Ashmole esetében is: „Among the very few early known facts is the date at which Elias Ashmole was admitted to a masonic lodge. Ashmole records in his diary that he was admitted to a masonic lodge at Warrington in Lanashire on 16 October 1646.“ Egy még korábbi feljegyzésről tudunk, amely Rober Moraynak szabadkőművesi beavatásáról szól: eszerint 1641. május 20-án került rá sor.[71]

Habár ez a két fenti példa számít a legrégebbi feljegyzésnek, Yates elmondása alapján a szabadkőművesek legendája szerint a társaság gyökerei egészen a bibliai időkbe nyúlnak vissza,

[69] Baan, Bastiaan: *Johann Valentin Andreä: Die Chymische Hochzeit des Christian Rosencreutz.* Gedeutet und kommentiert von Bastiaan Baan. Kommentare übersetzt aus dem Niederländischen von Agnes Dom-Lauwers. Stuttgart: Urachaus 2001, 108-109.

[70] Herbert Read (ed.): *C. G. Jung. The Collected Work*. Vol. 14: *Mysterium Coniunctionis. An Inquiry into the Separation and Synthesis of Psychic Opposites in Alchemy.* 2nd ed. Translated from the German by R.F.C. Hull. New York: Routledge 2014, Foreword XIII.

[71] Frances A. Yates: *The Rosicrucian Enlightenment.* Volume IV. London, New York: Routledge 1972, 209-210.

és az egykori bibliai épületek kőműveseitől származtatták testvériségüket:

> The origin of Freemasonry is one of the most debated, and debatable, subjects in the whole realm of historical enquiry. One has to distinguish between the legendary history of Freemasonry and the problem of when it actually began as an organized institution. According to masonic legend, Freemasonry is as old as architecture itself, going back to Solomon's building of the Temple, and to the guilds of medieval masons who built the cathedrals. At some point, operative masonry, or the actual craft of building, turned into speculative masonry, or the moral and mystical interpretation of building, into a secret society with esoteric rites and teaching. When this actually happened, when the masonic structure and organization came into existence, is not certainly known.[72]

Titkos társaságok nyomába szegődve biztosan belebotlunk a rózsakeresztesek, templomosok és a szabadkőművesek történetébe, amely helyenként találkozik, majd bizonyos idő elteltével a szabadkőművesek dominálnak. Felmerül a kérdés, melyik rend volt előbb, és, hogy ki kitől vett át formalitásokat és tanokat? Akadnak források, amelyek állítása szerint a rózsakereszteseknek egyfajta utódjai a szabadkőművesek:

> The Baron Gleichen, who was Secretary for the German language of the Philalethan Congress at Paris in 1785, gives the following history of the organization of this society: The members of the Rose Croix affirm that they are the legitimate authors and superiors of Freemasonry, to all of whose symbols they give a hermetical interpretation.[73]

Annak ellenére, hogy egy titkos társaságról van szó, a szabadkőművesek is igényt tartottak (tartanak) saját történelmük írásos összefoglalására, mint ahogyan valóban létezik ilyen mű, ahogyan Yates írja: „The official source for masonic mythology and mystical history would seem to be the *Constitutions of Freemasons* published by James Anderson in 1725, and which, so I understand, is still treated as an authoritative document for masonic history by Freemasons themselves."[74]

Az európai szabadkőművesség szinte biztosan kapcsolatban állt a rózsakeresztes mozgalommal.[75] Az egyik legfontosabb jele annak, hogy a szabadkőművesek a rózsakeresztesek utódainak (is) tekintették magukat, az az volt, hogy a testvériség francia leágazásában megjelent egy újfajta fokozat, avagy rituálék újabb sora: ez volt a Rózsakereszt-fokozat.[76]

Nem tűnik elképzelhetetlennek, hogy a szabadkőművesek és rózsakeresztesek közti átfedés annak lehetett köszönhető, hogy az egyik irányzat képviselői köreikben akarták tudni a másik társaság egyik-másik jeles tagját, pl. politikai célok miatt, így az új, rózsakeresztes jövevények meghonosítottak bizonyos szokásokat a szabadkőműves társaságnál is, amelyeket korábbi köreikben gyakoroltak.

Láthattuk, hogyan öltött testet a fiktív irodalomból a rózsakeresztes társaság és terjedtek el tanai

---

[72] Frances A. Yates: *The Rosicrucian Enlightenment.* Volume IV. London, New York: Routledge 1972, 209.
[73] Albert G. Mackey: *Encyclopedia Of Freemasonry And Its Kindred Sciences*. Volume 3: M-R. Altenmünster: Jazzybee 2016, 405.
[74] Frances A. Yates: *The Rosicrucian Enlightenment.* Volume IV. London, New York: Routledge 1972, 213.
[75] uo., 218.
[76] uo., 212.

több kontinensen. Kinőve filozófiai gyökereit, politikai és társadalmi jelentőséget nyert a mozgalom: egyrészt felkeltette az emberek érdeklődését a titkos társaságok iránt, akik maguk is igyekeztek ilyen klubokat alapítani és fenntartani. Ennek legnagyobb jelentősége az volt, hogy ezek a társaságok az adott kor nagy intellektuális és politikai személyiségei „gyűjtőhelyéül" szolgáltak, segítve köztük a kapcsolati háló kialakítását és működését. Az illuminátus rend példája is igazolja, milyen fontos társadalmi szerepet tölthettek be ezek a rendek, még ha működésük nem is volt nyilvános:

> It was founded by Adam Weishaupt on May 1, 1776, and its objectives were to oppose the deliberate restriction of knowledge dissemination of that time; to decrease the influence of superstition and religion over public matters, and to stand against those who abuse state power. Though they were not legally permitted to form an organization, a large number of intellectuals and politicians was a part of this secret group, with some freemasons even joining the fray. Internal dissent and the government's effort to expose the group and disband it completely led to the Illuminati's collapse before the end of the 18th century.[77]

3 Templomosok

3.1 Jeruzsálemi kezdetek

A templomos rend megalapítása a rózsakeresztessel ellentétben nem legendákra és személyes inditatásokra épült; létezését az alapításáról szóló iratok is igazolják, mivel a társadalmat érintő feladattal bízták meg a rendet, konkrétan a jeruzsálemi keresztény zarándokok védelmével, méghozzá a pápa megbízásából:

> Im Jahre 1095, auf einer großen Versammlung zu Clermont in der Auvergne, rief Papst Urban II. die Christen auf, zu den Waffen zu greifen und ihren Glaubensbrüdern im Osten zu helfen, denn ein heidnisches Barbarenvolk, die seldschukischen Türken, suche die dortigen Gläubigen aufs Furchtbarste heim, bedränge und töte sie.[78]

Erre egy konkrét példával is tudok szolgálni: 1119 Húsvétján 700 zarándokot támadtak meg szaracénok a Jordán-folyóhoz vezető úton: 300 embert megöltek, 60 zarándokot pedig rabszolgának adtak a források szerint – ezért fogadta el II. Balduin, Jeruzsálem királya Hugo de Payens ajánlatát, hogy a templomosok a zarándokok felett őrködjenek: a rend szerzetesi életmódja miatt a lovagok megbízhatóbbnak tűntek, mint a zsoldos vándorlovagok, akik maguk is veszélyt jelenthettek volna a zarándokokra, így Payens és társai kapták a feladatot.[79]

A templomosok megalapítására tehát a Jeruzsálemet jellemző iszlám-kereszténység ellentétéből adódóan került sor. Valószínűleg a templomosok rendjét a megalapítás időpontjában még nem tartották olyan fontosnak, mint a későbbiekben, amit az is bizonyít, hogy közel száz évnek kellett

---

[77] *5 Ancient Secret Societies that Tried to Control the World.* 2017.10.26. Online. URL: https://www.beyondsciencetv.com/2017/10/26/ancient-secret-societies/ [utolsó hozzáférés: 2018.12.02.]
[78] Malcolm Barber: *Die Templer. Geschichte und Mythos.* Aus dem Englischen von Harald Ehrhardt. Düsseldorf: Artemis & Winkler 2005, 9.
[79] Susie Hodge: *Die Templer. Bewahrer des Heiligen Grals.* Wien: Tosa 2007, 16-17.

eltelnie ahhoz, hogy szót ejtsenek a rend megalapításáról az írások, azonban ez idő tájt már több műről is beszélhetünk:

> Die Entstehung der Templergemeinschaft erwuchs aus dem Bedürfnis, solchen Pilgern Beistand und Schutz zu gewähren. Kein Zeitgenosse jedoch hielt die Templer zunächst für so wichtig, dass er über ihre Gründung berichtet hätte, erst drei Chronisten aus der zweiten Hälfte des 12. Jahrhunderts – der Erzbischof Wilhelm von Tyrus [...], Michael der Syrer, Jakobitenpatriarch von Antiochia [...], und Walter Map, Archidiakon von Oxford [...] - liefern ihre jeweilige Version von der Entstehung des Ordens.[80]

Habár a későbbiekben a templomosok fontos szerephez jutnak, alapításukról annyival később jelentek meg különböző feltételezések, hogy a pontos évszámot máig nem tudjuk: az állítások szerint főként 1114, 1118 és 1119 jöhet szóba, mint alapítási dátum.[81] Annyi bizonyos, hogy az egyház hivatalosan 1120-ban, a nablusi konzíliumon, Palesztinában ismerte el hivatalosan a rend létezését.[82] A rend hivatalos megalapítása előtt is létezett már, és néhány évig nem hivatalos keretek között tevékenykedtek. Arra viszont, hogy egy megcáfolhatatlan bizonyítékkal felérő dokumentum is igazolja ezt, még közel húsz évet kellett várniuk a templomosoknak: 1139. március 29-én II. Ince pápa kiadta az *Omne Datum Optimum* nevű bullát, amely hivatalosan is elismerte Salamon templomának lovagrendjét, és igazolta a rend szabályainak érvényességét, valamint az alapítással kapcsolatos korábbi dokumentumok hitelességét.[83]

A rend nem csak a pápa által rájuk ruházott feladatok ellátásával törődtek: ezzel együtt nagy hangsúlyt fektettek az életvitelük szabályainak meghatározására és betartására, igyekeztek kolostori légkört teremteni maguk körül és szerzetesekként élték az életüket, de katonai feladatokat is elláttak. Habár ez a kombináció szokatlan volt, nem egyedülálló:

> Die Johanniter, mit denen die Templer in ihrer Anfangszeit so eng verbunden waren, hatten ihrerseits militärische Funktionen übernommen, auch wenn dieser Aspekt niemals eine dermaßen dominierende Rolle spielte wie bei den Templern. Lokale Ritterorden folgten in Kastilien in 1160er und 1170er Jahren, und 1198 konstituierte sich der Deutsche Orden in Akkon und orientierte seine Regel weitgehend an der des Templerordens. [...] Von Lepra befallene Templerbrüder konnten dem Orden des heiligen Lazarus übergeben werden, und in den 1230er Jahren beteiligten sich auch die Brüder des heiligen Lazarus an militärischen Aktionen im Osten [...][84]

A templomosok egyik nagy szerencséje volt, hogy az akkori egyik legbefolyásosabb értelmiségi, a cisztercita szerzetes Bernhanrd von Clairvaux lett önkéntes szószólójuk, sőt, 1128-ban felállította az egyik első templomos szabályt is.[85] Az első templomos nagymester, Hugo von Paynes ünnepélyes keretek között hirdette ki rendjének szabályait:

---

[80] Malcolm Barber: *Die Templer. Geschichte und Mythos.* Aus dem Englischen von Harald Ehrhardt. Düsseldorf: Artemis & Winkler 2005, 11.
[81] Susie Hodge: *Die Templer. Bewahrer des Heiligen Grals.* Wien: Tosa 2007, 17.
[82] uo., 20.
[83] Susie Hodge: *Die Templer. Bewahrer des Heiligen Grals.* Wien: Tosa 2007, 26.
[84] Malcolm Barber: *Die Templer. Geschichte und Mythos.* Aus dem Englischen von Harald Ehrhardt. Düsseldorf: Artemis & Winkler 2005, 49.
[85] Susie Hodge: *Die Templer. Bewahrer des Heiligen Grals.* Wien: Tosa 2007, 11.

> In einer Rede vor dem Konzil [von Troyes] am 13. Januar [1129], dem Fest des hl. Hilarius, erläuterte Hugo von Payns 'die Gebräuche und Regeln' seiner *militia*. Sie beschränkten sich im Grunde auf wenige und einfache Vorschriften: Teilnahme an den Choroffizien gemeinsam mit den Regularkanonikern, gemeinschaftliche Mahlzeiten, einfache Bekleidung, bescheidenes Auftreten, keinerlei Kontakte zu Frauen. Sie unterschieden sich jedoch insofern von den Kanonikern, als sie sich häufig in Ausübung ihres Dienstes außerhalb der Mauern Jerusalems aufhalten mussten, und deshalb durften die Ritter ein Pferd haben (später erhöht auf drei) und eine kleine Anzahl Bedienstete [...][86]

3.2 A templomos lovagok életviteléről és annak ideológiai hátteréről

3.2.1 Templomos ideológia

Habár a kereszténység hitvallása halálos bűnnek tekinti az emberölést, a keresztes háborúk körüli militarizálási intézkedések és a vallási elkötelezettség ill. fanatizmus az iszlám ellen folytatott harcban kiváló táptalajt nyújtott a fizikai erőszak népszerűsítésének, mintegy „Jézus lovagjaiként" tüntetve fel mindazokat, akik felveszik a harcot az iszlám követőivel szemben. Habár korábban is előfordult, hogy gyerekeket hálából vagy vallási fanatizmusból felajánlottak egy-egy rendnek (ezt tematizálja Gárdonyi Géza *Isten rabjai* c. regénye is, amelyben IV. Béla király lányának, Szent Margitnak életét ismerjük meg, akit még születése előtt a király Istennek ajánlott, hogy szabadítsa meg az országot a tatároktól), a lovagi erényeknek a katolicizmussal alkotott vegyülete magában is elég hatásos volt ahhoz, hogy férfiak önként akarjanak csatlakozni egy a templomosokéhoz hasonló militarizált szerzetesrendhez:

> Die Idee monastisch organisierter Militärordnen stand durchaus im Einklang mit zeitgenössischen ethischen Vorstellungen. Schon im ausgehenden 11. und beginnenden 12. Jahrhundert fühlten sich viele Männer gedrängt, ihr Leben nach Prinzipien zu gestalten, die sie von den ihrer Auffassung nach korrumpierenden Einflüssen der Welt um sie herum befreiten. Sie folgten darin einem Papsttum, das seit der Mitte des 11. Jahrhunderts bestrebt war, die Kirche von den im 10. und 11. Jahrhundert weit verbreiteten Verirrungen des Ämterkaufs und der klerikalen Sittenlosigkeit zu reinigen und die Kirche sowie ihr Vermögen der Kontrolle durch die Laien zu entziehen. Diese Reformbewegung ist ganz besonders mit Papst Georg VII. (1073-1085) verbunden, dessen entschlossene Führung den klerikalen Orden in den westlichen Gesellschaften ein neues Selbstbewusstsein führte.[87]

A lovagoknak meg volt tiltva, hogy egy csatában megadják magukat, ráadásul katonai szolgálataikért a menybejutás biztos jutalmával kecsegtették őket: ez tette őket rettenthetetlenné a csatamezőn.[88] A templomosok viselkedési kódexe a szerénységre és az alázatosságra alapozott, ezért is hangzott így mottójuk: „Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam", azaz: „Nem a miénk, Urunk, nem a miénk, hanem a te nevedé a dicsőség".[89]

---

[86] Malcolm Barber: *Die Templer. Geschichte und Mythos.* Aus dem Englischen von Harald Ehrhardt. Düsseldorf: Artemis & Winkler 2005, 22.
[87] Malcolm Barber: *Die Templer. Geschichte und Mythos.* Aus dem Englischen von Harald Ehrhardt. Düsseldorf: Artemis & Winkler 2005, 49.
[88] Susie Hodge: *Die Templer. Bewahrer des Heiligen Grals.* Wien: Tosa 2007, 33.
[89] Ernst Staehle: *Johanniter und Templer. Geschichte, Geheimnisse und Gegenwart.* 1. Aufl. Gnas: Weishaupt 1998, 40.

3.2.2 A rend felépítése és működése

Susie Hodge a következőképpen mutatja be a nagymester megválasztásának folyamatát:

> Der Grossmeister mit Sitz in Outremer war der absolute Herrscher des Ordens. Die Ordensregel forderte völligen Gehorsam ihm gegenüber, aber es gab ebenso strenge Anweisungen für seine Wahl. Ein Ausschuss verdienter Männer wählte einen der ihren zum Vorsitzenden. Nach einer Nacht des Gebets wählte dieser zwei weitere Männer und die ganze Gruppe wiederum zwei neue Mitglieder, bis sie auf zwölf kamen nach dem Vorbild der zwölf Apostel. Ein Kaplan nahm den Platz Christi ein und damit kamen sie auf 13 Mitglieder. Dem Ausschuss gehörten nach Möglichkeit immer acht Ritter, vier Sergeanten und ein Kaplan an und sollten möglichst viele Nationen vertreten sein. Die Wahl war geheim und erfolgte per Mehrheitsentscheidung.[90]

A templomosok más rendekkel ellentétben csak akkor vettek fel maguk közé fiúkat, ha már azok elég idősek voltak, ami az ő esetükben egyet jelentett azzal, hogy elbírták a kardot és készen álltak a fegyverhasználatra:

> Ein weltlicher Ritter konnte um Aufnahme in den Orden ansuchen, nachdem er Beweise für die Ernsthaftigkeit seiner Absichten geliefert hatte. Die Dauer der Probezeit sollte 'gänzlich vom Gutdünken und der Umsicht des Meisters gemäß der Ehrbarkeit des Lebenswandels des Bewerbers' abhängen. Knaben allerdings durften dem Orden nicht in der Weise versprochen werden, wie es in den älteren Benediktinerorden üblich war. Die Eltern sollten warten, bis der Knaben in ein Alter gekommen waren, dass sie Waffen tragen konnten 'gegen die Feinde Christi im Heiligen Land'. Allein den Professrittern wurden weiße Gewänder zugesprochen, als Symbol, dass sie das 'dunkle Leben' hinter sich gelassen hatten und in den Zustand ewiger Keuschheit eingetreten waren [...][91]

Habár a templomosok egy saját világot látszottak alkotni, amelyik más (legalábbis világi) hatalomtól függetleníteni tudta magát, a lovagok zömének francia származása miatt mindig szoros kapcsolatot ápolt a rend az aktuális francia királlyal, akinek beleszólása volt abba, hogy kit választanak meg nagymesternek. Minden országban, ahol a templomosok jelen voltak, a rend élén egy templomos mester állt, aki azonban a nagymester alárendeltje volt.[92]

3.2.3 Templomos bankárok

A templomosok nemcsak katonák és szerzetesek voltak, hanem pénzügyi szakértők is: számos újítást vezettek be, amivel a modern bankrendszer alapítóivá váltak.[93] Ezzel ellentétesnek tűnhet az a tény, hogy a legtöbb templomos lovag – más „átlagos" lovagokhoz hasonlóan – képzetlenek, sőt, analfabéták voltak: nem a főnemesi, hanem többnyire a vidéki kisnemesi közegből származtak; a magasabb végzettségűek foglalkoztak a templomosok között pénzügyekkel.[94] Főleg a kisnemesi származású lovagok számára tűnt vonzónak a lehetőség, egy olyan rendhez csatlakozni, amely ellátással és védelemmel szolgált. Biztonságosabb volt ezt az életmódot választani, mint a zsoldos vagy vándorlovagét, ráadásul a rend keretein belük úgy érezhették, némi hatalom is került a kezükbe.

---

[90] Susie Hodge: *Die Templer. Bewahrer des Heiligen Grals.* Wien: Tosa 2007, 24.
[91] Malcolm Barber: *Die Templer. Geschichte und Mythos.* Aus dem Englischen von Harald Ehrhardt. Düsseldorf: Artemis & Winkler 2005, 24.
[92] Susie Hodge: *Die Templer. Bewahrer des Heiligen Grals.* Wien: Tosa 2007, 32.
[93] uo., 11.
[94] uo., 33.

Habár a templomosok az elsők között voltak, akik a bank intézményét gyakorlatban megvalósították, azért akadtak, akik megelőzték őket ezzel:

> The Templars were not the first organisation in the world to provide such a service. Several centuries earlier, Tang dynasty China used "feiquan" – flying money – a two-part document allowing merchants to deposit profits in a regional office, and reclaim their cash back in the capital.
> But that system was operated by the government. Templars were much closer to a private bank - albeit one owned by the Pope, allied to kings and princes across Europe, and run by a partnership of monks sworn to poverty.[95]

A kérdésre, miért bízná valaki a templomosokra a vagyonát, ezt a választ kapjuk: „In ihrer religiösen Überzeugung betrachteten sie [die Templer] die unsterbliche Seele als über das vergängliche irdische Leben erhaben und so waren sie äusserst vertrauenswürdig."[96] Gyakorlati okai is voltak a templomosok bankári tevékenységének, az előre odaítélt megbízhatóság mellett, mégpedig a könnyű elérhetőség:

> Man hat die Templer als Bankiers bezeichnet. Das ist zu einem gewissen Grade zutreffend, denn besonders im 13. Jahrhundert betrieben sie tatsächlich Geldgeschäfte. Die Komtureien dienten als sichere Aufbewahrungsorte für Dokumente, Geld und Preziosen, es wurden Konten geführt, Renten verwaltet, Treuhandgeschäfte abgeschlossen, Vorauszahlungen und Überweisungen zwischen den Ordenshäusern getätigt.
> Die Anfänge dieser Tätigkeit lagen jedoch bloß darin, dass der Orden mit seinen zahlreichen Niederlassungen sowohl in Europa als auch im Nahen Orient den Jerusalem-Pilgern besser als irgend jemand sonst bei der Verwaltung ihrer für die Reise nötigen Gelder behilflich sein konnte. Die Pilger konnten dem Orden Besitzungen für die Zeit ihrer Abwesenheit übergeben und erhielten dafür Geld für die Reise. Die Bezahlung bestand in den aus diesen Gütern zu gewinnenden Abgaben etc., die die Templer während dieser Zeit für sich behalten konnten.[97]

Mindezek az előnyök azt jelentették, hogy alig akadt olyan európai uralkodó, aki nem vette volna igénybe a templomosok pénzügyi szolgálatait:

> Durch die großen Summen, die sie Herrschern in Geldverlegenheit liehen, wurden die Templer zu den Bankiers fast jedes Throns in Europa, selbst bei den Moslems. Insbesondere die französischen Herrscher griffen regelmäßig auf ihre Dienste zurück und brachten sie mehrfach in die Nähe des Bankrotts. Unter der Herrschaft Philipps I. (1180-1223) verwalteten sie praktischen den französischen Staatsschatz. Auch die Kirche lieh sich Geld für ihre aufwändigen Bauprogramme.[98]

Mindez úgy tűnhet, nem hozott hasznot a templomosoknak, mivel, ahogy a francia királyok példája is mutatja, többen inkább visszaéltek a kölcsön lehetőségével, minthogy okosan használták volna fel azt az ország gyarapításának érdekében. A rend tagjai azonban találtak módot rá, hogy számukra is megérje az üzlet – méghozzá egyfajta „szolgálati díj" formájában:

> Zu dieser Zeit war es Christen verboten, Geld gegen Zinsen zu verleihen, und daher war das Zinsgeschäft traditionell auf die Juden beschränkt. Die Templer fanden jedoch einen Weg, dieses Verbot zu umgehen. Da es erlaubt war, Pacht oder Miete für ein Gebäude oder ein Stück Land zu erheben, bedienten sie sich desselben Mechanismus und hoben eine „Miete" anstelle von Zinsen für ihre

[95] Tim Harford: *The warrior monks who invented banking*. 2017.01.30. Online. URL: https://www.bbc.com/news/business-38499883 [utolsó hozzáférés: 2018.12.01.]
[96] Susie Hodge: *Die Templer. Bewahrer des Heiligen Grals.* Wien: Tosa 2007, 36.
[97] Peter Dinzelbacher: *Die Templer. Ein geheimnisumwitterter Orden?* Freiburg [u. a.]: Herder 2002, 50.
[98] Susie Hodge: *Die Templer. Bewahrer des Heiligen Grals*. Wien: Tosa 2007, 36.

> Dienste ein. Diese musste im Voraus gezahlt werden und wurde dem verliehenen Kapital zugeschlagen.[99]

Egy további bevételi forrása volt a templomosoknak a kereskedelem – az emberek és értékes áruk szállítása sok pénzt hozott a konyhára:

> Was die Handelstätigkeit des Ordens betrifft, so lag es nahe, Pilger und Kaufleute nicht nur in Palästina zu beschützen, sondern sie auch gleich in die überseeischen Länder zu befördern. Der Transport von Menschen, namentlich Pilgern, und Gütern von Europa nach dem Heiligen Land stellte eine gute Einnahmequelle dar. Um Ostern und im Herbst fanden große Meerfahrten statt, die spätestens seit dem beginnenden 13. Jahrhundert von der ordenseigenen Flotte durchgeführt wurden. Ihr Haupthafen war Marseille, wo die Schiffe der Templer auch gebaut wurden. Diese Tätigkeit führte zu entsprechenden Spannungen mit den dortigen Kaufleuten, die selbst an den Transportunternehmungen interessiert waren.[100]

A későbbiekben is látni fogjuk még, hogy a templomosok gazdagsága és vagyonszerzési módszerei különböző konfliktusokhoz vezettek, amelyek megfosztották őket a lehetséges szövetségesektől a bajban. Valószínűleg éppen ez a gazdagság és a további gazdagodás iránti vágyuk vitte a templomosokat a vesztükbe.

A jeruzsálemi johanniták ugyanúgy foglalkoztak bankügyekkel, és szintúgy találtak egy utat, hogyan kerülhetnék meg a keresztények közti pénzügyekre vonatkozó tilalmakat: „Das kanonische Gesetz verbot zwar den Christen, Zinsen zu nehmen. Deshalb nahmen die Johanniter auch keine Zinsen. Sie verlangten „nur“ Bearbeitungs- und Transfergebühren, Auslagenerstattungen oder Versicherungsprämien für den Fall des Verlustes bzw. Rentenzahlungen oder ein Aufgeld.“[101]

3.2.4 Megjelenés és ruházat

Ahhoz, hogy felismerjük a templomosokra jellemző sajátosságokat, külső jegyeket, szükségünk van bizonyos ismeretekre a templomosok számára kortárs rendek és militarizált egységek felszerelésével kapcsolatban, mivel ezek a templomosokéhoz hasonló funkciót láttak el, így szükség volt a megkülönböztetésükre. Az alábbiakban egy átlagos középkori keresztény katona, ill. lovag leírását találjuk:

> Ein Soldat des christlichen Fußvolkes trug üblicherweise ein Koller aus Leder oder Filz, darüber ein kräftiges Kettenhemd und einen leichten Metall- oder Lederhelm. Bewaffnet war er mit einer schweren Lanze, Streitaxt oder Keule, manchmal auch einem kurzem Schwert. So war er zwar gegen die Pfeile der arabischen Bogenschützen gesichert. Doch wurde er bei den meistens herrschenden Temperaturen von der Hitze gelähmt.
> Dabei war der einfache Soldat noch immer ein wenig luftiger gekleidet als sein Herr, der Ritter zu Pferd.
> Dieser trug auf dem Körper leichtes Leinenunterzeug, darüber Lederwams und Lederhose. Die waren notwendig, um den schweren Kettenpanzer, der meist den ganzen Körper bedeckte, überhaupt aushalten zu können. Auf dem Kopf trug er einen Topfhelm und am Arm einen nach unten spitz zu-

[99] Susie Hodge: *Die Templer. Bewahrer des Heiligen Grals*. Wien: Tosa 2007, 37.
[100] Peter Dinzelbacher: *Die Templer. Ein geheimnisumwitterter Orden?* Freiburg [u. a.]: Herder 2002, 49.
[101] Ernst Staehle: *Johanniter und Templer. Geschichte, Geheimnisse und Gegenwart.* 1. Aufl. Gnas: Weishaupt 1998, 107.

> laufenden Schild. Die Waffen des Ritters bestanden gewöhnlich aus einer leichten Lanze, einem langen zweischneidigen Schwert und der schweren Streitaxt.
> Über dem Kettenpanzer trugen die Johanniter die sogenannte „Sopraweste“. Das war ein roter mit dem weißen „lateinischen“ Balkenkreuz geschmückter leichter ärmelloser Überwurf. Den Abschluß bildete der schwarze Mantel mit dem weißen - zunächst -lateinischen und später dem achtspitzigen Kreuz. Auf ihren Rüstungen und Fahnen führten die Johanniter das weiße Balkenkreuz oder achtspitzige Johanniterkreuz auf rotem Grund.[102]

A templomosok azonban nemcsak a kor átlagemberétől, pl. más lovagoktól különböztek, hanem a szerzetesektől is: „Anders als in den anderen Orden wurde das Haar zwar kurz, aber ohne Tonsur getragen. Der lange Bart schließlich, der nicht dem sonst bei Mönchen Üblichen oder gar der damaligen Mode entsprach, war ein Zeichen des Büßerstandes.“[103]

Azt, hogy miben tért el a templomos felszerelése egy másik keresztény lovag felszerelésétől, mint például a gyógyítói tevékenységéről is híres Johannita Rend lovagjáétól, arra a következő sorokban találjuk meg a választ:

> Die frühen Templer trugen in der Schlacht eine Halsberge sowie einen Kettenpanzer mit weißem Überwurf und gepolstertem Lederkoller darunter. Die Beine waren von Kettengeflecht und Eisenschuhen geschützt, der Kopf von einem Kegelhelm. Außerdem trugen sie Schild, Lanze, Schwert, einen türkischen Streitkolben sowie Messer – einen Dolch, ein Tischmesser und ein Federmesser.
> Erst 1147 gestattete ihnen Papst Eugen III., der vorher Mönch in Clairvaux gewesen war, das charakteristische rote Kreuz mit den sich bogenförmig verbreiteten Enden als Abzeichen zu tragen. Es wurde vorn auf der linken Seite des Mantels aufgenäht. Die Ritter trugen einen weißen Mantel, die Sergeanten einen braunen, aber das rote Kreuz war bei allen gleich groß.[104]

Láthatjuk, hogy a templomos lovag legfőbb jellegzetessége a fehér ruházaton a vörös kereszt volt. Ennek a részletnek azért is érdemes figyelmet szentelni, mert összekeverhető a Johannita Rend jellegzetességével: az egyforma ágú fehér kereszttel vörös alapon. A kereszt formája és a piros-fehér színek fordított rendje volt tehát a különbség, ami a johanniták külsejét a templomosokétól megkülönböztette.

A templomosok ruházata azonban nemcsak megkülönböztető jegyként szolgált, hanem szimbolikus jelentéssel is bírt, sőt, a templomosok saját hitvallása szerint még spirituális hatalommal is rendelkezett:

> [...] Auch das Weiß des Templer-Habits könnte eine Übernahme der zisterziensischen Ordenstracht gewesen sein. Es mochte die Zeitgenossen an die „weißen Gewänder“ erinnern, in die die Auserwählten am Ende der Zeiten gehüllt werden sollen, wie man aus der *Apokalypse* des Johannes wusste. Das rote Kreuz darauf, dem Orden 1147 von Papst Eugen III. verliehen, gemahnte direkt an ein Zitat aus demselben heiligen Text: „Selig, die ihre Kleider im Blute des Lammes waschen“ (22, 14). Dieses äußere Zeichen musste in einer Epoche, in der Gebärden und Symbole einen hohen Wert hatten, besonders beschützt werden. Deshalb gab es auch in der französischen Version der Regel eine Bestimmung [...], die verhindern sollte, dass der Mantel in Tavernen oder Bordellen getragen oder an Kriminelle verkauft würde. Außerdem machte das Kreuz auf der Kleidung den Sta-

[102] Ernst Staehle: *Johanniter und Templer. Geschichte, Geheimnisse und Gegenwart.* 1. Aufl. Gnas: Weishaupt 1998, 65-66.
[103] Peter Dinzelbacher: *Die Templer. Ein geheimnisumwitterter Orden?* Freiburg [u. a.]: Herder 2002, 22.
[104] Susie Hodge: *Die Templer. Bewahrer des Heiligen Grals*. Wien: Tosa 2007, 25.

> tus der Brüder als permanent im heiligen Krieg gegen die 'Ungläubigen' Kämpfende deutlich. Sie waren Ritter auf einem lebenslangen Kreuzzug. Die Sündenvergebung, die andere durch eine einmalige Pilger- oder Kreuzfahrt erlangten, war ihnen eine andauernd gewährte Gnade. Auch die Kleidung sollte, wie bei den anderen Mönchsorden, geistliche Tugenden zum Ausdruck bringen. [...] Auf ihre weiße Tracht waren die Templer so stolz, dass sie sich gegen die Deutschherren wandten, als auch dieser Ritterorden in weißen Mänteln auftrat. Die beiden höchsten Gewalten der Christenheit, Kaiser Fiedrich II. und Papst Honorius III., mussten sich 1222 einschalten, um die Anfeindungen des älteren Ordens gegen den jüngeren zu beenden.[105]

3.2.5 A rend gazdaságáról

1130 környékén több mint 300 főre rúgott a templomos lovagok száma, akik a rend magját képezték. A fegyverhordozók, apródok és szolgák jóval nagyobb részt tettek ki – mivel a folyamatos pénzáradat a támogatók részéről lehetővé tette, hogy fegyverben és ellátásban ne legyen hiány.[106] A lovak száma is gyarapodott: míg korábban egy lovagnak egy ló járt, a későbbiekben már hármat tudhatott magáénak.[107]

Volt egy érdekes pénzbevételi forrása a templomosoknak – ráadásul nem csak ők vezették be ezt a szokást –, ahol úgymond erényeiknek köszönhető égi jutalmukon „osztoztak" egy imaközösséggel:

> Wie auch die anderen Orden gruppierten die Templer Laien um sich [...], die ihnen als Mitglieder ihrer Gebetsbruderschaft assoziiert waren, wofür sie natürlich zu bezahlen hatten. Sie erwarteten im Gegenzug, auf einem Ordensfriedhof, gehüllt in ein weißes Tuch mit dem Kreuz, bestattet zu werden, womit ihnen Gott nach dem Tode Anteil an den geistlichen Verdiensten der Tempelherren gewähren würde. Beim Jüngsten Gericht würden sie die mit ihnen auferstehenden Ordensritter gegen die Dämonen beschützen. Außerdem wurde bei Zahlung des vorgeschriebenen 'Mitglieds-Beitrags' ein Siebtel der Bußen erlassen, die man wegen seiner Sünden erbringen musste.[108]

Nem csak vagyoni támogatást kaptak a templomosok, de területeket is, amely megkönnyítette a védekezést, különböző bázisok építésével, ill. átvételével:

> Frankreich als ökonomische Basis und das Heilige Land als Ort der Wirksamkeit waren zunächst die wichtigsten Länder für die Templer. Das Lateinische Königreich von Jerusalem übergab dem Orden in den dreißiger und vierziger Jahren des 12. Jahrhunderts mehrere Festungen zur Verteidung, so z. B. 1149 Gaza. Besonders um die Burgen Castrum Peregrinorum, Sidon und Tortosa in Tripoli hatten die Templer kleine Territorialherrschaften errichten können.[109]

Annak ellenére, hogy minden egyes tag szegénységi fogadalmat tett, a pápai bullának köszönhetően a rend vagyona egyre gyarapodott; népszerűségüket pedig a második keresztes hadjárat során tett szolgálataik növelték. A pápai bulla megengedte, hogy a templomosok területük parasztlakosságtól adót hajtsanak be, míg ők maguk adómentességet élveztek.[110] Peter Dinzelbacher hozzáteszi, hogy a templomosok is, akárcsak a feudális földesurak, részben a helyi

---

[105] Peter Dinzelbacher: *Die Templer. Ein geheimnisumwitterter Orden?* Freiburg [u. a.]: Herder 2002, 21-22.
[106] Susie Hodge: *Die Templer. Bewahrer des Heiligen Grals*. Wien: Tosa 2007, 29.
[107] Malcolm Barber: *Die Templer. Geschichte und Mythos.* Aus dem Englischen von Harald Ehrhardt. Düsseldorf: Artemis & Winkler 2005, 22.
[108] Peter Dinzelbacher: *Die Templer. Ein geheimnisumwitterter Orden?* Freiburg [u. a.]: Herder 2002, 51.
[109] uo., 34.
[110] Susie Hodge: *Die Templer. Bewahrer des Heiligen Grals.* Wien: Tosa 2007, 30.

parasztság kizsákmányolásából éltek:

> Schenkungen von Land standen [...], wie auch bei den anderen Orden, an der ersten Stelle, wenn man ihre Besitztümer betrachtet. Die meisten den Tempel betreffenden Urkunden handeln davon. Auf der Ausbeutung der abhängigen Bauernschaft ruhte, nicht anders als bei den meisten anderen religiösen Gemeinschaften und allen weltlichen Feudalherren, auch ein Teil der Macht der Templer. Weiters besaßen sie Zehntrechte, d. h. bekamen die Abgaben, die ursprünglich von der Gemeinde einer Pfarrkirche an den Priester zu zahlen waren. Auch erlangten sie örtlich ein Privileg zur Abhaltung eines Marktes, wobei wieder von den Besuchern Abgaben fällig wurden. In einer auch sonst in der Klosterwirtschaft bekannten Form konnte man auch seine Güter dem Orden übertragen und bekam dafür auf Lebenszeit von diesem Nahrung und Kleidung. Im Sterbefall blieben dann dem Orden die wesentlich wertvolleren Besitzungen.[111]

Ahogy a fenti példák is mutatják, a szegénységi fogadalom ellenére a templomosok ízig-vérig üzletemberek voltak, és minden lehetőséget kihasználtak arra, hogy forrásaikat és bevételeiket gyarapítsák. Profitorientált intézményként működtek, a „szívjóságból" végzett tevékenységeket meghagyták más rendeknek, pl. az elsősorban gyógyítással foglalkozó „rokon-rendnek", a johannitáknak.

3.2.6 A rend angolszász és skót ágáról

1128 nyarán Angliába hívták Hugo de Payenst, ahol további föld- és pénzadományokat ajándékoztak neki és rendjének; ugyanígy tettek Skóciában és Flandriában: ez alkalomból pedig Payen megalapította rendjének angliai ágát Londonban.[112] Ezt követte skóciai terjeszkedésük:

> The Knights Templar presence in Scotland began in 1129 after King Henry I of England arranged and introduction of the Templar founder Hugh de Payens to King David I of Scotland. The meeting was a success and the Knights Templar were given a parcel of land seven miles south of Edinburgh that became known as 'Balantrodoch'.[113]

A templomosok igyekeztek ugyanabból megélni, mint amiből az adott ország lakossága, akárhová települtek, alkalmazkodva az adott terület gazdaságához. Angliában például a juhtenyésztés volt különösen fontos. Így ezen a területen a templomosok is juhnyájakat tartottak és legelőgazdálkodást folytattak. Az ilyen és ehhez hasonló templomos gazdaságokból egyre több lett.[114]

George Frederick azt állítja, hogy a templomosok bukásuk után Skóciába menekültek és ott rejtették el kincseiket, amelyeket sikerült megmenteni Szép Fülöptől:

> Throughout the centuries, several assertions regarding the destination of the fleet have been made. One of the first to link the Templar fleet to Scotland was in the 18th Century, when a Scottish exile in Germany, George Frederick Johnson, said that the Templars had sailed to Scotland. Later, one of his followers said that they landed on the Isle of Mull. Other writers have suggested that following the formal suppression of the Order in 1312, Templars fled to Scotland where they were welcomed by Robert the Bruce. These fugitive Templars are said to have aided the Scots at Bannockburn and

---

[111] Peter Dinzelbacher: *Die Templer. Ein geheimnisumwitterter Orden?* Freiburg [u. a.]: Herder 2002, 47.
[112] Susie Hodge: *Die Templer. Bewahrer des Heiligen Grals.* Wien: Tosa 2007, 24.
[113] *The Knights Templar and Scotland*. 2013.05.23. Online. URL: https://www.historyscotland.com/articles/features/the-knights-templar-and-scotland [utolsó hozzáférés: 2018.12.03.]
[114] Peter Dinzelbacher: *Die Templer. Ein geheimnisumwitterter Orden?* Freiburg [u. a.]: Herder 2002, 47.

found refuge at Rosslyn, where they hid their treasure.[115]

A mindenkori francia királyhoz hasonlóan az angol uralkodói háznak is voltak gazdasági kapcsolatai a templomosokkal:

> Der wirtschaftliche Aufschwung des Ordens war dank der zahlreichen Schenkungen sehr rasch vor sich gegangen. Schon zum Zweiten Kreuzzug 1147 konnten die Templer dem französischen König Ludwig VII. Geld leihen, wenn sie dies auch fast an den Rand des finanziellen Ruins brachte; später haben französische und englische Könige ihren Reichsschatz den Templern zur Aufbewahrung in ihren wohlbefestigten Burgen in Paris und London anvertraut. Im Jahre 1191 konnte der Orden bereits 100 000 Goldbyzantiner aufbringen, um damit dem englischen König Richard Löwenherz die Insel Zypern abzukaufen. [...]
> Die Schätzung des Ordensbeitrags für einen Feldzug des Königs betrugen in England vor seiner Auflösung im frühen 14. Jahrhundert 4600 Viertel Hafer, 400 Fässer Wein, 10 000 Stockfische, 10 000 Hufeisen mit Nägeln usw. Nach der Auflösung trugen die einstigen Ordensbesitzungen circa vier Prozent zum Gesamteinkommen der Krone bei.[116]

Ha a legendákat tekintjük, a legfontosabb kapocs az angolszász és a templomos kultúra között a Szent Grál. Úgy tartották, a Szent Grálra a templomosok találtak rá és őrizték bukásukig. Azonban a *Parszifál*-költemény, az Artúr-mondakörbe tartozó 13. századi történet szerint Parszifál lovagnak és leszármazottjainak a feladata volt, hogy a Szent Grál fölött őrködjenek, amelyre angol földön bukkant rá egy kastélyban. Wolfram von Eschenbach, a történet feljegyzője nem állítja, hogy Parszifál templomos lovag lett volna vagy a felmenői között lett volna templomos (habár apja élt korábban Keleten), de Tony McMahon szerint maga Eschenbach volt az, aki a *Parszifál*ban (irodalmi szempontból) kapcsolatot teremtett a templomosok és a Szent Grál között.[117]

Korábban említettem, hogy bizonyos feltételezések szerint a templomosok bukásuk után Skóciában rejtették el a megmentett kincseket, ez azonban először csak a 14. században történhetett, így, ha valóban a templomosok találtak a Szent Grálra Salamon templomában, Paszifál története ellentmond a templomosokénak.

3.3 Templomos kincsek és történetük

3.3.1 Salamon temploma

A rend alapítása után II. Balduin megengedte a lovagoknak, hogy palotájának egyik szárnyában rendezkedjenek be – mivel ez Salamon temploma fölött helyezkedett el, a lovagok úgy nevezték magukat, mint Salamon templomának lovagjai, röviden templomosok.[118] Habár a templomosok a későbbiekben hatalmas befolyásra és vagyonra tettek szert, Salamon temploma maradt az egyik

[115] *From Jerusalem to Rosslyn? The Templars in Scotland,* 3. 2010.06.05. Online. URL: http://www.bbc.co.uk/legacies/myths_legends/scotland/lothian/article_3.shtml [utolsó hozzáférés: 2018.12.03.]
[116] Peter Dinzelbacher: *Die Templer. Ein geheimnisumwitterter Orden?* Freiburg [u. a.]: Herder 2002, 52-53. o.
[117] Tony McMahon: *Wolfram von Eschenbach links the Templars to the Holy Grail*. 2017.10.14. Online. URL: https://thetemplarknight.com/2017/10/14/knights-templar-wolfram-von-eschenbach/ [utolsó hozzáférés: 2018.12.13.]
[118] Susie Hodge: *Die Templer. Bewahrer des Heiligen Grals*. Wien: Tosa 2007, 19.

legbecsesebb értékük.

Már a templom történelme miatt is egy rendkívüli épületről van szó: Kr. e. 950 környékén építette Salamon király, Jeruzsálem városának hegyén. A templom helyét még Salamon apja, Dávid király választotta ki: azon a helyen kellett felépíteni a templomot, ahol Ábrahám fel akarta áldozni egyetlen fiát, Izsákot, hogy bizonyítsa Isten iránti szeretetét. Isten, látva, hogy Ábrahám bizonyította elkötelezettségét iránta, megakadályozta Izsák halálát, Ábrahámot és a leszármazottjait – azaz a zsidókat – pedig megáldotta. Habár a történelem során a templomot kétszer is lerombolták – egyszer egy babilóniai támadás során, egyszer pedig a rómaiak elleni felkeléskor –, a templomot mindkét alkalommal újra felépítették.[119]

3.3.2 A Frigyláda és a Szent Grál

A hiedelem szerint az 1120-as években elkezdődött építkezések során a Templom-hegyen szent ereklyékre bukkantak: Keresztelő Szent János bebalzsamozott fejére, Jézus keresztjének egy darabjára, a kereszténység eredetéről szóló dokumentumokra és a Frigyládára, amely egykor Mózes tízparancsolatát tartalmazta.[120] Ez volt legalábbis a szóbeszéd. Más állítások szerint azonban nem volt valószínű, hogy éppen a többször lerombolt és újjáépített Salamon-templomban rejtsenek el, ill. találjanak meg ereklyének számító kincseket:

> The first instance that the real Holy Grail surfaced was shortly after the founding of the Templar Order in 1119. The nine Gnostic knights who founded the order, almost immediately started digging around Solomon's Temple where they were headquartered. In due course they stopped digging and made their way to Rome where they exacted huge concessions from the pontiff that guaranteed the viability of their new order. Historians have speculated as to what it was that they found that they could use to sway the pope. The Temple of Solomon had contained the legendary Ark of the Covenant, but the chances that it was still around after all those centuries would be unlikely, given that the Temple had been destroyed and rebuilt several times, and even then, its possession would not have given such a powerful bargaining position to the Templars. [...] It's far more likely that the nine Gnostic Templars were after something buried near the Temple. What stood next to the Temple of Solomon in Jesus' time was the Antonia Fortress, the Roman's administrative center that had also housed a jail where Jesus had been held before being crucified. [...] I believe this is what the nine Templars were after; they found Jesus' cell, and in due course they found where the gospel was hidden.[...][121]

Ennek ellentmond az a tény, hogy egy néhány évvel ezelőtt lefordított zsidó kézirat egész listát tartalmaz arról, mit rejtettek el a Salamon-templomban:

> Rather than a guide to lost treasure, the newly translated 'Treatise of the Vessels' was a legendary story written in Biblical times that was meant to entertain. The text, translated by Professor James Davila from St Andrews University, suggests the artefacts from King Solomon's temple were tucked away in various places throughout the Middle East.
> It lists a number of treasures including the Ark of the Covenant, the Tabernacle, musical instru-

[119] Susie Hodge: *Die Templer. Bewahrer des Heiligen Grals*. Wien: Tosa 2007, 18.
[120] uo., 77.
[121] Grigor Fredan [é. n.]: *The Knights Templar and the Real Holy Grail.* Online. URL: http://grigorfedan.com/main/The_Knights_Templar_And_The_Real_Holy_Grail [utolsó hozzáférés: 2018.12.03.]

ments made of gold, ornaments from the Garden of Eden and various precious religious stones.[122]

Összefoglalva a fentieket elég ellentmondásos képet kapunk. Részben úgy tűnik, középkori hiedelmekkel van dolgunk, amelyek a templomosok feltűnően gyors gazdagodását akarták igazolni, másfelől akadnak olyan források, amelyek ezeket a hiedelmeket alátámasztják, még ha megbízhatóságuk meg is kérdőjelezhető.

3.3.3 A kincsek sorsa

Mint ahogyan arról a későbbiekben lesz még szó, Szép Fülöp Jacques de Molay templomos nagymester Párizsban való elfogatásakor elkobzott minden kincset, amit a templomosok magukkal hoztak. A források viszont nem beszélnek arról, mi történt az ereklyének számító kincsekkel, mint amilyen a tíz parancsolat Frigyládája. Csak feltételezések léteznek az eltűnt kincsekkel kapcsolatban. Írásos források szerint sikerült megmenteni valamennyi kincset Szép Fülöptől, de további sorsukról nem tudunk semmit: „The legend of the lost treasure of the Templars has its origin in documentary evidence from the trial. John of Châlons, a Templar sergeant, giving evidence at the trial, said that Gérard of Villiers had been tipped off about the arrests and managed to escape with eighteen galleys which he filled with Templar treasure."[123]

Peter Dinzelbacher szerint, mikor az utolsó templomos nagymestert, Jacques de Molay-t Párizsba csábították, a lovag abban reménykedett, hogy áthelyezheti a templomosok központját Európába – mivel eredeti székhelyüket, Jeruzsálemet elvesztették: „Als der Großmeister Jakob von Molay zum Jahreswechsel 1306/07 in Frankreich eintraf, offenbar um den Hauptsitz des Ordens auf das europäische Festland zu verlegen, soll er angeblich nicht weniger als 150 000 Goldstücke und zehn mit Silber beladene Maultiere mit sich geführt haben."[124] A jelek szerint tehát leltárt készítettek a kincsekről, de Dinzelbacher sem említi az ereklyéket.

3.4 A rend bukásáról és annak feltételezhető okairól

3.4.1 Kritikák, kétes esetek, kudarcok

Habár a templomosok sok ajándékot és privilégiumot kaptak, mindig is akadtak olyanok, akik a kereszténység szellemében elítélték az erőszakot és a vérontást, a katonaság és a szerzetesség kombinációját pedig különösen problémásnak találták – ezért is volt szüksége a templomosoknak Bernhard von Clairvaux-ra, hogy afféle önkéntes szószólójukként írásaiban védelmébe vegye

[122] Ellie Zolfagharifard: *King Solomon's treasures revealed: Newly translated Hebrew text lists legendary riches – including the Ark of the Covenant.* 2014.01.10. Online. URL: https://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-2536549/King-Solomons-treasures-revealed-Newly-translated-Hebrew-text-lists-legendary-riches-including-Ark-Covenant.html [utolsó hozzáférés: 2018.12.14.]

[123] *From Jerusalem to Rosslyn? The Templars in Scotland,* page 3. 2010.06.05. Online. URL: http://www.bbc.co.uk/legacies/myths_legends/scotland/lothian/article_3.shtml [utolsó hozzáférés: 2018.12.03.]

[124] Peter Dinzelbacher: *Die Templer. Ein geheimnisumwitterter Orden?* Freiburg [u. a.]: Herder 2002, 53.

őket és a lovagszerzetesség koncepcióját.[125]

A templomosok ellen szólt a saját berkeiken belül található megosztottság: a „galamboknak" nevezett templomosok készek voltak akár kompromisszumot kötni a muszlimokkal és magukat a velük kötött szerződésekhez tartani – ezzel szemben a „sólymok" a „pogányok" elleni harcban hittek és semmiféle kompromisszumra nem voltak hajlandóak. Ez a felfogás a későbbiekben súlyos károkhoz vezetett, mikor Gerhard von Ridefort, a templomosok „rossz szelleme", nagymesterként elindította rendjét a lejtőn lefelé.[126] A muszlimok hasonlóan rossz szemmel néztek a templomosokra, mint ők rájuk, úgyhogy a „sólymok" közé tartozó templomosokat is meg lehetett részben érteni: „[...] auch von islamischer Seite [hörte man] immer wieder, dass die Muslime die Angehörigen der Ritterorden als ihre Hauptfeinde betrachteten, dass sie in den Templern sogar Dämonen sahen, und es ist kein bloßes Gerücht, dass man Ordensangehörige regelmäßig hinrichtete [...]."[127] A „sólymok" mellett szólt az is, hogy a rend a muszlimokkal szembeni harc feladatát kapta, így akkor is kockáztatták életüket, ha a muszlimokkal időszakos fegyverszünetet kötöttek volna, mert akkor saját egyházuk haragjával kellett volna számolniuk.

Akadtak olyan afférok, amelyek a templomos rendhez voltak köthetőek, őket azonban csak a pápa vonhatta felelősségre, így ezek a tettek esetenként büntetlenül maradtak. Ez a megközelíthetetlenség magában egy irigylésre méltó privilégium volt, de ha jogos büntetéstől védte meg a templomosokat, úgy különösen feszült helyzetet tudott teremteni a „mindenki fölött álló" kiváltságosok helyzete a templomosok és a többi hatalom között:

> Einer der Kritikpunkte bestand im oft eingennützigen Handeln der Templerherrn. Ein Beispiel, wie der Orden seine juristisch unabhängige Position auch gegen das christliche Königreich von Jerusalem durchzusetzen versuchte, bietet eine Episode aus dem Jahre 1173. Damals verhandelte König Amalrich mit einer islamischen Sekte, den Assassinen, über die Annahme der katholischen Religion. Die Assassinen unter der Führung des 'Alten vom Berge' waren eine besonders gefürchtete Gruppe, die im Libanongebirge hauste und in vollkommener Ergebenheit ihrem Oberhaupt gegenüber bedenkenlos bis zum Selbstmord dessen Befehle ausführte. Diese bestanden oft in politisch motivierten Morden an anderen Muslimen oder auch an Christen, wodurch der Name der Assassinen auch in Europa zu einem Begriff des Schreckens wurde. Trotzdem musste die Sekte die Stärke der Templer anerkennen und ihnen jährlichen Tribut von mehreren Tausend Goldstücken bezahlen.
> Ein einäugiger Tempelritter namens Walter von Mesnil zerstörte jedoch die Chancen auf den Gewinn der Sekte für das Christentum, denn er überfiel und tötete den Abgesandten der Assassinen, obwohl dieser unter dem Schutz des Königs von Jerusalem, Amalrich, stand. Verständlicherweise forderte dieser daraufhin die Auslieferung Walters an seine Gerichtsbarkeit. Der Meister des Ordens jedoch, Odo von Saint-Amand, weigerte sich schlichtweg und verschanzte sich hinter den päpstlichen Privilegien. Zwar konnte sich der König schließlich doch des Übeltäters bemächtigen, aber die Affäre verursachte heftige innenpolitische Spannungen in seinem Königreich. Schon 1165 hatte derselbe Monarch zwölf Templer erhängen lassen, die eine Burg ohne hinreichenden Widerstand den Sarazenen übergeben hatten.[128]

[125] Susie Hodge: *Die Templer. Bewahrer des Heiligen Grals.* Wien: Tosa 2007, 24.
[126] Ernst Staehle: *Johanniter und Templer. Geschichte, Geheimnisse und Gegenwart.* 1. Aufl. Gnas: Weishaupt 1998, 73.
[127] Peter Dinzelbacher: *Die Templer. Ein geheimnisumwitterter Orden?* Freiburg [u. a.]: Herder 2002, 75.
[128] uo., 69.

Keresztelő Szent János rendje, a johanniták, hasonló „ellentmondásokat“ mutattak funkciójukban, mint a templomosok: katonai és szerzetesi, sőt, orvoslási feladatokat is elláttak. Rendjük hasonló felépítése, funkciója és működési helye miatt valószínűleg többen rokon rendként tekintettek a templomosokra és a johannitákra – tudunk együttműködésükről, és tudunk konfliktusaikról is, amelyek esetenként odáig fajultak, hogy utcai tömegharcban egymást kaszabolták a két rend tagjai:

> Anstatt dass die beiden, in ihren Zwecken verwandten Verbrüderungen der Johanniter und der Templer in Eintracht jene verfolgt hätten, wodurch für die Kreuzfahrer manches verhütet worden wäre, traten sie sich, sobald beide zu Macht, Reichtum und Einfluss gelangt waren, oft als Nebenbuhler gegenüber, und die Waffen, deren Schärfe ausschließlich die Ungläubigen hätten fühlen sollen, wurden mehr als einmal gegeneinander gewendet [...].[129]

Még olyan felvetés is felmerült, hogy a két rend viszálya miatt vesztették el a keresztények Jeruzsálemet, bár Ernst Straehle szerint a johanniták és templomosok olyan sok hasonlóságot mutattak, hogy ez automatikusan is inkább az együttműködésre adott okot, és ez lehetett a jellemzőbb a rendek kapcsolatára.[130] Ennek ellenére okoztak egymásnak súlyos károkat: pl. 1187. május 1-jén Gerhard von Ridefort cressoni rajtaütése a szaracénokkal szemben a johanniták nagymestere, Roger des Moulins figyelmeztetése ellenére zajlott le, amely közel 140 johannita és templomos lovag életét követelte: mindössze Ridefort menekült meg két társával együtt, mindenki más meghalt a 7000 szaracén ellen vezérelt csatában, ahol Roger des Moulinst lefejezték.[131] Ezzel az ütközettel Jeruzsálem végleg elveszett a keresztény hatalom számára, így a templomosokat elsődleges funkciójuktól fosztotta meg a balszerencse és Ridefort rossz döntése.

A konfliktusok egyik alapja lehetett a rendek eszmei-gyakorlati különbségei: pl. a johanniták kötelességüknek érezték, hogy a rászorulókat helyezzék az első helyre – így, amikor 88 évnyi keresztény uralkodás után, 1187. október 2-án Saladin szultán bevonult a leigázott Jeruzsálembe, és elkezdődött a keresztények rabszolgaságba való eladása (legalábbis azoké, akiknek nem volt elég pénzük, hogy szabaddá vásárolják magukat), a johanniták az utolsó anyagi forrásaikat is a foglyok felszabadítására fordították – míg a templomosoknak a szemére vetették, hogy nem áldoztak eleget az ügy érdekében. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy a templomosok nagymestere Saladin fogságában volt, a rend szabályzata pedig megtiltotta, hogy az ő távollétében a rend tulajdonával rendelkezzenek a lovagok. Ernst Staehle hozzáteszi: habár a rend szabályzata azt is előírta, hogy minden nap egy bizonyos számú rászorulót lássanak el élelemmel, a templomosok a könyörületesség egyéni útjait nem ismerték.[132]

Jó eséllyel a templomosok egyik legnagyobb hibája a vagyonközpontúság volt. Mint már

[129] Peter Dinzelbacher: *Die Templer. Ein geheimnisumwitterter Orden?* Freiburg [u. a.]: Herder 2002, 75.
[130] Ernst Staehle: *Johanniter und Templer. Geschichte, Geheimnisse und Gegenwart.* 1. Aufl. Gnas: Weishaupt 1998, 97.
[131] uo., 76.
[132] uo., 80.

említettem, a rend tagjai szegénységi fogadalmat tettek, de a jól jövedelmező üzletek nagyon fontos szerepet játszott a templomosok gazda(g)ságában, és nem csak azért, hogy rendjüket fenntartsák, mint ahogyan a johanniták tették – sajátos módszereikben odáig mentek, hogy kivívták a pápa rosszallását is bankári tevékenykedésükkel:

> Es wurde [...] der Mißbrauch päpstlicher Privilegien beklagt. So soll der Orden seine Anwälte mit Vollmachten versehen haben, seine Schuldner unter kurzer Fristsetzung bald an diesen, bald an jenen weit entlegenen Ort, wohin man nur unter großen Gefahren gelangen konnte, ja sogar vor verschiedene zu seinen - des Ordens - Gunsten befangene Richter an verschiedene Gerichte zu laden, um dann bei Nichterscheinen der Beklagten diese aufgrund ihrer Säumnis verurteilen zu lassen. Derartige Rechtshändel erklärte der Papst für unvereinbar mit der Würde des Ordens und damit auch schädlich für das päpstliche Ansehen.

Összegezve a templomosok viszonylag korán kivívták környezetük rosszallását azzal, hogy a méltatlan tagokat is védelmükbe vették és nem voltak hajlandóak alávetni bárkit is maguk közül világi hatalom ítéletének, vagy maguk büntetést kiszabni tagjaiknak az okozott károkért, akkor sem, ha az illető rászolgált a büntetésre. Előfordult, hogy éppen az aktuális nagymester volt méltatlan a rendhez. Ráadásul sajátos és kifejezetten profitorientált üzletpolitikát követtek, szinte mindenben meglátták a bevételi forrásra való lehetőséget, és éltek is vele (sőt, olykor visszaéltek), annak ellenére, hogy a bőkezű adományoknak köszönhetően nem voltak rászorulva a pénzhajhászásra – ebben igazuk volt kritikusaiknak, még ha sokszor az irigység is beszélt belőlük a templomosok gazdagsága miatt. Az is tény azonban, hogy bármiféle kudarcért, főleg a távoli Szent Földön, egyszerűbb volt a militarizált rendeket hibáztatni és gyanúba keverni, mint a probléma gyökerével foglalkozni. Ilyen gyanúsítgatás érte a templomosokon kívül az „ispotyálosokat“ is (az elnevezés valószínűleg a johannitákra vonatkozott):

> Der zeitgenössische Geschichtsschreiber Matthäus Paris hat seine Kritik einem französischen Grafen in den Mund gelegt: „Siehe, die alte Betrügerei der Templer! Der längst bekannte Aufruhr der Hospitaler!... Schon vor langem hätte man die Territorien im Osten gewonnen, wären wir Laien nicht von den Ränken der Templer, Hospitaler und anderer, die sich Religiose nennen, behindert worden... Denn die Templer und Hospitaler und ihre Verbündeten fürchten, dass ihre Herrschaft zu Ende gehen könnte, von deren Einkünften sie fett werden, falls das Land der christlichen Gewalt unterworfen wird. Daher vergiften sie auf verschiedene Arten die Christen, die in der Bereitschaft hierher kommen, für das Kreuz zu kämpfen. Mit den Sarazenen verbündet, töten sie sie mit verschiedenen hinterlistigen Mitteln.“[133]

3.4.2 Szép Fülöp és a pápa

Összefoglalva a templomosok rendje nagy valószínűséggel akkor indult meg a lejtőn, miután 200 éves jeruzsálemi szolgálatuk után végül legfőbb feladatuk megszűnt: a keresztények elvesztették a Szentföldet, ami a templomosok ellenségeinek lehetőséget adott rá, hogy a rend ellen fordítsák Szép Fülöpöt, a francia királyt, akinek egyébként is voltak nézeteltérései az egyházzal és a pápával: mikor a király meg akarta adóztatni a papokat, 1308-ban VIII. Bonifác kiátkozta őt az egyházból, amire Fülöp elfogatási paranccsal válaszolt, azonban a templomosok és a johanniták

[133] Peter Dinzelbacher: *Die Templer. Ein geheimnisumwitterter Orden?* Freiburg [u. a.]: Herder 2002, 74. o.

leverték a támadást – a pápa viszont egy hónappal később meghalt.[134]

IV. Fülöpnek azonban elsősorban nem személyes okai voltak abban, hogy leszámoljon a templomos renddel. Anyagi nehézségei voltak, és éppen a templomos rendnél volt rendkívül eladósodva:

> Mit Sicherheit war er [...] an den sagenhaften Reichtümern der Ritter interessiert. Denn Geld hatte Philipp stets zu wenig. Um seine kostspieligen Kriege gegen Flandern und seine stets anwachsende Verwaltung zu finanzieren, nahm er zunächst Kredite bei italienischen Bankiers auf, die jedoch zusammenbrachen [...]. Daraufhin vertrieb der Herrscher ebenso die französischen Juden, um ihre Besitzung zu konfiszieren [...].
> Philipp war bei dem Orden hoch verschuldet, schon das kann Grund genug gewesen sein, sich der unbeliebten Gläubigen und Finanzverwalter zu entledigen. Mag sein, dass es dem Orden nachtrug, dass dieser in der Auseinandersetzung mit Bonifatius VIII. nicht eindeutig auf seiner Seite gestanden und diesem Papst finanzielle Unterstützung gewährt hatte.[135]

A templomosokkal való leszámolásnak viszonylag egyszerű okai voltak: a francia király rossz anyagi helyzetében szemet vetett vagyonukra, aki azonban nem tisztelte a mindenkori pápát, annál viszont hatalmasabb volt; a templomos rend pedig Jeruzsálem nélkül értelmét vesztette, így nem igazán akadt olyan hatalom, amelyik megvédte volna őket Szép Fülöptől.

A templomosok nem tudták, mi vár rájuk: Szép Fülöp 1307. október 13-án, pénteken, egyetlen éjszaka alatt, egy rajtaütés során elfogatott 5000 templomos szerzetest Franciaországban, köztük Jacques de Molay nagymestert: azóta számít péntek 13-a szerencsétlen napnak.[136] Aki még tehette, idejében elmenekült, mielőtt rendjük története katasztrófába torkollott:

> Als Jakob von Molay und Gottfried von Charney am Abend des 18. März 1314 in den Flammen des Scheiterhaufens qualvoll starben, war der Orden des Templers an sein Ende gelangt. Einige Ritter überlebten noch wenige Jahre – sei es im Kerker, sei es als Empfänger von Renten, sei es als Kämpfer für den Glauben in neuen Bruderschaften wie dem Christusorden in Portugal, und es können durchaus noch einige andere Brüder am Leben gewesen sein [...][137]

Talán a legégetőbb kérdés a templomosokkal kapcsolatban, hogy hogyan jutott odáig egy ilyen fontos rend, amely egyszerre szolgált vallási példaképként szerzetesi életmódjával és látott el fontos katonai feladatokat, hogy kiirtásra ítéljék? Mi bujthatta fel a francia királyt arra, hogy ilyen borzalmas ítéletet hozzon a templomosok fölött? Miből gondolhatta, hogy anyagi gondjai megoldódnak azzal, ha kifoszt egy szerzetesrendet? Katolikus uralkodóként nem félt az egyház, vagy Isten dühétől? Talán abban reménykedett, hogy olyasmit talál az állítólagos kincsek között, ami többet ért aranynál, amiért megérte kockáztatni az egyház vagy más keresztény uralkodóház rosszallását? Az állítólagos ereklyék nyomában lett volna? Vagy a templomosok politikai befolyásától tartott?

Jürgen Sarnowsky a templomos rend kialakulásának történetében megemlíti, hogy a pápai és

---

[134] Susie Hodge: *Die Templer. Bewahrer des Heiligen Grals.* Wien: Tosa 2007, 62-63.
[135] Peter Dinzelbacher: *Die Templer. Ein geheimnisumwitterter Orden?* Freiburg [u. a.]: Herder 2002, 100-102. o.
[136] Susie Hodge: *Die Templer. Bewahrer des Heiligen Grals*. Wien: Tosa 2007, 64.
[137] Malcolm Barber: *Die Templer. Geschichte und Mythos.* Aus dem Englischen von Harald Ehrhardt. Düsseldorf: Artemis & Winkler 2005, 278.

egyéb privilégiumoknak köszönhetően a templomosok lényeges világi hatalomra tettek szert és egyfajta zárt rendszert alkottak, amely többé-kevésbé függetleníteni tudta magát a külső hatalomtól, amelyet a jól kiépített, modern infrastruktúra is igazol:

> Die Anfänge des Ordnens der Templer gehören in den Kontext der Massenbewegung des Ersten Kreuzzugs (1096-1099). Dessen Teilnehmer zogen im Namen Christi in den Krieg, um den Christen des Orients zu Hilfe zu kommen und die Stätten des «Heiligen Landes» aus der Hand der «Sarazene» zu befreien. [...] So fand sich um 1119 auch eine Gruppe von Rittern um den aus der Champagne stammenden Adligen Hugues de Payns zusammen, die streng nach monastischen Regeln lebten, aber zugleich für den Schutz der nach Jerusalem kommenden Pilger kämpfen wollten. [...] Päpstliche Privilegien und zahlreiche Schenkungen folgten. Aus beschiedenen Anfängen erwuchs so schließlich eine einflussreiche und wirkungsvolle Korporation, deren Mitglieder mit Päpsten und Königen Umgang pflegten und in vielen Regionen Europas und im Heiligen Land präsent waren. Schätzungsweise zähle die Korporation im 13. Jahrhundert rund 7000 Ritter- und Priesterbrüder, Sergeanten und dienende Brüder, die im lateinischen Westen rund 870 Burgen, Komtureien und weitere Besitzungen des Ordens verwalteten. [...] Das Netzwerk von Templerhäusern, das den Transport von Männern, Pferden, Waffen und Lebensmittel organisierte, versorgte allein im Heiligen Land wohl bis zu 600 Ritterbrüder und 2000 Sergeanten.[138]

Lehet, hogy a templomosok katonai és vagyoni hatalma rémítette meg Szép Fülöpöt, hiszen amikor VIII. Bonifác ellen elfogató parancsot adott ki, a templomosok és a johanniták visszaverték a támadást, bizonyítva, hogy fel tudják venni a versenyt a francia király hatalmával. Az is bizonyítja, hogy a templomosok üldöztetése Szép Fülöp ámokfutásáról szólt, hogy Franciaországon kívül az általános közvélemény nagyon is kételkedett a templomosok bűnösségében, így a VIII. Bonifácot követő új pápa, V. Kelemen, hiába adott ki Szép Fülöp nyomására az egész keresztény Európában elfogató parancsot a templomosok ellen: bár az első 1307-es rajtaütést további elfogatások követték, nem minden ország csatlakozott az üldöztetésekhez.[139] A templomosok munkássága, amely az akkori kor morális elképzeléseit és hadi szükségleteit tekintve jelentős volt, egyfajta kortárs keresztény férfiideált jelenített meg: mindez az mutatja, hogy nem ilyen sorsot érdemeltek volna a templomosok. A keresztény Európa azonban nemcsak megtagadta, de meg is próbálta kiirtani őket. Susie Hodge így ír a templomosok jelentőségéről: „Durch seine effektive Organisation expandierte der Orden zu einem mächtigen und einflussreichen Konzern. Er wurde zu einer der ungewöhnlichsten Bruderschaften, einer Elite von außergewöhnlichen Kriegern, geschickten Unternehmern und dennoch demütigen Diener Gottes.“[140]

3.4.3 Következtetés

Véleményem szerint a templomosok bukása nem magánál Jeruzsálem elvesztésénél kezdődött, hanem még előbb, mikor olyan elvakult és becsvágyó vezetők kerültek az élükre, mint Gerhard von Ridefort. Ő nemcsak az eredeti feladatnak, a keresztények védelmezésének akart megfelelni:

---

[138] Jürgen Sarnowsky: *Die Templer*. München: Beck 2009, 8-9.
[139] Susie Hodge: *Die Templer. Bewahrer des Heiligen Grals.* Wien: Tosa 2007, 65.
[140] uo., 34.

célja az volt, hogy kiirtsa a szaracénokat – mindezt pedig bármiféle racionális számítás nélkül, elvakultan megpróbálta véghezvinni, saját embereit és johannita lovagokat áldozva fel egy értelmetlen cél érdekében. A templomosok a későbbiekben részben Ridefort hibáiért bűnhődtek, és azoknak a társaknak a vétkeiért, akik szégyent hoztak a rendre. Egy templomos lovag számára a rendből való kizárás számított a legnagyobb büntetésnek: aki így járt, annak a cisztercita rendbe kellett belépnie, hogy esélye legyen még megmentenie a lelkét a pokoltól. Ilyen sorsra jutott Esquin de Floyan, Bernhard Pelet és Gerhard von Byzol is, akik II. Jakab aragóniai királynál próbálkoztak először a templomosokkal szembeni panaszaikkal, majd, miután őfelsége nem volt elragadtatva tőlük, Szép Fülöpnél meghallgatásra találtak panaszaik.[141]

Felmerül a kérdés azonban, hogy milyen mértékben voltak a *templomosok* a hibásak saját bukásukért? Az adott kor vallási-társadalmi férfiideálja keresztény volt, aki a hitét aktívan védte a fenyegető külső erőktől, ami egyet jelentett az iszlám ellen folytatott háborúval. Bernhard von Clairvux műve, *Az új lovagság dicsérete* az egyik leghíresebb írás, amely a templomosok életmódját és az iszlám ellen vívott küzdelmeiket méltatja. Habár Szép Fülöp koholt vádak segítségével ölette meg a templomosokat, hogy a kincseiket megkaparinthassa, mint láthattuk, nem akadt elég szimpatizáns (vagy elég erős) ahhoz, hogy a templomosok rendje elkerülje a teljes pusztulást (akkori formájában), annak ellenére, hogy sok európai vezető anyagi érdekében állt volna a templomosok fennmaradása, hiszen ők voltak a bankáraik. Ebből sejthető, hogy a templomosok idővel vesztettek népszerűségükből, amihez Jeruzsálem elvesztése jelentősen hozzájárult – azonban ez az esemény a templomosok rendjén belüli problémák *következménye*, nem pedig a kezdete volt.

A „sólymok" és Gerhard von Ridefort további konfliktusokat provokáltak ki a szaracénokkal, amelyekből azonban az egész rend veszteségként került ki és rombolta státuszukat. Az ő fanatizmusuknak azonban az az ideológia adott táptalajt, miszerint Krisztus katonáiként a gyilkolásért mennyei jutalom lesz a bérük. Ráadásul addig is egy hatalmas befolyású rend tagjai lehetnek, amelynek gazdagsága őket is ellátja életük végéig – mindennek a lehetőségét pedig többé-kevésbé képzetlen, írástudatlan, tapasztalatlan vidéki kisnemesi férfiaknak ajánlották fel. Még ha nem is feledkezünk meg a rend profitorientált működéséről, úgy tűnik, hogy elsősorban az ideológiai radikalizmus vezetett a templomosok tettbéli túlkapásaihoz, melyeknek Jeruzsálem és támogatóik elvesztése volt a következménye, ami kiszolgáltatta őket annak a lehetőségnek, hogy valamelyik hatalom szemet vessen a vagyonukra. Mindez azonban az ideológiánál kezdődött, amely a keresztes háborút volt hivatott legitimálni, és mind egyházfők, mind világi uralkodók ezt az ideológiát követték, ami a templomosokat – közvetetten bár, de – a vesztükbe sodorta.

[141] Susie Hodge: *Die Templer. Bewahrer des Heiligen Grals.* Wien: Tosa 2007, 63.

> Das traditionelle Christentum war der Gewalt durchaus zugeneigt, sei es im Inneren mit seiner patriarchalischen Herrschaft über Frau und Kinder, mit seiner Ketzerverfolgung und Inquisition, sei es nach außen mit Schwertmission und Kreuzzügen. Aus religiösen Gründen Gewalt anzuwenden war im mittelalterlichen Katholizismus durchgehend offiziell akzeptiert und ist Tausende Male von den Päpsten *expressis verba* angeordnet worden (Kreuzzüge, Einführung der Folter in Inquisitonsprozessen, Hexenjagd). Vor diesem Hintergrund war es ganz selbstverständlich, dass eine Kombination des 'Virtuosenstandes' dieser Religion, also des Mönchentums, mit dem kämpfenden Stand *par excellence*, also den Rittern, allenthalben auf begeisterte Zustimmung stieß.[142]

Azt láthattuk, hogy olyanok is felbukkantak a templomosok között, akik a kiváltságokra egyáltalán nem voltak méltóak, de nem lehet egyedül őket okolni a rend bukásáért, ahogy Szép Fülöpöt sem – a rendet fenyegető veszély inkább különböző hatások és konfliktusok láncreakciójából rajzolódott ki, létezésük azonban egy társadalmi ideológián alapult és a társadalmat szolgálta, a kor elvárásai szerint.

3.4.4 Jacques de Molay átka

A templomos renddel való leszámolás nem egy csatához hasonló mészárlásként ment végbe, hanem hosszas jogi procedúrák vezettek a halálos ítélethez. Ha az utolsó templomos nagymester, Jacques de Molay-val szemben folytatott eljárásról olvasunk, azt találjuk, hogy a történészek különböző szempontból tekintenek a nagymester reakciójára a vádakkal kapcsolatban. Molay a vallatások során ugyanis először beismerte a rend bűnösségét, majd a máglyán visszavont mindent:

> Auf der Schwell des Todes, wo auch die leiseste Lüge schwer wiegt, gestehe ich im Angesicht des Himmels und der Erde, daß ich große Sünde gegen mich und die Meinigen begangen und mich des bitteren Todes schuldig gemacht habe, weil ich mich, um mein Leben zu retten und dem Übermaße der Martern zu entgehen, vor allem durch Schmeichelworte des Königs und des Papstes verlockt, gegen meinen Orden und mich erhoben habe. Jetzt aber, wiewohl ich weiß, welches Los meiner harrt, will ich keine Lüge zu den alten häufen und, indem ich erkläre, daß der Orden stets rechtgläubig und rein von Schandtaten war, verzichte ich freudig auf mein Leben.[143]

Peter Dinzelbacher igyekszik védelmébe venni Molayt és a nagymester helyzetéből megítélni, min ment végig:

> Der Großmeister, Jacques de Molay, ein Siebziger, für damalige Verhältnisse also ein Greis, wurde genauso unbarmherzig gemartert wie seine Mitbrüder. Auch er bekannte im Oktober 1307, was man von ihm hören wollte. Daraufhin musste er sein Bekenntnis nochmals öffentlich vor den Professoren der Sorbonne wiederholen. Molay war ein einfacher Mann, wenig gebildet, weder intellektuell noch sonst den juridischen und theologischen Raffinessen irgendwie gewachsen, mit denen er sich konfrontiert sah. Dass er mit einem Zweikampf, also einem Gottesurteil, seine Unschuld und die der Ordens beweisen wollte, zeigt, dass er kein Feigling war, aber nichts von den kirchenrechtlichen Möglichkeiten und Unmöglichkeiten eines Ketzerprozesses wusste.[144]

John Charpentier is hasonló véleményen van, ő azonban a történtek részletezésénél Molayról inkább egy rémült, naiv öregember képét adja:

---

[142] Peter Dinzelbacher: *Die Templer. Ein geheimnisumwitterter Orden?* Freiburg [u. a.]: Herder 2002, 76-77.

[143] Konrad Schottmüller: *Der Untergang des Templerordens. Mit urkundlichen u*nd kritischen Beiträgen. 1. kötet. Berlin: E. S. Mittler & Sohn 1887, 570.

[144] Peter Dinzelbacher: *Die Templer. Ein geheimnisumwitterter Orden?* Freiburg [u. a.]: Herder 2002, 114. o.

> Guillaume de Plaisians, eine Kreatur Philipps des Schönen (er war in Poitiers mit den Unterhandlungen mit dem Papst betraut gewesen), war anwesend, um dem Verhör zu folgen. In diesem königlichen Ritter sah der Großmeister jemand, den er um Rat fragen konnte. Er bat um die Erlaubnis, it dem Kriegsmann zu sprechen, dessen Haltung ihm Vertrauen einflößte, was ihm auch sofort bewilligt wurde. Plaisians gab vor, ihn als Freund zu behandeln (er sagte, er liebe ihn). Er schilderte ihm die Gefahr, in die er sich bringe, wenn er den Kommissaren trotze, und verpflichtete ihn, eine Frist bis zum folgenden Freitag zu verlangen. Das schlug ihm natürlich nicht ab. Man ahnte wohl, daß Plaisians ihn zu einem Kompromiß bringen und den Tag, den Molay zur Sammlung seiner Gedanken zu benötigen glaubte, dazu verwenden werde, die Reste von Widerstand zu beiseitigen. Am Freitag erschien der Großmeister tatsächlich völlig verändert von den Bischöfen. Als sie ihn fragten, ob er immer noch die Ordensverteidigung übernehmen wolle, verneinte er demütig, er sei nur ein armer, ungebildeter Krieger [...]. „Ich bin sterbig, die anderen auch", schloß er. „Wir haben nur den gegenwärtigen Augenblick für uns."
> Ein erbärmliches Verhalten! Aber der Greis verlor in der schwierigen Lage den Kopf. Er wollte vom Orden retten, was noch zu retten war, und vermochte es nicht. Die Verantwortung, die auf ihm lastete, war für seine schwachen Schultern zu schwer.[145]

Egyes feltételezések szerint Molay a máglyán megátkozta a pápát és a francia királyt. Az átok nemcsak beteljesült, hanem hosszú távon keltett visszhangot a francia társadalomban:

> In den Flammen des Scheiterhaufens verwünscht Großmeister Jacques de Molay die Schuldigen an seinem schuldlosen Tod. Frankreichs König Philipp der Schöne und Papst Clemens V. sterben wie prophezeit binnen eines Jahres. Doch der Fluch umfasste auch ihre Nachfahren. Als Ludwig XVI. in der Französischen Revolution seinen Kopf verlor, sprang ein Unbekannter auf das Schafott und rief: „Jacques de Molay, endlich bist du gerächt!"[146]

Andreas Beck kételkedik abban, hogy Molay híres átka valaha elhangzott volna, mivel ez a bosszúszomj – véleménye szerint – összeegyeztethetetlen volt a nagymester karakterével; inkább a nép fantáziája költötte a kivégzéshez köthető átok történetét, amely a későbbi eseményeket nézve érthető reakció volt:

> Natürlich verbreiteten sich sehr schnell verschiedene Legenden über seinen Tod. Eine überliefert, daß der Mantel des Großmeisters nicht verbrannte. Nach einer anderen sammelte mutige Leute Reste des Scheiterhaufens ein, um sie als Reliquien eines Märtyrers mit nach Hause zu nehmen. [...] Auch wurde erzählt, Molay habe auf dem Scheiterhaufen den Papst und den König Philipp im Laufe eines Jahres vor den Richterstuhl Gottes gefordert. Molay hat den berühmten Fluch aus den Flammen jedoch nicht gesprochen. Er dachte nicht an Rache, sondern nur an seine eigene Schuld und das Unrecht, das er seinem Orden zugefügt hatte. Die Bitte, man möge seine Fesseln lockern, damit er die Hände zum Gebet falten könne, paßt nicht zu dieser Haßlegende, welche die Wissenschaft im übrigen auf einen Templer aus Neapel zurückführt.
>
> Wie dem auch sei, Tatsache ist auf der anderen Seite, daß Papst Clemens schon vier Wochen nach dem Großmeister starb und auch Philipp ihm im Herbst noch desselben Jahres folgte. So scheint es mehr als verständlich, wenn das Volk in diesen Ereignissen die rächende Hand Gottes sah.[147]

3.5 A templomosok utóélete az irodalomban

A templomosok megítélését nemcsak az nehezíti meg, hogy egyszerre végeztek két egymásnak

[145] John Charpentier: *Die Templer*. Aus dem Französischen übertragen von Brigitte Weitbrecht. Stuttgart: Klett 1965, 101-102.
[146] Karl Gaulhofer: *Prozess gegen Papst: Der wahre Fluch des Templers*. 2008.08.13. In: *Die Presse*. URL: https://diepresse.com/home/panorama/religion/406074/Prozess-gegen-Papst_Der-wahre-Fluch-des-Templers [utolsó hozzáférés: 2018.12.28.]
[147] Andreas Beck: *Der Untergang der Templer. Größter Justizmord des Mittelalters?* Wien [u. a.]: Herder 2005, 176-177.

ellentmondónak tűnő feladatot: a szerzetesit és a katonait – és életmódjuk is ennek a kettőnek különös egyvelege volt –; az is ellentmondásokra és félreértésekre adhat okot, hogy bukásuk után a róluk szóló iratok nagy részét megsemmisítették, ami a hiteles források körét jelentős mértékben leszűkítette.[148]

A rózsakeresztesekhez hasonlóan a templomosok iránti figyelem középpontjában is a titkos társaságok iránti kíváncsiság állt, és valamikor a szabadkőművesség (írásban bizonyítható) felbukkanásával egy időben vált mindkét rend ismertté tágabb körökben, amelyek irodalmi visszhangot is kapnak:

> [...] erst mit dem Aufkommen der Freimaurer im 18. Jahrhundert setzt ein nachhaltiges Interesse für den Orden ein, das sich z. B. in der Literatur der deutschen Spätaufklärung bei Gotthold Ephraim Lessing in dessen in der Kreuzzugszeit spielenden Drama „Nathan der Weise" (1779) in der Gestalt des *Tempelherrn*, der von Nathan zu Toleranz und Humanität hingeführt wird, kristallisiert.[149]

Mint már említettem, Bernhard von Clairvux a templomosoknak egyfajta szószólójuk volt, aki írásaiban védelmébe vette a szerzetes-lovagokat. Az egyik legjelentősebb írása, *De laude novae militiae*, azaz *Az új lovagság dicsérete* egyrészt a templomosokat buzdítja arra, hogy Krisztust szolgálják, másfelől a kritikusoknak ad magyarázatot arra, hogy a templomosok szolgálata éppen a fegyverhordozásban rejlik, hogy megszabadítsák a világot a gonosztól.[150] A következő idézet ebből a műből származik:

> Überall hört man seit kurzem, es sei eine neue Schar von Rittern aufgetreten. Es handelt sich, sage ich, um ein neues, der Welt noch unbekanntes Rittertum, das einen zweifachen Kampf zugleich unermüdlich kämpft, nämlich den gegen Fleisch und Blut und den gegen die bösen Geister des himmlischen Bereiches. Die Ritter Christi aber kämpfen mit gutem Gewissen die Kämpfe des Herrn und fürchten niemals weder eine Sünde, weil sie Feinde erschlagen, noch die eigene Todesgefahr. Denn der Tod, den man für Christus erleidet oder verursacht, trägt keine Schuld an sich und verdient größten Ruhm. Ein Ritter Christi, sage ich, tötet mit gutem Gewissen, noch ruhiger stirbt er. Der Christ rühmt sich, wenn er einen Ungläubigen tötet, weil Christus zu Ehren kommt.[151]

Walter Scott lovagregénye, az *Ivenhoe* arról számol be 1819-ben, hogy a templomosok titkos tanok gőgös és önhitt antikrisztusi követői voltak.[152]

Talán a legismertebb modern kori mű a templomosok utóéletével kapcsolatban a *Da Vinci-kód* Dan Browntól. Ez a regény többek közt a templomosok és a Sion rend közti „rokonsági" kapcsolatot feszegeti: az utóbbi társaság azért alakult, hogy a „Szent Grált", azaz Jézus vérvonalát megőrizze és védelmezze.[153]

---

[148] Susie Hodge: *Die Templer. Bewahrer des Heiligen Grals.* Wien: Tosa 2007, 9.
[149] Malcolm Barber: *Die Templer. Geschichte und Mythos.* Aus dem Englischen von Harald Ehrhardt. Düsseldorf: Artemis & Winkler 2005, 283.
[150] Susie Hodge: *Die Templer. Bewahrer des Heiligen Grals*. Wien: Tosa 2007, 24-25.
[151] Ernst Staehle: *Johanniter und Templer. Geschichte, Geheimnisse und Gegenwart.* 1. Aufl. Gnas: Weishaupt 1998, 36-37.; idézve: Bernhard von Clairvux: *Lob der neuen Ritterschaft.*
[152] Susie Hodge: *Die Templer. Bewahrer des Heiligen Grals.* Wien: Tosa 2007, 89.
[153] Tony McMahon: *Investigating the Priory of Sion and the Knights Templar.* 2017.09.29. Online. URL: https://thetemplarknight.com/2017/09/29/priory-of-sion-knights-templar-mystery/ [utolsó hozzáférés: 2018.12.20.]

3.6 Szabadkőműves templomosok

A templomosok skót és angolszász ágához köthető az a feltételezés, hogy innen gyökerezett ki a szabadkőművesség a 14. században, miután a templomosok nagy részét kiirtották – habár tényleges bizonyíték a két társaság között nem áll rendelkezésre.[154] Ennek ellenére léteznek olyan feltételezések, miszerint a szabadkőművesség templomos elemeket vett át és tartott fenn az utókor számára: „In the eighteenth century, fraternal organizations, particularly the Freemasons, adopted ideas and imagery from the Templars. Today, Freemasons can still become part of a fraternal order informally referred to as the Knights Templar. Members must pledge to protect and defend the Christian faith."[155]

4 Rózsakeresztesek ábrázolása a magyar irodalomban

Habár munkám során igyekeztem azt is figyelembe venni, mennyi történelmi valóságot örökít tovább a magyar irodalom a rózsakeresztesekkel és a templomosokkal kapcsolatban, a rózsakeresztességgel kapcsolatos forrásoknál kénytelenek vagyunk szemet hunyni a fölött a tény fölött, hogy még a nagyon hihetőnek tűnő históriák mögött is gyakran fikció vagy szimbolikus nyelvezet rejlik – mint ahogy azt korábban láthattuk Andreae követőinél. Így, bár megpróbáltam történelmi igazolást nyerni arra nézve, hogy a rózsakeresztesség egy része valós; ill., hogy Szerb Antal, valamint Szepes Mária ezt a valós, megfogható részt (is) megpróbálják felölelni műveikben, ez a szempont tulajdonképpen nem bír nagy jelentőséggel. A rózsakeresztességgel kapcsolatos kutakodásaim közben rájöttem, hogy a rend érdekességét elsősorban nem történelmi jelentőségük adja, hanem éppen az a bizonyíthatatlanság, az a *misztikum*, amely távol a racionalizmustól, egy teljesen elvont spiritualista gondolkodásmód segítségével kaput nyit alig elképzelhető lehetőségek tárházára. Mivel a fiktív irodalom is hasonló célt szolgál, ebből a szempontból pedig minden kitalált történetnek megvan a maga varázsa, akárcsak a rózsakeresztes tanoknak, így elsősorban ezt az irodalom és legenda közti „rokonságot" igyekeztem közelebbről megvizsgálni, mikor *A Pendragon legendá*val és *A Vörös Oroszlán*nal foglalkoztam munkám során.

4.1 *A Pendragon legenda*

A regény főhőse Bátky János, filológus doktor. Egy estélyen megismerkedik az Earl of Gwynedd-del, Owen Pendragonnal, aki meghívja magához, hogy a családi iratokat tanulmányozza. Nem sokkal ezutána a British Museumban megismerkedik George Maloney-val, egy szimpatikus, de mániákusan hazudozó, nem túl tájékozott ír fiatalemberrel, aki bemutatja

[154] Susie Hodge: *Die Templer. Bewahrer des Heiligen Grals.* Wien: Tosa 2007, 89.
[155] Livia Gershon: *10 Reasons the Knights Templar Were History's Fiercest Fighters*. 2019.02.05. Online. URL: https://www.history.com/news/knights-templar-facts-crusades-wealth [utolsó hozzáférés: 2019.02.10.]

neki később Osborne Pendragont, az earl unokaöccsét. Mint kiderül, Osborne Maloney-t hívta meg a családjához nyárra, így Bátky és Maloney együtt utaznak. Egy darabon kocsival viszi őket az úton Maloney egyik barátja, Eileen St. Claire. Bátkynak rossz érzése van a szép nővel kapcsolatban, mivel az korábban összetörte egy barátja szívét, de Eileen nem ismer rá. Egy gyűrűt ad Bátkynak, azzal a kéréssel, hogy ezt adja oda az earlnek, de anélkül, hogy megmondaná, kitől kapta.

Bátky gyanús körülményeket észlel érkezése után. Egyrészt az earl rendkívül hűvösen fogadja őket, később pedig észreveszi, hogy revolveréből kiszedték a töltényeket, a csomag pedig, amit Maloney adott neki megőrzésre, eltűnt a poggyászából. Mint később megtudja, az earl ellen merényletet akartak elkövetni korábban, ami ott tartózkodásuk alatt megismétlődik később.

Az earllel nem találkozik Bátky egy jó darabig. Állítólag egy laboratóriumban kísérletezik axolotlokkal.

Bátky kapott egy fenyegető hívást még Londonban, mielőtt meglátogatta volna az earlt, hogy utasítsa el Owen Pendragon meghívását, különben számoljon a következményekkel. Később ez a hívás értelmet nyer, mikor Bátky a helyi lelkésztől megtudja, hogy az earl apjának legjobb barátja, Roscoe az earlt jelölte meg egyetlen örökösének a végrendeletében, ha erőszakos halált halna, mivel meg volt győződve róla, hogy a felesége (aki korábban az earl menyasszonya volt) meg akarja mérgezni. Roscoe egy trópusi betegségben halt meg, az earl viszont rájött, hogy ezt mesterségesen idézték elő. Az orvos azonban, aki segített neki a kutatás során, meghalt egy merényletben. Úgy néz ki, hogy a Roscoe-örökösök következő célpontja pedig Bátky, akiről azt hiszik, hogy szintúgy orvos, és pórul járt elődjének munkáját folytatja. Az earl azonban nem akarja benyújtani a döntő bizonyítékot az örökösök ellen, mivel nem akar ártani Roscoe özvegyének, saját egykori menyasszonyának, aki maga Eileen St. Claire.

Időközben Bátky a családi könyvtárban a rózsakeresztesekről olvas, akikről Cynthiával is beszél. Cynthia Osborne testévre, anyjuk halála óta élnek nagybátyjukkal. Habár Bátky vonzódik Cynthiához, csak a várkisasszonyt látja benne, és zavarja Cynthia intellektuális érdeklődése.

A faluban prédikálni kezd egy önjelölt próféta, miután látni vélte az earl egyik ősét, az „éjféli lovast“, éjszaka lovagolni a Pendragon-kastély körül. Osborne Bátkyval és Maloney-val megtalálja az öreg prófétát éjszaka a Pendragon-kastély taván, miután Osborne egy latinul írt üzenetet kapott, hogy jöjjön el éjszaka a kastélyhoz. Egy középkori ruhába bújt aggastyán is megjelenik a tónál: a próféta látszólag az ő szolgája. A férfi a kastélyban lakik, így egy másik nap a három férfi felmegy a kastélyba, hogy kiderítsék a férfi kilétét – annak ellenére, hogy a falusi lelkész nővére figyelmezteti Osborne-t , ha felmegy Pendragonba, akár meg is halhat. Ez majdnem így is történt, mivel a sötét kastélyban Osborne kis híján beleesett egy nyitott csapóajtóba , de állítása szerint valaki megfogta a vállát a sötétben, egy idegen hang pedig

rászólt: „stop“. Bátky fontolóra veszi, hogy vajon nem Maloney nyitotta-e ki a csapóajtót Osborne-nak, mivel az ír ment elől.

A trió rátalál egy sírhelyre, amely megegyezik Christian Rosencreutz sírjának leírásával, így Bátky rájön, hogy az earl őse, az „éjféli lovas“, Asaph Pendragon volt maga Christian Rosencreutz, a rózsakeresztes rend alapítója.

Kiderül, hogy a merénylő, aki meg akarta ölni az earlt, Maloney volt. A szembesítéskor sikerül megszöknie, de éjszaka visszatér és megpróbál felmászni az earl szobájába a falon. Holtan, kitekert nyakkal találják meg. Bátky ismét látja a középkori ruhás urat az earl párkányán, mikor felfedezik éjjel Maloney holttestét.

Miután Bátky ártatlansága kiderül, barátságosabb kezd lenni vele az earl. Kiderül, hogy a British Museum rendelkezik egy a családot érintő kézirattal, így az earl Bátkyt Londonba küldi perzsa kódexekkel, hogy ajánljon fel az egyiket a kéziratért cserébe. Londonban Eileen felkeresi Bátkyt, és felajánlja neki testi kegyeit, ha Bátky írásban igazolja, hogy látott valakit az erkélyen, mikor Maloney meghalt. Bár az éjszakát együtt töltik, Bátky megtagadja ezt tőle.

Másnap reggel Bátky hotelébe visszaérve felfedezi, hogy a kéziratot ellopták. Dr. Morvin, a Roscoe-örökösök orvosa, találkozót kér Bátkytól, hogy a kézirat visszaszolgáltatásának feltételeiről beszéljenek. Ugyanarra utasítja Bátkyt, mint Eileen: adja írásba, hogy Maloney nem leesett a falról, hanem megölték. Bátky ekkor jön rá, hogy Eileen St. Claire maga Roscoe özvegye. Visszautasítja az együttműködést, így Morvin elsiet a kézirattal, de szerencsére Osborne és egyik közös barátjuk, Lene Kretzsch indiaiaknak öltözve megállítják Morvint és elveszik tőle a kéziratot. Ők Londonban maradnak, hogy Eileen után nyomozzanak, Bátky pedig elviszi az earlhöz a kéziratot.

Az earl biztonsági okokból elutazik egy Isten háta mögötti helyre egy barátjához. Bátky kap egy táviratot, miszerint Osborne-t elfogták a Roscoe-örökösök, így csapdába csalják őt is Londonban és bezárják Lene-vel és Osborne-nal együtt, nemsokára viszont nyitva találják az ajtót, tehát az ok, amiért bezárták őket, megszűnt – és így elengedték őket. Visszautaznak Llanvyganba, attól tartva, hogy Cynthiának vagy earlnek baja esett.

Bátky a családi rezidencián, Cynthiával beszélgetve rájön, hogy az earl sejtése, miszerint kém van Llanvyganban, igaz volt: Cynthia régóta levelezik egy kedves barátnőjével, aki, mint kiderül, maga Eileen St. Claire. Cynthia persze nem tudott semmit a nő valódi kilétéről, megírta azonban neki nagybátyja jelenlegi tartózkodási helyét is, az earl életét kockáztatva. Bátky, Lene, Cynthia és Osborne útra kelnek autóval, hogy megkeressék az earlt, viszont az úr, akit a megadott címen találnak, azt mondja, egy nő vitte el magával Owent autón. Mivel kocsijuk defektes lett és nem tehettek semmit az earlért, Osborne és Bátky külön-külön először autószerelőért indulnak a legközelebbi városba.

Bátky útközben egy ablaktalan, szögletes épületre bukkan az erdőben, amelynek kívülről se ablaka, se bejárata sem volt – egyszer csak mégis feltárul egy kapu, és kilép belőle „az éjféli lovas“. Bátky ezután többnyire úgy cselekszik, mintha megbabonázták volna. Egy gnóm panaszkodik neki arról, hogy az éjféli lovas megakadt az aranykészítés folyamatában, így a sátánt fogja megidézni. Bátky előkészíti a ceremónia szükséges kellékeit. Még mielőtt ebbe az állapotba került, a zárkájában találkozott Eileennel, aki sírva bevallotta, hogy az earlre hasonlító aggastyán, azaz Asaph Pendragon akadályozta meg abban, hogy lelője az earlt, aki azért szállt be a nő autójába, mert a csalódások és a gyilkossági kísérletek ellenére még mindig azt hitte, hogy a nő csak a rossz befolyás és a körülmények áldozata. Morvin is ott várt az épületben az earlre, de őt az éjféli lovas már korábban megölte: kitekerte a nyakát.

A ceremónia előtt egy külső erő megbabonázza Bátkyt és Eileent is, hogy szeretkezzenek, majd Asaph magához hívva őket megidézi a sátánt, a nőt pedig feláldozza neki. Asaph azonban a jelenés közben megretten és elmenekül, Bátky felocsúdik a transzból és utána szalad. Immár teljesen józanul elindul vissza az earl barátjához, ahol a többieket hagyta. Visszatérve Llanvyganba barátaival megosztja Bátky az earllel, hogy mit élt át.

Az earl eredeti szándéka az volt, hogy megtalálja az egyik falusi kisfiát, aki a napokban tűnt el. Tudta, hogy Asaph volt az elrabló, és hogy emberáldozatnak kell a fiú. Amikor őse megmentette az earl életét Eileentől, az earl visszakérte tőle a fiút, ám Asaph vagy a nőt, vagy a gyermeket mindenképpen fel akarta áldozni. Az earl úgy döntött, hogy a fiút menti meg, akármilyen nehéz volt a döntés. Eileen halálával viszont a teljes Roscoe-örökség az earl családjára szállt.

Owen és Bátky felkeresik az earl ősének sírját, hogy lássák, mit csinált Asaph, miután valószínűleg a sátán megjelent neki. Friss holttestet találnak a sírban: Asaph szíven szúrta magát. Az earl felhagy kísérleteivel, Bátkyt pedig Londonba küldi, hogy ajánlja fel egy intézetnek az axolotlokat. Cynthia eddigre már Svájcban van, hogy kiheverje a megrázkódtatásokat. A regény Cynthia levelével zárul Bátkyhoz, amiben megírja, hogy jól van, és hogy megkérték a kezét.

Felmerül a kérdés, hogy Szerb Antal hitt-e a legenda igazában, ha már – ahogy a regény is mutatja – rendkívül alaposan tanulmányozta a témát. Szerb a következőképpen nyilatkozik – a „két könyv“ esetében pedig valószínűleg a *Chemische Hochzeit*re és a *Fama Fraternitatis*ra utal: „Az igazság az, hogy Christian Rosencreutz nyilván sohasem létezett. A tudósok azt is kimutatták, micsoda más legendák alapján állította össze a két könyv szerzője a Rosencreutz-mesét. De nemcsak Rosencreutz nem élt, hanem a társaság sem létezett, melynek híveket gyűjtött az ismeretlen szerző [Andreae].“[156]

[156] Havasréti József: *Szerb Antal.* Budapest: Magvető 2013, 269., idézve: Szerb Antal: *A rózsakeresztesek.* In: *A kétarcú hallgatás*. Budapest: Magvető 2002

4.1.1 Rózsakeresztes-gyökerek a Pendragon-dinasztiában

A rózsakeresztesek története a Pendragon-házon keresztül (és belül) lassan bontakozik ki az örökség körüli eseménysorozatok során – habár az earl éppen rózsakeresztes ősének köszönheti az életét (többszörösen is), az éjféli lovas története és valódi élete, amikor még Asaph Pendragonként volt ismert, mindvégig a háttérben marad, csak szükség esetén bukkan fel ez a szereplő, szót pedig nem kap, csak említést tesznek róla.

Amit azonban Asaph Pendragonnal kapcsolatban megtudunk, az az, hogy Fludd egyik barátja volt, és hogy együtt alapították meg a rózsakeresztes rendet. Erről Owen Pendragon is tudott, éppen ezért ősének érdekében vette védelmébe Fludd-ot a történet elején, mikor Bátkyval megismerkedett és a filológus foglalkozása iránt érdeklődött:

> **Bátky**: – [...] Engem a miszticizmusból az érdekel, amit általában misztikusnak neveznek: a titokzatos agyrémek és operációk, melyekkel a régiek úrrá akartak lenni a természeten. Az arancsinálók, a homunkulusz titka, az univerzális gyógyszer, az ásványos és amulettek hatása... Fludd természetfilozófiája, ahol a barométerből bizonyítja Isten létezését.
> **Earl**: – Fludd? – Az earl felütötte a fejét. – Fluddot nem lehet a sok bolonddal együtt emlegetni. Fludd, uram, sok képtelenséget írt, mert meg akart magyarázni dolgokat, amiket akkor nem lehetett. De a lényegben, a lényegről sokkal többet tudott, mint a mai tudósok, akik már csak nem is nevetnek a teóriáin. Nem tudom, önnek mi a véleménye, de ma nagyon sokat tudunk a természet apró részleteiről; akkor az emberek többet tudtak az egészről. A nagy összefüggésekről, amiket nem lehet mérleggel mérni és felvágni, mint a sonkát.[157]

Bátky a következőképpen nyilatkozik Fludd életmunkásságáról:

> Csodálkozva vettem tudomásul Fludd *Medicina Catholica* című könyvéből, hogy minden betegséget a meteorok, a szelek és a világtájak okoznak, és az arkangyalok, akik a szeleket fújják. Továbbá, hogy az ember jellemére leginkább a vizeletéből lehet következtetni, egy külön tudomány, az uromantia elvei szerint.
> Elolvastam Craven fődiakónus Fludd-életrajzát, és újraolvastam Denis Saurat nagyszerű könyvét Miltonról és a keresztény materializmusról, melyben egy érdekes fejezetet szentel Fluddnak. Szerinte Fludd, Milton és szellemi körzetük nem hittek a testtől független lélekben. Minthogy vallásos keresztények voltak, és egy pillanatig sem kételkedtek a halhatatlanságban, le kellett vonni azt a következtetést, hogy a test halhatatlan.
> Eszembe jutott a Pendragonok jelmondata: „Hiszek a test feltámadásában."[158]

Johannes Rösche is igazolja azt, amit Bátky állít a fenti idézet első bekezdésében: „[...] Es folgt nun ein erneutes Emblem, bzw. Hieroglyphe, auf welcher dargestellt wird, wie der Mensch vor den kosmisch-dämonischen Krankheitseinflüssen, welche von den Winden getragen werden, durch eine von Erzengeln verteidigte Festung bewahrt wird."[159]

Asaph Pendragonról, mint történelmi figuráról, nem sikerült semmit kideritenem. Lehetséges, hogy Szerb Antal találta ki a nevet. A misztikus hatás eléréséhez jó választás volt a Pendragon név: Artúr király közismert története szerint Artúr apját Uther Pendragonnak hívták. Az Artúr-előtti Pendragon-dinasztiáról a következőket írja Wendy Berg: „This dynasty of Priest-Kings was

---

[157] Szerb Antal: *A Pendragon legenda*. Budapest: Kossuth 2017, 7.
[158] uo., 40-41.
[159] Johannes Rösche: *Robert Fludd: Der Versuch einer hermeneutischen Alternative zur neuzeitlichen Naturwissenschaft*. Göttingen: V&R unipress 2008, 374.

seminal to the unfolding destiny of the races of Faeries and humans, and the Arthurian mythos developed in large part from the patterns they laid down." Ezen kívül: „The reign of the Pen-Dragon Dynasty coincided with the era in which the Pole Star was not the present Polaris at the tip of the tail of the Little Bear, but Thuban, which lies in the constellation of Draco. The period in which the constellation of Draco contained the Pole Star spanned the 3rd Millenium BC, and it is to this period that the PenDragon Dynasty can therefore be ascribed."[160] Wendy Berg állítása szerint tehát, ha egyáltalán léteztek a mondabeli Pendragonok, a forrásokban található csillagállások leírása alapján még egy ókori dinasztiáról lehetett szó. A Szerb-féle Pendragon-ház legkorábbi írásos forrása származásukkal kapcsolatban viszont egy másik királyi dinasztiát említ:

> A Pendragonok Nagy Llewelyntől, Gwynedd fejedelmétől származtatják magukat, bár, úgy veszem észre, a dolog nincs egészen tisztázva. Családi hagyomány szerint utódai annak a Llewelyn ap Griffithnek, akit lefejeztetett az a bizonyos Edward király, az első, aki fakó lován léptet Arany János óta a magyar ifjúság képzeletében. Azok a walesi bárdok, akik oly balladai döbbenetességben dalolva mentek a lángsírba, a Pendragon-házat dicsőítették, s ezért bűnhődtek.[161]

Az is a Szerb-féle Pendragonok létezése ellen szól, hogy a valódi Pendragon-kastélyként ismert épület csak egy rom, amely ráadásul Nyugat-Angliában található, és nem Walesben: egyébként egy Uther Pendragonnal kapcsolatos monda után kapta a nevét, de a kastélyt már a 12. században építették, így valószínűleg nem áll fenn összefüggés az épület és az elnevezése között.[162]

Fontos azonban megemlíteni, mit ír Szerb a regénybeli Pendragon-könyvtárról: „Feltűnően sok volt a XVII. századi német könyv. Különös érzéssel forgattam Simon Studion *Naomachiá*ját, Paracelsus, Weigel, Johann Valentin Andreae eredeti kiadásait: ezeket a könyveket Asaph Pendragon hozhatta magával németországi fiatalkorából, ezek fölött tűnődhetett barátjával, Robert Fludd-dal [...].[163]

Johann Valentin Andreae-ről két fő műve, a *Chemische Hochzeit* és a *Fama Fraternitatis*, név nélkül jelent meg, és nem találtam arra vonatkozó konkrét információt, mikorra dőlt el, hogy Andreae-nak ítélték oda a szerzőséget. Annyi utalást találtam – amire már korábban említés került –, hogy Yates-nek az 1972-ben megjelent művét, *The Rosicrucian Enlightenment* c. könyvét azért kritizálták, mivel az eldöntöttnek számított kérdést, miszerint Andreae volt a fenti két írás szerzője, újra megnyitotta. A Pendragon-könyvtár leírásánál azonban megemlíti Bátky Andreae műveinek „eredeti kiadásait", úgyhogy Szerb biztosan tudta, hogy a fenti művek Andreae-től származnak.

Asaph barátságának története Fludd-dal a regényben összeegyeztethetetlen azzal, hogy Andreae

---

[160] Wendy Berg: *Red Tree, White Tree: Faeries and Humans in Partnership.* Cheltenham: Skylight Press 2010, 49. és 52.
[161] Szerb Antal: *A Pendragon legenda*. Budapest: Kossuth 2017, 12.
[162] *Pendragon Castle.* (2006) Online. URL: http://www.castlesfortsbattles.co.uk/north_west/pendragon_castle.html [utolsó hozzáférés: 2019.03.02.]
[163] Szerb Antal: *A Pendragon legenda*. Budapest: Kossuth 2017, 87-88.

volt a *Chemische Hochzeit* és a *Fama Fraternitatis* szerzője: Fludd és Andreae ugyanabban az időben alkottak, majdnem egy korosztályba tartoztak – Andreae viszont a már 120 év után kinyílt sírról ír a *Fama Fraternitas*ban, tehát Rosencreutznak legalább 200 évvel Fludd előtt kellett volna élnie. Rupert a következőket írja Rosencreutz eredeti mondájáról:

> Christian Rosencreutz lebte der Legende nach von 1378 bis 1484. Nachdem seine adligen Eltern ihn schon als Kind in einem Kloster untergebracht hatten, wird er eines Tages einem Bruder zur Reise ins Heilige Land mitgegeben. Als dieser unterwegs stirbt, kehrt der junge Rosencreutz allerdings nicht um, sondern lernt Arabisch und betreibt im Jemen, in Ägypten und in Fez naturwissenschaftliche Studien. Er lernt die Magie und Kabbala kennen [...].[164]

Egy magyarázat lehetne az ellentmondásra az, hogy Fludd Asaph Pendragonnal nem az earl korábbi életében találkozik először, hanem már feltámadása után, viszont az earl elárulja Bátkynak, hogy Fludd végezte el azt a ceremóniát, amitől Asaph halhatatlan lett. Ezen kívül Szerb azt állítja, hogy az earl fiatal korában ismerkedett meg Fludd-dal, és ebből a fiatalkori németországi tartózkodásból hozott magával német nyelvű iratokat, mint amilyenek Andreae művei: tehát Asaph túl fiatal volt ahhoz, hogy Andreae róla írja meg Rosencreutz legendáját.

> A hatodik Earl of Gwynedd, Asaph Christian [...] nem hagyott maga után tizenöt törvénytelen gyermeket, mint az ötödik earl, sőt, törvényeset sem, és utána az earlség öccsének a fiára szállt.
> Asaph ifjúságát Németországban töltötte, a régi délnémet városokban [...]. Lombikok és furcsa kemencék között az earl a Magnum Arcanumot kereste, a nagy titkot, a Bölcsek Kövét. Tagja volt a Rózsakereszt titokzatos confraternitásnak, melyről már a kortársak sem tudtak sokat, de annál többet beszéltek róla. A rózsakeresztesek a rejtett tudományok utolsó nagy mesterei voltak, aranycsinálók és mágikus orvosok. A családi címerbe is belekerült az ő révén a kereszt, négy sarkában a titkos értelmű rózsával.
> Mikor hazatért Walesbe, a pendragoni vár boszorkányság műhelye lett. [...] Az első angol rózsakeresztesek itt avatták fel híveiket, és ez a vár volt a második otthona Robert Fluddnak, a varázsló Paracelsus legnagyobb tanítványának.
> [...] Asaph Pendragon kevéssel a halála után legendává lett. A legenda mint éjféli lovasról beszél róla [...]. A monda szerint az éjféli lovas félelmetes igazságosztó volt, és ezt a tulajdonságát még a halála után is megtartotta.
> A rablókat éjszaka meglepte rejtekhelyükön, amint zsákmányukban osztozkodtak, és a megraboltak reggelre csodálkozva látták, hogy a kincseik megkerültek. [...]
> Valahol a walesi hegyek közt, egy fogadóban, három fiatal nemesember meggyilkolt és kirabolt egy zsidó orvost, aki éppen az Earl of Gwyneddhez igyekezett Pendragon várába. A bíróság, melyet abban az időben joggal lehetett antiszemitizmussal vádolni, a három nemesembert felmentette, és azok áthajóztak Franciaországba. Egy éjszaka a parasztok döbbenten megdöbbenve látták, hogy az éjféli lovas kíséretével délnek veszi az útját, fellovagol a zordon Moel-Sychre, és onnan továbblovagol a levegőben, dél felé. Másnap a pendragoni vár árkában megtalálták a három nemesembert, kicsavart nyakkal, összezúzott tagokkal. Az earl igazságot szolgáltatott a hozzá igyekvőnek.[165]

A következő sorokban azt szeretném bemutatni, hogyan ültette át Szerb a *Fama Fraternitatis*ban található leírást Rosencreutz sírjáról a Pendragon-kastélyba: Először akkor találkozunk a sír leírásával a regényben, mikor a *Fama Fraternitatis*ból Bátky felolvas Cynthiának:

> [...] *mi örömmel és vágyakozva lebontottuk a falat, és szabaddá tettük az ajtót. Nagy betűkkel rá volt írva:*

[164] Hans-Jürgen Rupert: *Rosenkreuzer.* Kreuzlingen, München: Hugendubel 2004, 12.
[165] Szerb Antal: *A Pendragon legenda*. Budapest: Kossuth 2017, 17-19.

POST CXX ANNOS PATEBO

(Százhúsz év múlva kinyílok.) Alatta a régi évszám. Aznap este annyiban hagytuk a dolgot... és reggel kinyitottuk az ajtót. Egy termet találtunk, melynek hét oldala és hét sarka volt, minden oldala öt láb, magassága nyolc láb. Ebben a teremben, jóllehet a nap sosem sütött belé, világos volt egy másik naptól, mely az igazi naptól eltanulta fényét, és a szín közepén állt felül. A közepén volt azonban egy sírkő, rajta egy kerek oltár, rézlappal befedve; rajta az írás

A. C. R. C. HOC UNIVERSI COMPENDIUM VIVUS MIHI SEPULCHRUM FECI

(Ezt a sírt építettem élve magamnak a világmindenség hasonmására)...[166]

A regény kísérteties hangulatához jelentősen hozzájárul az a jelenet, mikor Bátky Osborne-nal és Maloney-val felfedezi a sírt a kastélyban, és összehasonlítja a könyvbéli leírással:

[...] Ahogyan jobban szemügyre vettük, meg is találtuk az ajtó hasadékait a falon. Maloney egy ideig manipulált a rózsakereszten, és az ajtó kinyílt.
Mind a hárman ijedten ugrottunk vissza. A nyílásból világosság csapott meg minket, erősebb, mintha erős villany fénye lenne.
És azután... minden úgy volt, mint a könyvben.
[...]
Mint aki már járt itt, határozott lépésekkel a terem közepére vezettem társaimat. Megmutattam nekik az oltárt és rajta a felírást:

A. C. R. C. HOC UNIVERSI COMPENDIUM VIVUS MIHI SEPULCHRUM FECI

A legendás Rózsakereszt sírja fölött álltunk. A mese, amelyen annyit gúnyolódtak a századok, nem volt mese. Elértünk a Szentlélek Házába, itt volt az oltár, rajta a felirat, amint a Fama megírta. És fölötte égett az örökkön égő lámpa.
De akkor... talán a többi is igaz lesz...
[...] Osborne meg én nekifeszültünk az oltárnak.
Az oltár olyan könnyedén mozdult ki a helyéből, mintha már várt volna minket. Az oltár alatt egy kőlap volt, mint a sírokon. Rajta kimetszve a Pendragonok rózsakeresztje. Körülötte a család jelmondata:

HISZEK A TESTNEK
FELTÁMADÁSÁBAN.

És valamivel lejjebb a felírás:

HERE LIETH ASAPH CHRISTIAN PENDRAGON THE SIXTH EARL OF GWYNEDD.

[...]
Csak egy magyarázat lehetséges: Rózsakereszt ugyanaz a személy, mint Asaph Pendragon. Az oltárfelirat négy betűje megerősített a feltevésemben: A. C. R. C. nem jelenthet mást, mint Asaph Christian Roseae Crucis.[167]

Habár a Szerb-féle Pendragonokkal és a Pendragon-kastéllyal kapcsolatban nem találtam olyan forrást, amely bármiféle igazságalappal szolgált volna Szerb állításaival kapcsolatban, Havasréti József mégis azt írja, hogy Szerb külső (legalábbis irodalmi, nem feltétlenül történelmi) forrásokra alapozta Asaph történetét:

Christian Rosencreutz nem német nemesember, hanem a hatodik Earl of Gwynedd [...]. Ugyanakkor Szerb a hagyományos történet módosítása során irodalmi forrásokra támaszkodott; Leigh T. I. Penman tanulmánya részletesen elemzi, hogy milyen irodalmi inspirációk alapján változtathatta meg Szerb a Rózsakereszt-legenda motívumait. Penman felhívja a figyelmet arra, hogy a legenda szigetországi elrendezésének (tehát az egyik misztifikációnak egy másikkal való

[166] Szerb Antal: *A Pendragon legenda*. Budapest: Kossuth 2017, 87-88.
[167] uo., 118-119.

helyettesítésének) motívuma több angol forrásban is felbukkan.[168]

Egy további érdekesség az a bibliai hasonlat, amely Asaphnak és a mondabeli feltámasztott követőinek összehasonlítása a Jelenések könyvéből ismert apokalipszis négy lovasával. A regényben akkor kerülnek említésre, mikor a falu „prófétája“ a lakosságot bűneik megbánására szólítja fel, mivel közeleg a világvége:

> **Pierce Gwyn Mawr**: – Az első lovas fehér lovon ül, íj van a kezében, a fején korona. A második lovas vörös lovon ül, és hatalom adatott neki, hogy elvegye a Földnek békességét. A harmadik lovas fekete lovon ül, kezében mérleg. A negyedik lovas sápadt lovon ül, és a neve Halál...[169]

Ez a motívum a regény végén nyer értelmet, mikor Asaph feláldozza Eileen-t a sátánnak: ami annyit jelent, hogy a negyedik lovas, azaz maga a Halál volt Asaph Pendragon, az éjféli lovas.

4.1.1.1 Owen Pendragon, a természettudós rózsakeresztes

Owen Pendragon teljesen más, mint őse (habár többen állítják, hogy az earl arcvonásai hasonlítanak az övéhez): érzelmes, passzív, megveti az erőszakot, a rózsakeresztes tanokkal és lehetőségekkel kapcsolatban pedig Asaph „árnyékában él“, hiszen Owen csak a laboratóriumi kísérletekig és kisebb „trükkökig“ jutott el a halhatatlansághoz vezető úton, amelynek célját Asaph évszázadokkal korábban elérte. Az earl „furcsaságairól“ egyik ismerőse számol be Bátkynak:

> **Fred Walker**: – Well... például hova tegyem azt a történetet, hogy eltemettette magát, mint egy fakír, és azután kiásták teljes épségben két év vagy két hét múlva, már nem emlékszem. És a háború alatt... azt mondják, a gáztámadásokkor vígan sétált maszk nélkül, és semmi baja se történt. Olyan csodadoktorféle híre van. A leghihetetlenebb az a história, hogy ő gyógyította meg a Duke of Warwickot, amikor az orvosok már egy napja halottnak hitték. Állítólag Walesben, a kastélyában, nagy laboratóriuma van, ahol mindenféle kísérleteket csinál állatokkal. Fel is talált valami új állatot, amely csak a sötétben él... de nem hozza nyilvánosságra, mert utálja a tudományok demokráciáját.[170]

Annak ellenére, hogy Cynthia elsősorban a walesi mondák iránt érdeklődik, benne is megfogalmazódik ugyanaz a gondolat – mintha nagybátyja tudat alatt fertőzte volna meg vele a lányt:

> **Cynthia**: – Mondja, doktor, magának még sosem jutott eszébe, hogy... mondjuk, hogy a halál... halottnak lenni... a testnek csak olyan átmeneti állapota, mint az alvás, mint a betegség, mint a fiatalság... hogy ha a testet konzerválni tudnák, esetleg elmúlnék magától. Gondoljon a clavellinára.
> **Bátky**: – Nem gondolok.
> **Cynthia**: – Miért nem?
> **Bátky**: – Mert nem tudom, mi az.
> **Cynthia**: – A clavellina egy átlátszó kis víziállat, olyanfajta, mint a tengeri liliom. Ha az életkörülményei nem kedvezőek, lassanként visszafejleszti a szerveit: a feje, a szíve, a gyomra mind visszanőnek, és az egész állatból nem marad más, mint egy kis kupac. És ha a körülmények újra megfelelnek, a clavellina újra kifejleszti a szerveit.

---

[168] Havasréti József: *Szerb Antal.* Budapest: Magvető 2013, 269. o.; idézve: Leight T. I. Penman: *„Singular Adventure in Staffordshire“, or, The Tomb of Rosicrucius. Fact, Fancy and Folklore in the Crucius History of a Non-Existent Wonder.* Goldsmiths: University of London - University of Oxford 2010 (kézirat, 1-44.)

[169] Szerb Antal: *A Pendragon legenda*. Budapest: Kossuth 2017, 71.

[170] uo., 9-10.

> **Bátky**: – Érdekes – mondtam. – Fludd metafizikája nagyon hasonlít ehhez a kis kupac-állathoz. Szerinte a szellem, az élet időnként visszavonul az anyagból. Az anyag is úgy keletkezett, hogy Isten, aki kezdetben az egész teret betöltötte, visszavonult önmagába.[171]

Havasréti utal arra, hogy Szerb nem véletlenül választotta ki a természettudományos irányzatot regénye számára – a könyv megjelenésének idejében ugyanis ismét népszerűségnek örvendett az okkultizmus és a tudomány kapcsolata:

> A Pendragon legenda szövege egyrészt megőrzi a 17. századi gondolkodásrajellemző okkult-empirikus, spekulatív-kísérleti episztemológiai kettősséget, de utal a harmincas évek efféle törekvéseire is. A korabeli orvostudomány, illetve a kísérleti élettan eljárásai összekapcsolódnak az okkult módszerekkel; Szerb Antal regényében ennek példaszerű esete az axolotlok megölése és feltámasztása. Az egyik kapocs maga az axolotl: a titokzatos transzformációra képes állat az újjászületés jelképe. De az axolotl nem az egyedüli biológiai példa Szerb könyvében, a clavellina nevű víziállat a kabbalista teremtésmodellt példázza.[172]

Vessünk egy pillantást arra, milyen szerepet játszottak az axolotlok az earl kísérleteiben:

> **Dafyd Jones**: – [...] Az állat neve axolotl, Mexikóban él, az earl amerikai útjáról hozta magával. Ott sokkal kisebb. Az earl valami titkos, természetellenes módon tízakkorára növeli őket, mint amekkorára Isten teremtette. Ökörpajzsmirigy-kivonattal. Szörnyűség.
> [...]
> **Dafyd Jones**: – Azt is tudom, miért teszi ezt az earl.
> **Bátky**: - Miért? – kérdeztem, megragadva a karját.
> **Dafyd Jones**: – A Pendragonok jelmondata, vagyis inkább a Pendragon-ház átka: Hiszek a testnek feltámadásában. Ezen a hittételen mentek tönkre a ház legkiválóbbjai, Asaph Pendragon, Bonaventura Pendragon és a mostani earl, Owen Alastair.
> **Bátky**: - Hogy lehet egy hittételen tönkremenni?
> **Dafyd Jones**: – Az earl addig rágódott ezen, míg értelme el nem homályosult. Nem érti az összefüggést? Hatalmat akar magának, hogy feltámassza a halottakat... a halott earlöket, akik Pendragon mélyében nyugosznak.[173]

Összefoglalva az earl kísérleteinek ideológiai alapjai vannak. Bátkyval folytatott beszélgetéseikből kiderül, hogy nem maga az aranykészítés vagy az örök élet elérése az earl cselekedeteinek a mozgatórugója – hanem gondolkodásmódjának igazolása, melynek a fenti célok csak eszközként szolgálnak.

> Az earl itt a reneszánsz idején kezdődő és napjainkig tartó *tradicionalista gondolkodás* alaptéziseit ismerteti dr. Bátkyal [...]. Dióhéjban: a modern tudomány tévút, a történelem a tiszta ősidő megromlása, a racionalizmus az őstudás pervertálódása; az igazi tudást pedig a beavatottakból álló titkos csoportok őrzik a tudatlanok sötét tömegében.[174]

4.1.2 A nők szerepe *A Pendragon legendá*ban

A történetben Bátkyt és Owent leszámítva egyetlen lényeges szereplőnek sincs közvetlen kapcsolata a rózsakeresztes témával – de ahogy a magyar filológus is képvisel valamit a történetben, mivel ő a rózsakeresztes háttértörténet szócsöve; úgy a nők is egyfajta *típust* jelenítenek meg, mindnyájan képviselnek valamit a modern kontextusban. Mindhárom fő női

[171] Szerb Antal: *A Pendragon legenda*. Budapest: Kossuth 2017, 93.
[172] Havasréti József: *Ponyvaregény és kulturális exkluzivitás. Szerb Antal: A Pendragon legenda, 1934.* In: *Literatura*, 17. évf., 2011/2. Budapest: Balassi 2011, 152.
[173] Szerb Antal: *A Pendragon legenda*. Budapest: Kossuth 2017, 107.
[174] Havasréti József: *Szerb Antal.* Budapest: Magvető 2013, 296.

karakter a regényben domináns a maga módján: Cynthia az intellektuális dominanciát, Lene a nemi, szexuális dominanciát, míg Eileen a vagyoni és hatalmi dominanciát képviseli. Mindhárom nő szerepe modern mintát követ, így állnak ők hárman kontrasztban Rózsakereszt patriarchális korával: egyfajta ellenpontként funkcionálnak a férfiközpontú kísértethistóriában.

Szerbről tudjuk, hogy kétszer is nősült, első házasságából egy lánya született. Második felesége, Bálint Klára, aktívan hozzájárult a Szerb Antalról kialakított irodalmi kép kialakításában.[175]

A regényen érződik, hogy a főhős, Bátky János, alapvetően nincs jóban a női nemmel, legalábbis intellektuális szinten. Annak ellenére, hogy saját udvarlási tehetségére nagyon büszke, a nőket alapvetően egy másik fajként kezeli, és képzeletében megvan minden nőnek a „helye", ahová Bátky felfogása szerint tartozik. Emiatt nem tud mit kezdeni Cynthia Pendragon tudományos érdeklődésével, amely számára teljesen összeegyeztethetetlen a passzív és gőgös várkisasszony képével, amelybe Bátky sznobizmusából adódóan romantikus érzelmeket vetít bele – habár maga is elismeri, hogy Cynthiát nem szereti, de azt, amit szimbolizál, annál inkább.

> A könyvek Cynthiát egyszerűen kiradírozzák a képből: a nő csak azért értékes (legalábbis Bátky szerint), amit *képvisel*, a könyv azonban *önmagában* is becses. Miközben Cynthia társadalmi síkon felértékelődik, addig intellektuális síkon leértékelődés megy végbe, és a nőket nem-földi szépségükért becsülő platonista szerelemfilozófia pedig csendesen elfelejtődik.[176]

Ez tűnik ki első beszélgetésükből is, amelyben Cynthia bevallja a hobbiját, Bátky pedig a csalódottságát:

> **Bátky**: – Szereti a könyveket? – kérdeztem együgyűen.
> **Cynthia**: – A könyvek a hobbim, a vesszőparipám. És a walesi hagyományok. Tulajdonképpen mindig néptanítónő akartam lenni, valamelyik faluban a hegyek közt, és néprajzi adalékok gyűjtésével tölteni az életemet. De a nagybátyám nem helyeselte. Nem a gyűjtést, hanem a néptanítóságot.
> Ez a hobbi nem felelt meg pontosan az elképzelésemnek, melyet egy earl unokahúgáról alkottam magamnak. Valahogy jobb szerettem volna, ha bevallja, hogy nem ismeri a helyesírást. De hát - a Pendragon-ház sötét örökségéhez hozzátartozik, úgy látszik, az intelligencia is.[177]

Havasréti a következő magyarázatot adja Szerb iszonyára az intellektuális nővel kapcsolatban, *A Pendragon legenda* Bátkyján keresztül:

> A nemek kérdését illetően szerepet kap Szerb másik vesszőparipája: az „intellektus" és a „nők" összeférhetetlensége; egyrészt elvi síkon, másrészt praktikusan. Az intellektuális elfoglaltság árt a nőknek, a nők zavarják a filológiai elmélyülést, nem szabadna beengedni őket a könyvtárakba és így tovább. A könyvtár és a nők kapcsolata különösen összetettnek látszik Szerb írásaiban. A könyvtár egyrészt nem való a nőknek, afféle *„de-szexualizált"* (és egyúttal szakrális) tér, ahol csak az irodalomnak és a tudománynak van helye, másrészt kifejezetten *áterotizált* társadalmi tér, ahol a nők vonzóbbnak látszanak, illetve, amelynek megvan a saját erotikus varázsa az olyan ember számára, aki gyakorlatilag szerelmes a könyvekbe, vagy fetisisztikus viszonyt alakít ki velük kapcsolatban. Dr. Bátky János is pontosan ilyen.[178]

Cynthia azonban az arisztokratikus felsőbbrendűség-érzés hiányának és intellektuális

[175] Havasréti József: *Szerb Antal.* Budapest: Magvető 2013, 12-13.
[176] uo., 285.
[177] Szerb Antal: *A Pendragon legenda*. Budapest: Kossuth 2017, 64-65.
[178] Havasréti József: *Szerb Antal.* Budapest: Magvető 2013, 282.

érdeklődésének ellenére a *modern nő* fogalmát csak részben fedi le Szerb számára – így kapjuk kézhez a másik „modellt", a Cynthia által képviselt mintánál is kevésbé klasszikus nőnek mondható Lene Kretzsch-t...

> [...], kit a porosz állam ösztöndíjazott Oxfordba, hogy történelmi stúdiumokat végezzen. [...] Bár én meglehetősen féltem tőle, és rosszabb hangulataimban nem jöttem haza [a hotelba] vacsorázni, nehogy utána velem jöjjön sörözni. Nem mintha csúnya lett volna, sőt inkább szép nő volt, a maga nagydarab módján, és mindig óriási sikerei voltak a férfiaknál. [...]
> A félelmet inkább a jelleme gerjesztette bennem. Lene Kretzsch „Gemütsmensch" volt, csupa nagy termetű szívjóság és áldozatkészség alapjában véve. De ugyanakkor abszolút modern nő volt, sőt, két héttel mindig a legújabb szellemi fejlődés előtt. Gyűlölte a szentimentalizmust, az emberies limonádét, a Neue Sachlichkeit vérengző híve volt.[179]

Lene többé-kevésbé női testbe zárt *férfi*t jelenít meg a regényben, méghozzá a Maloney-féle „őstermészetet": mindketten „nagydarabok", hangosak, társaságukban irányító szerepet töltenek be és elsőként cselekednek; mindketten ösztöneik kiélésében találják meg elégedettségüket. Mindketten szeretik az italt és nagy rajongói az ellenkező nemnek. Lene olyan benyomást kelt, mintha Maloney tisztességes, ám *női* verziója lenne. Ami tulajdonképpen megkülönbözteti őket, az nem is elsősorban a nemük, hanem a tény, hogy Lene alapvetően egyenes és akár nyers esetenként, szándékai azonban mindig jók; Maloney azonban mindig szórakoztatónak és szimpatikusnak akar tűnni, miközben hátsó gondolatai vannak és rendkívül egocentrikus.

Lene karakterén észre lehet venni, hogy Szerb egy szexuálisan domináns és határozott nőt csak úgy tudott elképzelni, mint egy női testbe zárt *férfit* – aki viszont a férfiakban a *nőit*: a lágyat, az érzékenyet, a szemérmeset keresi; így szemeli ki Lene magának Osborne-t.

Szerb *A Pendragon legendá*ban tesz olyan megjegyzéseket a nőkkel kapcsolatban, amelyekkel a férfiakhoz hasonlítja őket, mintha minden jó, érthető, racionális képessége a nőknek a „*férfi* részből" származna, míg saját „*női* tulajdonságaik" szerethetően együgyűvé tennék őket:

> Nem véletlen, vagy nem külsőség, hogy a 19. század két legnagyobb nőírója [George Eliot és George Sand] férfi ál-néven írta regényeit. A regényeik is olyanok, mintha férfiak írták volna őket, aminthogy egyéniségükben is sok volt a férfias vonás. Írásaikban arra törekedtek, hogy úgy lássák a világot, mint a férfiak látják, és azt a világot lássák, amit a férfiak látnak, a teljes világot, vagyis a férfiak világát.[180]

Végezetül ne feledkezzünk meg a történet főgonoszáról sem: Eileen St. Claire-ről. Habár a regényben emberáldozatként hal meg, utolsó szereplése azt bizonyítja, hogy a büntetését már halála előtt megkapja, mikor börtönében a kétségbeesés az őrület szélére sodorja:

> **Bátky**: – Eileen – kiáltottam fel –, mi van az Earl of Gwynedd-del? Maga látta utoljára... a maga autóján ment el... mi történt vele?
> **Eileen**: – Nem tudom. Nem tudom, mi történt az Earl of Gwynedd-del. Elhoztam ide, ahol már minden elő volt készítve. De nem tudom, hogy azután mi történt vele. Biztos, hogy ez az ember [Asaph] nem az Earl of Gwynedd?... Úgy fázom... Mutassa a kezét. Magának meleg vére van?

[179] Szerb Antal: *A Pendragon legenda*. Budapest: Kossuth 2017, 147.
[180] Szerb Antal: *Hétköznapok és csodák*. Budapest: Révai 1935, 138-139.

Igen. Kérem, üljön ide mellém, egészen közel mellém, és melegítsen. Úgy fázom, úgy fázom... Csakugyan, didergett, pedig nem volt hideg.
Eileen: – Mikor gyermek voltam, odahaza Connaughtban – hadarta Eileen –, akkor volt egyszer ilyen hideg... vastagon befagytak a folyók... üljön közelebb, kérem... Nekünk akkor nagyon kevés pénzünk volt. Tízen voltunk testvérek... szegény kislány mit csináljon... – hadarta egyre mechanisztikusabban.
Eileen: –... És akkor meggyóntam Fater Considine-nek, hogy mire kellett a pénz... kérem, kérem, ne húzódjon el... úgy fázom... Nem azért loptam el azt az öt fontot az öregembertől, mert a pénzt akartam, hanem mert nagyon hideg volt... Nem bírom a hideget... Miért néz rám? Nem hiszi? Ne is higgye. A pénz kellett. Már akkor gyűjtöttem a pénzt. Akkor még nem tudtam, hogy mennyi lesz egyszer. Rengeteg pénzem van. Percenként ötven fontot keresek, és mégis így fázom... Kérem, üljön közelebb... Mennyit akar? Hol a csekk-könyvem? Szent Isten, hol a csekk-könyvem?... – és zokogni kezdett.[181]

A gyermekkori emlék felidézése bizonyítja, hogy Eileen-t a mélyen elásott lelkiismerete kergeti az őrületbe, amelytől megszabadult korábban, mikor a pénzszerzést választotta életcéljául. Utolsó óráiban azonban, mikor vagyona nem segíti ki szorult helyzetéből, hosszú idő után ismét megszólal lelkiismerete, és annyi mindent ró fel neki, hogy az az őrületbe kergeti. Az őrület, mint büntetés, az antik görög irodalom óta gyakori motívum: „In den Texten der Antike dient der Wahnsinn hauptsächlich dazu, den Kontrast zwischen apollinischer Klarheit und dionysischer Besessenheit, d. h. zwischen Vernunft und Unvernunft zu gestalten. Er kann jedoch auch als Strafe der Götter für Verbrechen oder Sünden verstanden werden.“[182]

A kereszténységben a lelkiismeretet úgy képzelik el, mintha Isten hangja szólalna meg az emberben. Az earl egyik Bátkyval folytatott beszélgetése során azt állítja Eileen-nel kapcsolatban, hogy nem a tetteket kell nézni, hanem magát az embert, ahogy Isten látja őt és ítélkezik felette. Eileen-ben is megszólal az „isteni hang“, emlékezteti korábbi életére, és olyan ítéletet mond fölötte, amelyet a nő nem tud ép ésszel elviselni.

Az earlnek nem volt igaza Eileen-nel kapcsolatban.

4.1.3 Szerb Antal humora: az intellektuális komikum

Habár a humor látszólag nem kapcsolódik közvetlenül a rózsakeresztesek témájához, Szerb Antanál minden egy nagyobb kontextusba tartozik, így a rózsakeresztes jelenség is egy nagyobb társadalmi kontextusban kap szerepet: a modern kor embere találkozik a letűnt korok szellemével. *A Pendragon legenda* ezt a kontextust a humor lencséjén keresztül ábrázolja, így a rózsakeresztesekhez és Asaph Pendragonhoz vezető úton meg kell értenünk Szerb Antal humorának funkcióját a történetben.

4.1.3.1 A frenológia karikatúrája

A főhős, Bátky János a következőket írja Owen Pendragonról első találkozásuk alkalmával: „Mi

[181] Szerb Antal: *A Pendragon legenda*. Budapest: Kossuth 2017, 262.
[182] Simona Olaru-Poşiar: *Das Motiv des Wahnsinns in der deutschen Literatur.* In: *Journal of Romanian Literary Studies,* issue no. 6/2015, 1045. Online. URL: http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A22072/pdf [utolsó hozzáférés: 2019.03.02.]

egy ideig jóindulatúan mosolyogtunk egymásra. Az earl feje rendkívül vonzó volt. Régi könyvek első lapján látni ilyen fejet, de babérkoszorúval. Mainapság ilyen fejek nemigen teremnek."[183]

Létezik egy áltudomány, amelyet az angol fantasztikus irodalom előszeretettel használt fel: ez pedig a frenológia. Úgyis lehetne nevezni, hogy „koponyatan", mivel a frenológia esetében az arcszerkezet és a koponya formája árulkodik a vizsgált alany személyiségéről. A fent idézett példa a frenológia karikatúrájaként is értelmezhető. Ahhoz azonban, hogy jobban megértsük a frenológia eredeti funkcióját a szereplők leírásában, lássunk egy olyan példát, ahol ezt az áltudományt nagyon is komolyan vették: ilyen Drakula és Van Helsing leírása Bram Stoker *Drakulá*jában. Jonathan Harker írja a vámpírgrófról első találkozásuk alkalmával:

> Vonásai erősek voltak, igen erősen kifejlett, nyerges, egyenes éles orral, a melynek cimpái sajátságosán ívezett, táguló orrlyukkal; magas, dombom homlokkal és ritkás hajjal a halántékai körül, de sűrű töm öttel hátrább. A szemöldöke tömött, majdnem összenőve az orr fölött és hosszú, süni volt, hogy szinte kunkorodott a vége. A szája, már a mennyire tömött bajusza alatt láthattam , kemény metszésű, szinte kegyetlennek tetszett, sajátságosán hegyes, éles fehér fogakkal, a melyek a korához képest föltűnően duzzadt piros szájaszéle mögül kinyúltak. A mi a többi részét illeti, a füle sápadt volt és a felső része föltűnően hegyes; az álla széles és erős, az orcája kemény, noha sovány. Legföltűnőbb volt rajta rendkívüli sápadtsága.[184]

Egy másik helyen Van Helsing leírását találjuk, ahogyan Mina írja le őt naplójában. (Mivel az általam ismert magyar Drakula-fordítások nem adják vissza az eredeti szöveg lényegét, vagy egész egyszerűen kihagyják a lentebbi sorokat, ezt a részt az eredeti regényből idézem):

> I rose and bowed, and he came towards me, a man of medium weight, strongly built, with his shoulders set back over a broad, deep chest and a neck well balanced on the trunk as the head is on the neck. The poise of the head strikes me at once as indicative of thought and power. The head is noble, well-sized, broad, and large behind the ears. The face, clean-shaven, shows a hard, square chin, a large resolute, mobile mouth, a good-sized nose, rather straight, but with quick, sensitive nostrils, that seem to broaden as the big bushy brows come down and the mouth tightens. The forehead is broad and fine, rising at first almost straight and then sloping back above two bumps or ridges wide apart, such a forehead that the reddish hair cannot possibly tumble over it, but falls naturally back and to the sides. Big, dark blue eyes are set widely apart, and are quick and tender or stern with the man's moods.[185]

A *Drakulá*ban a jó szereplőknek „jó arcvonásai" vannak, mint amilyen Lucy, Steward doktor vagy Van Helsing – ezzel szemben a „rossz arcvonások" azonnal elárulják tulajdonosuk rossz természetét, ahogy Mina is rögtön visszataszítónak találja Drakulát, mikor először pillantja meg az idegent: „Az arca nem látszott jó arcnak; kemény, kegyetlen és érzéki volt és erős fehér foga, amelyet föltűnővé tett rendkívül piros szája széle, hegyes volt, mint valami ragadozó állaté."[186]

---

[183] Szerb Antal: *A Pendragon legenda*. Budapest: Kossuth 2017, 6.
[184] Bram Stoker: *Drakula. Angol regény. Harker Jonathan naplója.* Budapest: Rákosi Jenő Budapesti Hirlap Ujságvállalata 1898, 33.
[185] Bram Stoker [é. n.]: *Dracula.* Online. URL: http://www.planetebook.com/free-ebooks/dracula.pdf (e-könyv) [utolsó hozzáférés: 2019.01.04.], 259.
[186] Bram Stoker: *Drakula. Angol regény. Harker Jonathan naplója.* Budapest: Rákosi Jenő Budapesti Hirlap Ujságvállalata 1898, 315-316.

Bátky Jánosnak az earl fejére tett megjegyzése nemcsak az érdekes nyelvi képek miatt szórakoztató („ilyen *fejek* nemigen *teremnek"*), hanem azért is, mert a frenológiának köszönhetően a szereplők gyakran az első benyomásnál a rossz vagy a jó emberek kategóriájába esnek, a fenti idézet pedig ezt a radikalizmust és elfogultságot parodizálja ki.

Habár a frenológia komikumként jelenik meg ennél az idézetnél, az emberi természet mégis hajlamos arra, hogy mások külsejéből adódóan bizonyos tulajdonságokra asszociáljon. A komikumként megjelenő George Maloney leírása nem a humoron alapszik, hanem a „belőle sugárzó" primitivizmuson, amit Bátky is érzékel: „Egyáltalán nem volt álla, a karja rendkívül hosszú volt, és oly plasztikusan mozgott vele, mint egy állat. Közelebb volt az őstermészethez, mint az emberek általában szoktak lenni."[187]

4.1.3.2 Szarkazmus és irónia

Szerb egyfajta atyai jóindulattal parodizálja a társadalmat, némi önirónával, éreztetve: habár észreveszi a szépséghibákat az antihősökben és a mellékszereplőkben, az ő főhősei sem hibátlanok – sőt, esetenként épp apróbb hibáik, esetlenségük teszi őket szerethetőbbé.

A másik célja az olykor felbukkanó gúnyos hangvételnek, hogy ellensúlyozza a rózsakeresztes téma komolyságát. Akárhányszor Bátky a rendről, vagy állítólagos tagjairól (mint Asaph vagy Fludd) tesz említést, megszűnik a modorosság, a gúny, a humor. Szerb tehát nem akart sem szellemekkel, sem régi hiedelmekkel tréfát űzni.

Egy ellentmondása van a történetnek: habár Szerb komolyan kezeli a rózsakereszteseket és a walesi hiedelmeket, a spiritualizmust és a személyes meggyőződést, a hozzájuk tartozó embereket olykor azonban pont ennek a „komoly" szellemi-történelmi háttérnek a segítségével szolgáltatja ki a gúnynak. Ilyen jelenet az, amikor Bátky egy önkéntes szenthez hasonlít egy galambokat etető öregasszonyt:

> Mikor visszaértünk a British Museum kertjébe, a közepén már ott állt az a bolond öreg nő, aki a galambokat szokta etetni minden délben. Arcán megint az átszellemültek, a levegőbe emelkedő franciskánus szentek kéjes mosolya ült, körülötte csupa galamb, és az egész nő tele volt galambokkal [...]. Tudtam, hogy most azt képzeli magáról, hogy olyan jó, mint Assisi Szent Ferenc, és rendkívül utáltam.[188]

Jól észrevehető ennél a jelenetnél, hogy Bátky úgy érzi, szellemi fölényben van a nővel szemben. Az ironikus a jelenetben az, hogy Owen Pendragon az öregasszony naivitásával és jóindulatával gondol a Pendragon-ház rózsakeresztes múltjára, ill. saját ex-menyasszonyára, Eileen-re, aki nemcsak elhagyta egy gazdagabb férfiért, de többször az earl életére is tört bérgyilkosok segítségével, végül pedig maga próbálkozik meg a gyilkossággal – az earl mégis megpróbálja mentegetni a nőt Bátky előtt. Bátky ennek ellenére *ezt a fajta* fanatizmus nem meri különösebben

[187] Szerb Antal: *A Pendragon legenda*. Budapest: Kossuth 2017, 21.
[188] uo., 21.

bírálni, még gondolatban sem:

> **Earl**: – [...] Morvinnak minden szava hazugság. És a legszörnyűbb vétke ez, nem a gyilkosság... Hogy fedezze magát... hogy fedezze magát én előlem, mindent úgy tud feltüntetni, mintha Eileen St. Claire is bűntársa volna. Mindenkit félre tud vezetni [...]. Csak engem nem. Én... jól ismerem Eileen St. Claire-t.
> Eszembe jutottak előbbi szavai: mindnyájan külön kis világot építünk magunknak a rögeszméinkből... Az earl költött egy mítoszt Eileen St. Claire-ről, és a mítoszt szereti, ha a nőtől már el is távolodott. De nem szóltam erről.
> [...]
> **Earl**: – [...] Ó, sokan támadják Eileen St. Claire-t, nemcsak maga, sok látszat szól ellene. Nem tudom hallgatni, ha egy ártatlan fölött könnyedén ítélkeznek. És nem a tettek beszélnek, Bátky, nem a tettek. A tettek úgy leválnak az emberről, mint a levágott haja. Az embert kell nézni, a tettektől függetlenül, amint Isten látja... De talán induljunk.[189]

Lehet, hogy az öreg hölgy megszállottsága a galambokhoz, tehát alacsonyabb rendű lényekhez kapcsolódik, de épp olyan értelmetlen, mint az earl meggyőződése, hogy az a nő, aki férfiágyból férfiágyba jár, hogy érdekeit érvényesítse, és a gyilkosságtól sem retten vissza, csak a körülmények és Morvin rossz befolyásának áldozata lenne. Az, hogy Bátky az öregasszony megszállottságát nemcsak elvben, de érzelmekkel túlfűtve megveti, míg az earlt továbbra is tiszteli a tévképzetei ellenére, elsősorban Bátky sznobizmusát igazolja: hogy nem minden embert ugyanazzal a mércével mér.

Ami azonban Bátkyt mégis lehozza saját intellektusának fellegvárából a földre, a többi ember közé, és szerethetővé teszi a karakterét, az Bátky öniróniája, amely olyan mondatokban jelenik meg, mint: „Bölcsészdoktor vagyok, a fölösleges tudományok tudora, és mindennel foglalkozom, ami rendes embernek nem jut az eszébe“; avagy: „A kartársat hagytam irigykedni, hiszen a kartársak irigysége a tudós egyetlen földi jutalma.“[190]

4.1.4 Rózsakeresztesség az imperialista Nagy-Britanniában

4.1.4.1 A szigetlakók ábrázolása

Nagy-Britannia lakói a *A Pendragon legendá*ban azt az imperialista nagyképűséget képviselik, miszerint az ő szűk környezetük a világ közepe, és minden más érdektelen, vagy legalábbis kevésbé fontos, mint az ő országuk, családfájuk, stb. Ennek ellenére többnyire szerethető figurákat ismerünk meg közöttük, amelynek az az egyik oka, hogy az elbeszélő, Bátky János, maga is sznob, és ezért szigetlakó ismerőseinek felsőbbségérzete nem sérti őt – sőt, inkább támogatja elvben a történelem során kialakult társadalmi különbségeket, mintha természetellenes volna az osztályokat egy nagy olvasztótégelybe összeönteni:

> **Bátky**: – Mire gondol Cynthia?
> **Cynthia**: – Ma a reggeli lapban olvastam, hogy Dél-Walesben a munkanélküliek száma megönt öt százalékkal emelkedett. Mégis rettenetes, hogy az ember itt ül ezen a dombon, és közben...
> **Bátky**: – Elég! – kiáltottam udvariatlanul. Úgy éreztem magam, mint egy nyakon öntött. Minden

[189] Szerb Antal: *A Pendragon legenda*. Budapest: Kossuth 2017, 205-207.
[190] uo., 6. és 11.

érzelgést jobban elviselek, mint a gazdag ember jogosulatlan részvétét a szegények iránt. Éppolyan természetellenes és kellemetlen, mintha egy munkás azt mondaná, hogy nem irigyli a gyárostól a vagyonát. Az osztályok csak gyűlöljék egymást, így van ez rendjén, és engem hagyjanak békében a napfényben, amely úgyis olyan ritka a Brit-szigeteken.[191]

Szerb maga is szimpatizál az angol mentalitással, amelynek szebbik arcát igyekszik mutatni *A mai angol regény* c. esszéjében:

A magasabbrendű, gentlemanlike komolytalanságában az angolok előnyben vannak, sok évszázados gyakorlat folytán. Megszokták, hogy a munkát úgy kezeljék, mintha játék volna és a játékot úgy, mintha komoly dolog volna. Az angol hivatalában kedélyes és könnyed, de a golfpályán vagy a bridzsasztal mellett összeszedi minden erejét. Régebben a regényíró olyan volt, mint egy lelkiismeretes orvos vagy ügyvéd – ma inkább a mesteri bridzsjátékoshoz hasonlít. Nem oktat többé, és nem ostoroz, nem háborodik fel, és nem lágyul dickensi könnyekre. Játszik, és mimikája a mosoly, néha gyermekien, néha gúnyosan.[192]

Ennek az elfogultságnak köszönhetően egyfajta életlen gúnnyal kezeli Szerb a szigetlakókat, akikkel alapvetően szimpatizál, de különös sajátosságaikat olykor akaratlanul is megmosolyogja Bátkyn keresztül: „A szeme élénkebb volt, mint amennyit a fegyelmezett Angliában megengednek a szemnek“ – ehhez a mondathoz hasonlóan szórakoztató Osborne Pendragon tömegiszonya:

Osborne: – Talán Llandudnóba megy fürödni? Én jobban szeretem a fürdőszobámat. Ott kisebb a közönség és választékosabb.[193]

Akadnak azonban olyan kijelentések is a regényben, amelyek nem a szórakoztatást szolgálják, nem a nevettetés a céljuk, hanem kifejezetten maró szarkazmust fejeznek ki:

Maloney: – Osborne csuda okos – mondta Maloney.
Osborne: – Igen. De csak azért, mert ez nem illik Angliában. [...][194]

Osborne állítását támasztja alá az ír származású Maloney kérdése is, mikor a lelkész arról számol be, hogy Pierce Gwyn Mawr, a falu „prófétája“ ijesztgeti az embereket a világvégével:

Dafyd Jonest, lelkész: – Az apokaliptikus lovasok érkeztek meg. Egész éjjel látta őket [Pierce], amint a kastély körül keringtek, és azután ellovagoltak Pendragon felé.
Maloney: – Én is láttam – mondta Maloney. – De honnan lehet tudni, hogy eukaliptusok voltak, vagy mi?[195]

Érdekes, hogy amíg Owen és unokaöccse, Osborne az angol hiányosságokat szigetlakói szemszögből közelítik meg (pl. mit „illik“ az adott közösségben és mit nem), addig Bátky gyakran összehasonlításon keresztül bírálja az angolokat, a kontinentális ember szemszögéből,

[191] Szerb Antal: *A Pendragon legenda*. Budapest: Kossuth 2017, 211.
[192] Havasréti József: *Szerb Antal.* Budapest: Magvető 2013, 128-129.; idézve: Szerb Antal (1933): *A mai angol regény.*
[193] Szerb Antal: *A Pendragon legenda*. Budapest: Kossuth 2017, 7. és 27.
[194] uo., 28.
[195] uo., 68.

aki az imperialista kontextust is figyelembe veszi, mint egyfajta brit sajátosságot: „Elfogott megint az a mély tisztelet, amit érezni szoktam, amikor átélem, hogy Brit Birodalom. Ezek az emberek úgy mennek Burmába, mint mi Egerbe. Csak kevesebb kíváncsisággal. Tudják, hogy a világon mindenütt egyforma angolok között lesznek.“[196]

A korábban említett frenológia a fiziognómiával karöltve lehetőséget ad a brit szigetlakóknak az irodalomban arra, hogy ezt a szűklátókörűséget és közömbösségüket a *más* iránt olyan sémákkal kompenzálják, amelyek meggyőződésük szerint pótolják az élettapasztalat hiányát, így az arc és a testalkat „olvasásával“ megspórolják maguknak az ismerkedés körülményességét. Erre vonatkozó utalást találunk a *Drakulán* kívül Charlotte Brontë *Jane Eyre* c. regényében is, mikor Lady Ingram arról panaszkodik a szalonban, mennyire ki nem állhatja a nevelőnőket, de mikor az egyik hölgy figyelmezteti, hogy Jane, a vendéglátó házának nevelőnője is jelen van, így nyilatkozik: „I noticed her; I am a judge of physiognomy, and in hers I see all the faults of her class.“[197]

Bátky magyarsága is azt a célt szolgálja, hogy Szerb bebizonyítsa, mennyire hiányzik a kolonialistákból mindenféle megértés vagy kíváncsiság a *más* iránt. Ezt láthatjuk abban a jelenetben, mikor George Maloney, az ír származású, imperialista gondolkodású fiatalember Bátky származása felől érdeklődik:

> **Maloney**: – Mondja, uram – kérdezte útközben, kissé zavartan. – Ön ugyebár egy gaz német?
> **Bátkay**: – Nem. Magyar vagyok.
> **Maloney**: – Magyar?
> **Bátkay**: – Magyar.
> **Maloney**: – Az mi? Az egy nemzet? Vagy maga most kigúnyolja tudatlanságomat?
> **Bátkay**: – Szó sincs róla. Becsületszavamra, nemzet.
> **Maloney**: – És hol laknak azok a magyarok?
> **Bátkay**: – Magyarországban. Ausztria, Románia, Csehszlovákia és Jugoszlávia közt.
> **Maloney**: – Ugyan kérem... Ezeket az országokat Shakespeare találta ki.
> És hatalmas nevetésbe kört ki.
> **Maloney**: – Na jó, hát szóval magyar... Nem rossz nemzet. És milyen nyelven beszélnek a magyarok?
> **Bátkay**: – Magyarul.
> **Maloney**: – Mondjon valamit magyarul.
> „*Mikor az ég furcsa, lila-kék*
> *S találkára mennek a lyányok,*
> *Ó be titkosak, különösek*
> *Ezek a nyári délutánok.“*
> szavaltam Adyt, kissé megrendülve. Évek óta alig szóltam egy-két szót magyarul.
> **Maloney**: – Szép nyelv. De engem nem csap be. Ez hindusztániul volt, és azt jelenti, hogy „nemes idegen, az összes istenek papucsban táncoljanak minél előbb sírod fölött“. Már mondták nekem...[198]

Szerb azonban nem csupán a magyarokat és a szigetlakókat ábrázolja: egy internacionális közegben, mint amilyen London, fontos szerepet tulajdonít Szerb a különböző etnikumok

[196] Szerb Antal: *A Pendragon legenda*. Budapest: Kossuth 2017, 20.
[197] Charlotte Brontë: *Jane Eyre.* London: Collins 2010, 177.
[198] Szerb Antal: *A Pendragon legenda*. Budapest: Kossuth 2017, 25-26.

ábrázolásának, de itt is felállít egyfajta hierarchiát, akárcsak a társadalmi osztályok esetében:

> Lene ábrázolásában Szerb olyan intenzíven használja az etnikai sztereotípiákat, hogy a német lány egyrészt túljelemzetté, másrészt gyakorlatilag az összes többi szereplő ellentétévé válik. Itt egy érdekes csavar is megfigyelhető a jellemzésben, Lene ugyan a kontinensről jön, de nincsenek vonzó kontinentális ismertetőjegyei; ugyanis a „normális“ kontinentális típus Szerb regényében maga dr. Bátky, a félszeg filológus, aki ugyan józanul látja a dolgokat, de azért képes valamiféle érzelmi életre is.[199]

Szerb Antal egymással szembeállítja az imperialista perspektívát és a rózsakeresztesség spiritualizmusát. A legjobb példa erre Maloney és az earl ellentéte. Maloney egy határozottan materiális alkat, nincs érzéke a spiritualizmushoz. Együttérzés és megértés nélkül bánik mindenkivel, aki nem ír származású, és a brit kolóniákon élő emberekre félig-meddig állatként tekint:

> **Maloney**: – Egyszer egy kaffer boyom nem tisztította ki rendesen a csizmámat, és mikor szóltam neki, visszafelelt. Erre fogtam, felhúztam a lábára egy gyerekcipőt, és három napig abban kellett sétálnia a Kalahári-sivatagban. Csuda meleg hely egyébként. Uram, a harmadik nap a kaffernek fele akkora lába volt, mint eredetileg. Mutogatni lehetett volna.[200]

Szerb Antal Maloneyt ennek ellenére nem egy szőrösszívű, utálatos figuraként ábrázolja, hanem egy szórakoztató, folyton lódító, saját tudatlanságából adódóan kissé szerencsétlen fiatalemberként, aki saját maga karikatúrája is lehetne: „Ha engem némileg hülyének talál, ez nem tesz semmit. Idővel meg fogja szokni, más is így volt vele.“[201] Szerb Antal Maloney bohém figurájával ellentétbe állítja a rózsakeresztesek történetét, Owen Pendragon komoly és felelősségteljes karakterének segítségével. Ha az earl vagy a rózsakeresztesség felbukkan, Szerb (ill. Bátky) mindig komoly hangvételre vált – mintha azt mondaná, hogy nem csoda, ha egy olyan társadalomban, ahol a Maloney-félék alkotják az uralkodó réteget, nincs helye a rózsakeresztességnek.

4.2 *A Vörös Oroszlán*

A regény középpontjában álló történet gyakorlatilag egy kézirat, amely egy önéletrajzot tartalmaz.

A történet elején láthatjuk a jelent: egy elmebetegségekkel és okkultizmussal foglalkozó orvos mindentől távoli, kis házát egy napon meglátogatja Adam Cadmon. Érkezését már korábban jelezte levélben, bár az orvos nem tudja, honnan szerezte a címét.

Adam Cadmon Tibetből jött el „Noé bárkájáig” (ahogyan orvos hívja a házát), hogy a kiválasztottnak, az orvosnak átadja a kéziratot, amit meg kell őriznie. Adam Cadmon megjósolja, hogy a második világháború ezt a helyet is el fogja érni, de a Messiás már elérkezett, egy gettóban született meg, és el fogja hozni a megváltást. Ezután a történet a kézirat tartalmára tér

[199] Havasréti József: *Szerb Antal.* Budapest: Magvető 2013, 281-282.
[200] Szerb Antal: *A Pendragon legenda*. Budapest: Kossuth 2017, 24.
[201] uo., 26.

rá, a történet elején felbukkanó szereplőket nem látjuk viszont.

A kézirat egy fiatal férfi történetével kezdődik, akiből alkimista lesz, és a Vörös Oroszlánnak, azaz a Bölcsek Kövének köszönhetően egy reinkarnációs csapdába esik: más emberekkel ellentétben későbbi életébe magával viszi az emlékeit, a lelkiismeret-furdalással együtt korábbi bűnéért. Öt életében a következő öt személyként születik a Földre:

1. Hans Burger: egy fiatal férfi, aki Flamel Miklós történetének rajongója. Jóindulatú apja korán meghal, és egyedül marad manipulatív, önző természetű anyjával. Később egy távoli rokona, Sebastian veszi a szárnyai alá Hansot. Mesél neki a halhatatlanná tevő elixírről, alkimistákról és a rózsakeresztesekről – de figyelmezteti Hansot, hogy az ő élete is abba ment tönkre, hogy megpróbálta megtalálni a halhatatlanság forrását. Hans azonban hajthatatlan abban, hogy megszerezze az elixírt, azután is, hogy Sebastian meghal. A fogadóban, ahol Hans dolgozik, feltűnik neki egy idegen, Eduard Anselmus Rochard, és annak alkímiáról szóló könyve. Könyörög neki, hogy tanítsa őt, hogy megtudja az elixír titkát. Rochardnak rossz érzése van, de úgy gondolja, hogy a sors akaratából botlott Hansba, így felfogadja. Rochard meglátogatja egy ismerősét Nürnbergben, Amadeus Bahrt, akit igyekszik meggyőzni az elixír létezéséről, hogy Bahr nyitottá váljon a titkos tudásra: ő, Hansszal ellentétben, érdemes rá. Mikor Bahr a halálos ágyán fekszik, Rochard megitatja az elixírrel, hogy megmentse. Hansszot feldühíti, hogy mestere őt kizárja a titokból. Mivel aranycsinálót vélnek a nürnbergiek felfedezni Rochardban, neki és Hansnak menekülnie kell, de Hansnak még át kell adnia egy levelet Bahrnak, amit Rochard küldött. Látva, hogy Bahr jól van, teljes a meggyőződése, hogy az elixír mentette meg az életét. Visszatérve mesteréhez újra az elixírt követeli, de az megtagadja tőle. A csillagokból azonban jövőt mond: megjósolja, hogy Hans élni fog, még akkor is, ha szívesebben választaná már a halált. Hans álmában agyonveri Rochardot, és elveszi a szelencéjét, amiben egy oroszlánfejű kő és az elixírhez szükséges por van. Amint Hans megissza a borban feloldott port, megnyílik előtte az asztráltér, tele lelkekkel és saját démonaival, és két világ közé szorul. A későbbiekben találkozik egy gróffal, aki átok folytán hasonló sorsban szenved, és azok lelkei kísértik, akiket szörnyű módon megöletett. Mikor azonban Hans megidézi az alkimistát, aki megátkozta a grófot, a szellem azt válaszolja, hogy a nevét a falról csak vér moshatja le. A gróf a szertartás után bezáratja Hanst, aki pedig meghal börtönében. Lelke megpróbál transzmutáció útján új testet ölteni.
2. Heinz Knotek: Hans egy sokgyermekes családban születik újjá. Apja igazi farizeus: a kocsmából részegen húzzák haza, de folyamatosan robotoló felesége fölött a tunyaság bűnéről prédikál. Heinz látszólag az egyedüli, aki együttérez anyjával és jóindulatot

mutat feléje. Ebben az életében viszontlátja Bahrt, aki nevet változtatott és elköltözött Nürnbergből. Bahr a szolgálatába veszi a kisfiút. Biztos benne, hogy a fiú egy ismerősének reinkarnációja, de nem tudja, ki lehet. A beteges Heinz ágynak esik, és lázában bevallja Bahrnak, hogy Hans Burger volt, aki megölte Rochardot. Bahr együttérez vele, és mellette marad utolsó óráiban.

3. Francesco Borri: Rövid, boldogtalan élete után egy kedves, okkultizmussal foglalkozó pár gyermekeként születik Heinz újjá. Apja orvos, anyja pedig médium, aki segít távol tartani az asztráltér démonait Francescótól, és tudja, hogy valami szörnyű dolgot követett el előző életében, amiről nem akar beszélni. Francesco szánalomból nem beszél szüleinek a gyilkosságról, hogy ne kelljen nekik is cipelniük a terhet. Anyja korai halála után apja értelme megbomlik, egy évvel később ő is meghal. Szülei halála után Francesco az alkímia felé fordul. Mellészegődik egy az asztrálsíkban fogva esett teremtmény, Homunculus is. Ketten igyekeznek előállítani aranyat, először Krisztina svéd királynő, majd pedig III. Frigyes dán király udvarában. Frigyesben igazi barátra lel Francesco. A király halálos ágyán figyelmezteti Francescot, hogy meg kell tudnia Homunculus igazi nevét. A király halála után Francesco fel akar hagyni az alkímiával, de Homunculus megfenyegeti, ha nem folytatja, a köztük lévő kötés miatt Francescóból halála után ugyanolyan szellemfoglyot csinál, mint amilyen ő maga. Rómában fogságba esik Francesco, ahol egy magas tisztű főpap keresi meg azzal, hogy készítsen neki aranyat. Miközben neki dolgozik, cselédjének kislánya, Marietta (akit ugyanúgy hívnak, mint Francesco anyját) üzenetet hoz a túlvilágról: Francesco anyja elárulja Homunculus nevét, így ő el tudja űzni a szellemet. Ekkor Francesco már öreg, de békében hal meg. Lelkét Marietta, a kislány asztrális nevén szólítja, hogy elbúcsúzhasson tőle.
4. Louis de la Tourzel: egy kicsapongó, szoknyapecér apa és egy ideggyenge anya gyermekeként látja meg a napvilágot Louis. Anyja, mikor teherbe esik, egyedül marad: csak azután jelenik meg egykori udvarlója, mikor a lány nagyobb vagyont örököl, és a férfi rábeszéli a házasságra. Feleségének vagyonán élősködve mindig távol járja a bordélyházakat a férfi, míg egyszer egy prostituált fölötti vita közben leszúrják. Az anya saját apjának és férjének kísértő hangjaitól megőrül – Louis szerint mindkettőnek a pokolban kellene égnie. Miután anyját bolondok házába csukják, Louis egy gyámot kap. A későbbiekben saját házat vesz Párizsban. Egy fanatikusan vallásos társaság szemet vet Louis-ra társadalmi helyzete és vagyona miatt. A magukat „bárányoknak” hívó társaság élén Lepitre, a pap, és Rosalie, annak lelki társa, állnak. Péloc doktor, Louis barátja tudja, hogy mindketten szenvedélyes emberek, és hogy Rosalie szerelmes a papba, így attól tart, kizárólag lelki kapcsolatuk egy nap tragédiába torkollik. Egy félig-meddig csaló médium

segítségével sikerül is felkelteniük Louis érdeklődését: Jeanne Girard, a Danjou márkiné szolgálatában lévő nevelőnő álmai igazolják médiumi képességeit, bár a nő maga kapzsi és önző. Álmában a démonok hajója és a bárányoké között kell választania Louis-nak, akit egy kékruhás nő a bárányokhoz vezet. Ez a nő Danjou márkiné lánya, Corinna, aki Jeanne álmában viszont Mariettaként mutatkozik be. Ezután érthető módon Louis látni akarja Corinnát, akibe első találkozásukkor beleszeret. Feleségül veszi a fiatal lányt, akiről azonban kiderül, hogy perverz hajlamai vannak és sosem elég neki egy férfi. Boldogtalan házasságuk nem ér véget azzal, hogy Louis meghal, mert lelke Corinnához van kötve, így kisbolygóként kering körülötte más démonokkal és korábbi szeretőkkel együtt. Köztük Lepitre és Rosalie lelke is Corinnához vannak kötve. Lepitrét Rosalie ölte meg, féltékenységből és csalódottságból, miután Lepitre megcsókolta Corinnát. A nő Louis után talál egy másik férfit, aki képes Corinnát sokáig maga mellett tartani, de brutális vele és kiforgatja vagyonából, így Corinna koldusbotra jut, beteg teste pedig rohamosan megy tönkre. Ekkor elhagyják démonai, köztük Louis is, mert tudja, hogy Corinna szenvedése nemsokára véget ér.

5. Cornelius von Grotte: Louis új szülei tudják, ki fog megszületni gyermekükként. A Rend tagjaiként megtudhatták előző életeinek történetét. A Rend, amelyet hívtak rózsakeresztesnek és templomosnak is korábban, Louis-t, új nevén az ifjabb Corneliust is felveszi soraiba. Vezetőjüknek, Saint-Germainnek a titkára lesz, hogy mellette tanuljon. Ennek köszönhetően találkozik Casanovával, akiben felismeri egykori apját, de Tourzelt, akit bordélyházban öltek meg előző életében. Találkozik Marie-Antoinette-tel is, akit Saint-Germain hiába próbál meggyőzni arról, hogy próbálja elnyerni a nép szeretetét, hogy megakadályozza a forradalmat. Elválásukkor Saint-Germain azt a feladatot adja Corneliusnak, hogy teremtsen egy Kyilkhort, egy kis agyagembert, ami tulajdonképpen teremtőjének belső visszatükröződése. Mikor a Kyilkhor Corneliusra támad, Yidam, Saint-Germain szolgája jelenik meg a szobában gazdája levelével, melyben felszólítja Corneliust, hogy ölje meg teremtményét, mert a Kyilkhort „mindig meg kell ölni”. Cornelius rájön, hogy egyszerűen nem szabad hinnie teremtményében, és akkor megszűnik létezni – akárcsak a félelem. Így győzi le a szörnyet, és így válik Magiszterré, amely a második legmagasabb fokozat a Rendben. Egy nap találkozik Corinna új transzmutációjával, egy parasztcseléddel, és annak fiával, Ernst Müllerrel. Ernstben felismeri Hans Burger személyiségét és hibáit, és ugyanazt az elixír iránti vágyat. Bár tanítja Ernstet, az elixírt megtagadja tőle. Elküldi Brüsszelbe őt, ahol azonban Ernst a fekete mágia követője lesz. Egyik szeretőjének öngyilkossága miatt menekülnie kell, később gályarabságba kerül, de Cornelius tudja, hogy viszontlátja őt. Mikor Cornelius

idős, Ernst megtörten, beteg, romló testben újra felkeresi. A Magiszter megállapítja, hogy már az elixír sem tudná meggyógyítani Ernstet, és megtagadja tőle azt – Ernst azonban éjszaka Cornelius szobájába lopódzik, és agyonveri egy lámpa bronztestével, miután megtalálja a por aranyszelencéjét. Cornelius immáron szabad lelke eléri a legmagasabb fokozatot, a Mágusét, és a mennyországba kerül. Innen figyeli egykori ismerőseinek transzmutálódott lelkét és új életét. A Messiások Csarnokában felajánlják neki a feladatot, hogy prófétaként térjen vissza a Földre, ha nem akar a Végtelenbe továbbmenni. Cornelius történetét azzal fejezi be, hogy a Nevezetes Névtelenség után visszatért, hogy megjelenítse Őt. A Szabadító születését hirdeti az emberek között.

4.2.1. A Vörös Oroszlán és Flamel Miklós

Hans Burger és Ernst Müller először Flamel Miklós történetéből jönnek rá, hogy létezik a Bölcsek Köve és a halhatatlanná tevő elixír, amelynek mindketten a megszállottjaivá válnak.

Ahogy Johannes Rösche írja, a vörös szín a természetben gyakorta egyfajta érettséget jelent, pl. a gyümölcs érését. A kései alkímiában ezért lett a Vörös Oroszlán a Bölcsek Kövének a fedőneve, amely az alímiai folyamatok legmagasabb szintjét hivatott jelölni.[202]

*A Vörös Oroszlán*ban a következő leírást kapjuk a Bölcsek Kövéről:

> A két gyertya között, az asztalon ott fénylett az öklömnyi aranyszelence. Egy ezüst-, egy arany- és egy vaskorona díszítette, alattuk spanyol felírás: „Curso Completo". Vigyázva felnyitottam a tetejét. Jáspisból kirakott oroszlánfej csillant a fényben. Ezt a tökéletes munkát különös módon a tető alsó részén rejtette el az ötvös. A szelencében ugyanilyen mélyvörös, drágakőfényű por izzott fel. [...] Az odakészített korsó vörösborból megtöltöttem egy ezüstkelyhet, aztán néhány csipetnyit beleszórtam a színültig telt szelence tartalmából. A világos, híg bor sötét vérszínűvé s nekem úgy tűnt, vakítóan fénylővé változott.[203]

Flamel Miklós, Hans Burger és Ernst Müller példaképe más fantasztikus irodalomban is felbukkan a Bölcsek Kövével kapcsolatban. *A Vörös Oroszlán*ban Rochard igyekszik Bahrt meggyőzni az elixír létezéséről azzal, hogy elmeséli, a már matuzsálemi korú Flamellel és feleségével találkozott nem is olyan rég:

> **Bahr**: – Az univerzális gyógyszer meséje csak népbolondítás – modotta –, és a nagydobbal hirdetett transzmutációkról később mindig kiderült, hogy értéktelen fémsárgítás volt a fajsúly megváltoztatása nélkül.
> Rochard csendesen azt kérdezte erre, vajon Flamel Miklós is esetében is kiderült-e ilyesmi?
> [...]
> **Bahr**: – Nem! – Bahr hangján hallottam, hogy csúfondárosan mosolyog. – Nem derült ki. A tartós felhőzetről nyilván az emberi ostobaság gondoskodott. Flamel ügyesebb csirkefogó volt, mint a többi.
> **Rochard**: – Lehet – mondotta Rochard. – Félek, engem is az ostobák közé sorol, tehát alig merem bevallani, hogy nemrég, mikor beszéltem vele, rám határozottan becsületes és szerény ember benyomását tette.

[202] Johannes Rösche: *Robert Fludd: Der Versuch einer hermeneutischen Alternative zur neuzeitlichen Naturwissenschaft*. Göttingen: V&R unipress, 43.
[203] Szepes Mária: *A Vörös Oroszlán.* Budapest: Édesvíz 1989, 71-72.

Bahr: – Kivel beszélt?! – kérdezte Bahr elképedve.
Rochard: – Flamel Miklóssal.
[...]
Bahr: – Tréfál... bolondját járatja velem! Flamel, ha jól emlékszem, 1330-ban született. Most pedig 1555-öt írunk. Tehát maga, állítása szerint, egy 225 éves emberrel találkozott.
Rochard: – Igen.
Bahr: – Remélem, nem kívánja, hogy ezt elhiggyem? Nem vagyok hiszékeny természet. Láttam már százéves aggastyánt, de az szopta az ujját, és törölgetni kellett az orrát. 225 éves emberek csak akkor élhetnének, ha előbb leitták volna magukat a mesebeli elixírrel.
Rochard: – Igen. Csak akkor.
Bahr: – De ilyen elixír nincsen!
[...]
Rochard: – Ki látta Flamelt meghalni? – kérdezte Rochard szelíden. – Gazdag, tekintélyes, híres ember volt. Rengeteg hálás híve, csodálója, barátja vette körül. Melyik volt ott a temetésén? Ki tud a sírjáról? Ki ad egyetlen híradást róla?[204]

A *Harry Potter és a bölcsek kövében* a következő leírást kapjuk Flamelről:

> The ancient study of alchemy is concerned with making the Sorcerer's Stone, a legendary substance with astonishing powers. The Stone will transform any metal into pure gold. It also produces the Elixir of Life, which will make the drinker immortal.
> There have been many reports of the Sorcerer's Stone over the centuries, but the only Stone currently in existence belongs to Mr. Nicolas Flamel, the noted alchemist and opera lover. Mr. Flamel, who celebrated his six hundred and sixty-fifth birthday last year, enjoys a quiet life in Devon with his wife, Perenelle (six hundred and fifty-eight).[205]

A *Harry Potter* könyvsorozat elsődleges irodalmi érdeme abban rejlik, hogy az európai „mitológiát" foglalja össze. Az, hogy az első kötet középpontjában Nicolas Flamel és a Bölcsek Köve áll, mutatja az alkimista legendájának népszerűségét.

Nicolas Flamel (1330-1418) a való életben egy párizsi jegyző volt, aki állítása szerint egyszer egy okkult könyvről álmodott, ezt követően pedig betekintést nyert zsidó misztikus írásokba, amelyek kabbalaként ismertek. 1382-ben Flamel azt állította, hogy sikerült elvégeznie a „Nagy Művet", melynek köszönhetően rálelt az aranykészítés módjára.[206]

4.2.2 Reinkarnáció és transzmutáció

Hans Burger így írja le, mikor lelke úgy testet indult keresni:

> Sokáig nem vált tudatossá bennem, hogy kikerültem testemből. A képzet még fogva tartott, hogy kőlappal elzárt, mély kút alján görnyedek, szétzúzhatatlan csontok börtönrácsai között.
> Azután egyszerre alattam lebegett a máladozó csontváz a rothadás foszforeszkáló fényében. Vonzott és taszított. Rémített és magához kötött. Bizonytalan, tanácstalan körvonaltalanság kínzó érzete fogott el. Nem volt súlypontom. Nem volt irányom.
> Sivító, forró, vad erejű asztráláram sodort magával hirtelen. A kút eltűnt. [...] Megpillantottam démonaimat. Velem sodródtak. Rámtapadtak, hozzám ütődtek, rángattak és löktek a könyörtelen elementáris erőözönben. Szörnyű embrióként lebegtünk így hosszú, rejtélyes köldökzsinórokkal összefűzve. A lidércrengetegben hozzám hasonló árnyak között úsztam el, akik tehetetlen, sötét napokként démonbolygók fürtjeit húzták magukkal, és falevélként szállongtak a föld indulatorkánjában.

[204] Szepes Mária: *A Vörös Oroszlán.* Budapest: Édesvíz 1989, 44-45.
[205] J. K. Rowling: *Harry Potter and the Philosopher's Stone.* London [t. k.]: Bloomsbury 2004, 161.
[206] Robert Andrew Gilbert [t. k.]: *Alchemy.* 2019.03.06. In: *Encyklopaedia Britannica.* URL: https://www.britannica.com/topic/alchemy#ref414600 [utolsó hozzáférés: 2019.03.06.]

[...]
Fennakadtam egy újabb cölöpön – foglyul estem.
Vékony, hosszú, de szívós szál tartott kötve. Ez a szál hónapról hónapra erősödött és rövidült. Ott keringtem egy tömör anyagtest körül, amelynek méhében mohó asztrállények formálták, építették szennyes vérből – az élettrágyából –, millió titokzatos anyagból és saját testeikből a kis életvárat, az én újabb menedékemet.[207]

Alfons Rosenberg szerint Kr. u. 70-ben egy Josephinus nevű történész arról ír, hogy a lélekvándorlás azért szükséges, hogy a világ működését zavaró igazságtalanságok kiegyenlítődjenek.[208] Ez az elmélet köszön vissza Gárdonyi Géza *Isten rabjai* c. regényében, amely Szent Margit életét tematizálja, de a főhőse egy még gyerekként kolostorba kényszerített fiú, Jancsi. Egyik szerzetestársával folytatott beszélgetése a keresztény hit szerint átgyúrt reinkarnációs elméletekről szól:

Jancsi: – Vajon te is hiszed a reinkarnációt?
A keleten járó dominikánusok megismerkedtek a keleti filozófiával is. Haza is hozták. Beszélgettek róla. Hogy az ember nem test, hanem lélek: a test csak ruha; ha elszakad a ruha, újat osztanak a világ-magazinból.
Rudó: – Miért ne hinném? – felelte az orvos. – A hitünk nem mond ellene. A vallásunk meg nem tiltja, hogy ne higgyük. Miért szenvedne itt annyit az ember, ha nem követett volna el egy előbbi életében bűnöket? Bűn előtt volna a büntetés? A kis ártatlan gyermek a fogzásban, torokgyíkban... Az ember munkájában is van logika. Isten munkáiban ne volna!
Jancsi: – Tehát azt hiszed, Rudó fráter...
Rudó: – Azt, fráterkám. Más kulcsa nincs az emberi életnek. A paradicsomi legenda világosan beszél. Vétkeztünk. Kikergettek bennünket a Mennyországból. Mikor volt az? A régestelen-rég múlt, messze óidőkben. Azóta élünk, és élünk testről testre. Minden test egy grádics visszafelé. Minden lélek rosszabb volt az előbbi életében. Én például fogadni mernék, hogy rablógyilkos voltam. Imádkozok most, és gyógyítok. A koldus bizonyára bűnös pazarló volt az előbbi életében. A nyomorék, rút magagyilkosa volt. Az apáca: talán hetéra. A nagycsaládú ember: gyűlölködő. A rabszolga: tirannus, tigriskörmű király. S így igazodik helyre a bűn a vezekléssel.
Jancsi: – De mi volt előbb: a rablógyilkos, a hetéra, a gyűlölködő; a tigris-körmű király?
Rudó: – Állat.
Jancsi: – És még előbb?
Rudó: – Ördög.
Jancsi megállt és rábávészkodott.
Az orvos is megállt. Vállat vont. Mosolygott.
Rudó: – Ez az én különvéleményem. Az ördög bukott lélek. A végtelen jóságú Isten bizonyára nem bünteti őket csak véges idejű büntetéssel. Világot teremt neki, hogy megtisztuljon. Így öltenek az ördögök Isten kegyelméből emberi testet. Először talán állati testet, aztán emberi testet. Öltenek annyiszor, míg csak meg nem javulnak.[209]

Az orvos-szerzetes gondolkodásmódja a reinkarnációs-keresztény elmélettel kapcsolatban azt igazolja, hogy a középkori kereszténység szenvedő szentideálja, amely a mennyországot ígérte egy keserves élet után, nem elégítette ki az emberek értetlenségét afölött, miért kell az embernek, a nem bűnösnek is, szenvednie. A reinkarnáció egy „bűn előtti bűnös élet” magyarázatával felelte meg ezt a kérdést. Rudó atya azonban nem ad arra választ, hogyan tanulhatná meg az ember a

[207] Szepes Mária: *A Vörös Oroszlán.* Budapest: Édesvíz 1989, 104.
[208] Alfons Rosenberg: *Die Seelenreise: Wiedergeburt, Seelenwanderung oder Aufstieg durch die Sphären.* Olten [t. k.]: Walter 1952, 63.
[209] Gárdonyi Géza: *Isten rabjai.* Budapest: Szépirodalmi Kvk. 1974, 109-110. Online változat. URL: http://mek.oszk.hu/00600/00661/00661.pdf [utolsó hozzáférés: 2019.03.10.]

„leckét”, ha előző életeit elfelejti, és látszólag minden ok nélkül szenved a földi életben.

Cornelius a következőképpen írja le a „mennyország kapuját”, a lélekvándorlás végső fázisát, ahová az arra méltóak kerülnek, leróva korábbi tartozásaikat:

> Dermedten álltak nyitott perspektívával a végtelen távlatok. Minden éteri forma, teremtő lehetőség egyszerre kínálkozott, és sehol sem lapult csapda vagy megtorlás. Tiszta, szabad síkok vezettek minden irányba. Fénylő, hatalmas csillagkikötők várakoztak az életnek soha nem kóstolt változataival. Ősi erők tömörültek Lilith méhében, hogy az Alkotó Szellem parancsára káprázatos mennyországgá alakuljanak. A mélyben Hádész sejtelmes kapui derengtek. E derengésben transzcendens ekszẗázist gyújtó titkok ígérték a misztériumok beteljesülését. Csillagködök hatalmas napjai izzottak fel, mint égi tűzszemek. A makrokozmosz örvénylő széttárulása, a mikrokozmosz magába szívó szűkülése mágneses erővel vonzott öle felé.[210]

4.2.3 Természet és okkultizmus

„A természet a természetben kedvét leli, a természet a természetet legyőzi, a természet a természet felett uralkodik”[211] – hangzik Ostanos híres mondata, amellyel a hermetikus irodalomban gyakran találkozni lehet. Az alkímia is így uralkodik a természet fölött, amely az elemeket engedelmességre kényszeríti, hogy arannyá vagy halhatatlanná tévő elixírré változzanak az alkimista kezében. *A Vörös Oroszlán*ban azonban megismerünk egy „természet fölötti természetet” is, egy spirituális asztrálvilágot, amely – az égitestekkel együtt – befolyásolják az emberek életét és a sorsok alakulását.

4.2.3.1 Nap és Hold

A Nap és a Hold kölcsönhatásáróé, amely az emberek egymásra való hatásához hasonló, a könyvben először Francesco szüleinek beszélgetésekor esik szó:

> **Marietta**: – Giuseppe... drágám... – hallottam anyám könnyektől rekedt hangját. A kertre már az este sötétsége borult. – Gyenge vagyok, olyan, mint a sápadt, erőtlen Hold. Hol lennék már a te állhatatos, életre támasztó napenergiád nélkül!
> **Giuseppe**: – Így van jól, Mariettám... A Nap és a Hold hatalmas, misztikus házaspár. Csak ott jöhet létre két lény igazi egyesülése, ahol egyik lélekben a Hold, másik lélekben a Nap tulajdonságai sugároznak egymás felé...[212]

Max Heindel a következő jellemzést adja a Hold és Nap erőinek hatásairól a rózsakeresztes tanítás szerint:

> [...] Der Mond ist das Feld der Zerstörung.
> Wenn sich die Erde nicht von dem ursprünglichen Weltkörper, der jetzt die Sonne ist, losgelöst hätte, so hätte die Schnelligkeit Schwingungen die Träger des Menschen zerstört. Er wäre so schnell gewachsen, dass das Wachstum der Pilze im Verhältnis dazu langsam erscheinen würde. Er wäre alt geworden, ehe er Zeit gehabt hätte, seine Jugend zu durchleben. Dass das die Wirkung von zu viel Sonne ist, zeigt sich in der Schnelligkeit des Wachstums in den Tropen, wo Reife und Alter viel früher als im Norden erreicht werden. Wäre aber der Mond bei der Erde geblieben, so wäre der Mensch zur Statue versteinert. Die Trennung der Erde von der Sonne, die ihre Strahlen jetzt aus

[210] Szepes Mária: *A Vörös Oroszlán.* Budapest: Édesvíz 1989, 411.
[211] Julius Evola: *The Hermetic Tradition. Symbols and Teachings of the Royal Art*. Rochester: Inner Traditions International 1995, 21. o.
[212] Szepes Mária: *A Vörös Oroszlán.* Budapest: Édesvíz 1989, 130.

> weiter Ferne sendet, macht es dem Menschen möglich, in einer ihm gemässen Schwingungszahl zu leben und sich langsam zu entfalten. Die Mondkräfte erreichen ihn aus der nötigen Entfernung, um ihm das Erbauen eines Körpers von brauchbarer Dichtigkeit zu ermöglichen. Aber obgleich diese Kräfte tätig im Erbauen der Form sind, so führen sie auch den Tod herbei, wenn ihre fortgesetzte Arbeit die Gewebe des Körpers kristallisiert.
> Die Sonne arbeitet im Lebens-Leibe und ist die Kraft, die Leben gibt und die todbringenden Mondkräfte bekämpft.[213]

Ha végigvesszük a regény női szereplőinek életét, majdnem mindegyik nő a Holdat jeleníti meg, pusztító erejével vagy önmagát, vagy környezetét rombolva. Hans anyja önző és hisztérikus, jószívű és érzékeny apját korán sírba vitte; Heinz anyja egy részeges, fanatikus ember feleségeként egész életében rabszolgaként dolgozik; Marietta, Francesco médiumi képességekkel megáldott anyja törékeny testű, belehal második gyermeke születésébe, akit nem tudott kihordani; Louis anyját két jellemtelen férfi iránt érzett lelkiismeret-furdalása az őrületbe kergeti; Danjou márkiné, Corinna anyja, öngyilkosságot próbál elkövetni férje halála után, özvegyként életének hátralévő részét végigvegetálja; Corinna saját rossz erkölcseinek köszönhetően több férfi részéről is brutális bánásmódban részesül, míg végül koldusbotra jut, majd parasztcselédként születik újjá. Egyedül Cornelius anyja nem szenved a történetben, de az ő alakja egy spirituális magaslatot elevenít meg, mintha a földi szenvedés fölött állna, akárcsak egy szent:

> Az asszony, akinek a teste befogadott új célommal együtt, szelíd volt, és egyenletes, mint az igazi alkimista kemence tüze. [...]
> Anyám – magas, gótikus alak volt, valószínűtlenül keskeny ujjakkal, átlátszó, finom arccal és magas, nemesen formált homlokkal – a legszótlanabb nő volt, akivel életutamon találkoztam; de szótlansága mindenhez hozzásimuló, nyugalmas és kifejező volt. Az, aki beszélt hozzá, sohasem érzett közönyt vagy elzárkózást benne. Mosolya, szeme, értő és sürgető hallgatása még azokat is megnyilatkozásra készítette, akik félénkek, zárkózottak voltak. A hallgatás ereje áradt belőle. [...] Talán a legjobb kifejezés, ha azt mondom rá: maga a koncentrált erő volt, amely már semmit el nem ömleszt mellékes irányokba.[214]

Cornelius anyja tehát azért mentesülhet a pusztító Hold-erőktől – amely a regényben egyfajta örökségként átkozza a nőket –, mert Nap-erők jellemezik személyiségét, amelyek energiát adnak neki, hogy ő továbbadhassa ezt környezetének. Az „alkimista kemence tüze” metafora is a Nap tüzét szimbolizálja a fenti idézetben.

4.2.3.2 Az asztráltér igazi áldozatai

Az asztráltér a történet szerint egy külön világ a földi világban, amely az átlagos emberek számára láthatatlan. Ez a „természetfölötti” tér, amely mégis a természethez tartozik, úgy befolyásolja az emberek életét, hogy azok nem tudnak róla. Gyakorlatilag ez a tér testesíti meg a keresztény hit szerinti poklot: az emberek haláluk után azoktól a démonoktól szenvednek, amelyet ők maguk idéztek meg cselekedeteikkel még emberi életükben. Ez a „pokol” (vagy

[213] Max Heindel: *Die Weltanschauung der Rosenkreuzer. Das esoterische Christentum der Zukunft.* 5. Aufl. Darmstadt: Hoppenstedt 1984, 264-265.
[214] Szepes Mária: *A Vörös Oroszlán.* Budapest: Édesvíz 1989, 260-261.

purgatórium, mivel van kiút belőle, a démonok pedig legyőzhetőek) ugyanahhoz a világhoz tartozik, mint az emberek, csak egy másik síkon található.

A regény szerint létezik egy társaság, amely a titkos tudást őrzi: tudnak a reinkarnációról, az asztráltérről és annak lidérceiről, a túlvilágról, és a spirituális fejlődés szintjeiről, ill. az odavezető útról. Cornelius sem érhette volna el Mágusi címét a Rend és Saint-Germain nélkül, aki spirituális tanítója volt. Corneliust, mivel szülei is a Rend tagjai, felveszik soraikba. Cornelius a következőt állítja társulatukról:

> A Rend, amelyhez tartozom – tagjai nevezték légyen Rózsakereszteseknek, Templáriusoknak, Trinosophusoknak –, lényegében egyenes folytatása volt a hagyományőrző és a legmélyebb bölcselettel foglalkozó ősi közösségeknek. Püthagorasz iskolája éppúgy ennek a szent Öröktűznek őrzője volt, mint az Esszénusok Rendje Júdeában, amelyben Jézus készült krisztusi feladata betöltésére. A Szabadkőműves Páholyt szándékosan nem említem e helyütt, noha hosszú időn keresztül ugyanazt jelentette, mint a felsorolt másik három, később azonban eltért eredeti céljától, és a világ dolgai felé fordult.[215]

A szerző tehát minden rendet, amely valaha az „egyetlen igazságot” őrizte, egy kalap alá vesz, születésüket pedig a civilizáció kezdetére datálja.

Érdekes, hogy Hans, végigjárva a földi purgatóriumot, a mennyország kapujában állva Hádész birodalmát említi, de földi életében a szenvedést, amelyet az asztrál erők okoznak, mindvégig egy okkult-spirituális szemszögből mutatja be, nem keres összefüggést köztük és az antik mitológia között, amelynek sorsszerűségről és felsőbb hatalomról való felfogása ráillene Hans Burger életére, ill. későbbi életeire. Ironikus, hogy a görög mitológiában éppen Hádész és Perszefoné lánya, Melioné az őrület és a rémálmok istennője – mintha csak ő készítette volna elő az utat Hansnak apja Alvilágáig.

Louis lelke újra az asztráldémonok közé vetődik, de Louis már elért egy olyan spirituális fejlettségi szintet, ahol a helyzet fölött uralkodni tud:

> Az asztrálvilág démonai nem ijesztettek és nem bírtak le többé – mert nem féltem tőlük. Tudtam, létük tőlem függ. Én vagyok teremtőjük és uruk. Nem futnom kell előlük, hanem feléjük nyomulnom, s akkor összezsugorodnak, semmivé válnak, felszívódnak, mint a pára. Az út hosszú volt, míg idáig értem, de megért minden áldozatot. Belátom, semmit ki nem hagyhattam belőle azóta, hogy elindultam Rochard szétzúzott koponyája mellől a Nagy Arkánumot rejtő, lopott aranyszelencével.
> *Félni valamitől annyit jelent, mint mágnessé válni a félelem tárgya számára. Ha megszűnt a félelem, megszűnt a vonzás*.

Annak ellenére, mennyit kellett Hansnak életeiben elszenvednie, a körülötte élőket, főleg az áldozatként élő nőket tekintve úgy látszik, Hans mégiscsak jobban járt azzal, hogy az elxírnek, majd később a Rendnek köszönhetően megtudta az igazságot a világról. Olyan befolyása lett saját életére, amilyen hatalom talán csak két másik embernek adatott meg ismerősei között: Bahrnak és Péloc doktornak. Előbbi idejében, felkészülten kapta meg az elixírt, a másikat csupa jóindulat motiválta, ez emelte a többi ember fölé – de az igazat csak Hans (Cornelius) és a Rend

[215] Szepes Mária: *A Vörös Oroszlán.* Budapest: Édesvíz 1989, 280.

tudta. A fejlődésnek, az újrakezdés reményének a kulcsa az ő kezükben volt, a többi embernek vakon kellett leélnie egymás után jobb-rosszabb életeiket. Bár a regény őket méltatlan „pillanatlényeknek" állítja be, Hans az elorzott elixírnek köszönhetően indult meg a Mágus státusza és a mennyország felé. Különös jutalom ez annak, aki megölt valakit a halhatatlanságért – viszont igazolja a kereszténység hitvallását, miszerint bárki, aki bűnbocsánatot gyakorol, megbocsátásra lelhet. Cornelius pedig ugyanúgy hal meg, ahogy Rochardot megölte: bezúzott koponyával. „A kör bezárul" – ez pedig a reinkarnációs bűnvezeklést igazolja, amiben Rudó atya is hitt az *Isten rabjai*ban.

5 Templomosok ábrázolása a magyar irodalomban

Habár a templomos és a johannita rendeknek idegen származásuk és Európán kívüli tevékenységeik miatt nem sok dolguk akadt a magyarokkal, annyit mégis elmondhatunk, hogy IV. Bélának, aki a tatárjárás idején uralkodott Magyarországon, volt kapcsolata velük:

> König Béla IV. von Ungarn schenkte am 2. Juni 1247 den Johannitern verschiedene Besitzungen in Ungarn, knüpfte jedoch unter anderem die Bedingung daran, dass sie bei einem Angriff christlicher Könige gegen Ungarn 50 Bewaffnete zur Besatzung und Verteidigung der Grenzburgen [...] zu stellen haben, für deren Unterhalt aber der König sorgen müsste.[216]

Gerhard Volfing állítása szerint a mindenkori magyar király szisztematikusan alkalmazott templomos és johannita lovagokat az ország védelmére, erre is szolgáltak a különböző adományok. Főleg a johanniták voltak jelen, de Győrben és Lékán (utóbbi a mai Ausztria területén van) csak a templomosoknak voltak birtokaik.[217] Habár ez a részlet nem kerül megemlítésre a lentebb kifejtett regényben, fontosnak tartottam megemlíteni, hogy volt kapcsolat a történelem során a templomosok és Magyarország között.

5.1 *Elveszett tekercsek nyomában*

A közel négyszáz oldalas regény epizódszerű jelenetekből tevődik össze, mivel a történet négy (három fő és egy kisebb) szálon fut – ez utóbbi rövidebb szál Jézus második életét (az állítólagos kereszthalál utáni időszakot) ábrázolja. A regény szálai a következőek:

1. Jézus nem maga halt meg a kereszten, hanem ikertestvére, Jakab vállalta magára a kereszthalált, és ő támadott fel harmadnapon, Jézus földöntúli hatalmának köszönhetően. Jézus máshogy akarta elérni a célját: megalkotva azt a tárgyat, amely isteni hatalmát magába zárja és segít fenntartani a világ rendjét. Ez a tárgy lett a Szent Korona. A „kereszthalál" után Pannónián át Franciaországba vándorolt feleségével, Mária Magdolnával és gyermekeikkel. Utazásuk közben a szkíták megtámadták őket, elrabolva a Szent Koronának készen lévő

[216] Gerhard Volfing: *Die Templer. Ihr Einsatz an den Grenzen Mitteleuropas gegen die Mongolen 1241/42.* 1. Aufl. Gnas: Weishaupt 2010, 69.
[217] uo., 72.

felét. Jézus azonban újra kezdte a munkáját, és egy másik elemet is alkotott, tudván, hogy a két fél egyszer egyesülni fog. (Ami akkor történik meg, mikor ez a két fél az alkimista II. Szilveszter pápához kerül, aki egyesítve az alkotóelemeket Szent Istvánnak adományozza a Szent Koronát. Ez a II. Szilveszter volt Gerbert, akinek a tekercsei beszámolnak Jézus „második" életéről). Montserrat hegyén pedig megalkotta Jézus az Országalmát és a Fekete Madonnát, apostolai segítségével, akik idáig követték őt. Az Országalma a Szent Koronánál is nagyobb hatalommal bír, a Fekete Madonnába pedig Jézus és apostolai a Sátán hatalmát zárták, mikor megidézték őt. Ez a két tárgy a továbbiakban viszont nem kap szerepet.

2. Hungaricus templomos lovag néhány társával együtt Jacques de Molay megbízásából elindul a templomos kincsekkel egy messzi tájra, hogy elrejtse őket. Rajtuk ütnek, így egyedüli túlélőként eljut Rennes-le-Château vidékére, itt telepszik le. Később feleségével, aki II. Szilveszter, eredeti nevén Gerbert d'Aurillac vérvonalából származik, egy közös fiúk lesz, Angelo. Felesége révén Hungaricus hozzájut az alkimista Gerbert kódexéhez, amely Jézus második életéről számol be, illetve arról, hogy Gerbert az általa készre szerkesztett Szent Koronát Szent Istvánnak, az első magyar királynak adta. A kódex tekercseit és más kincseket, pl. a Szent Leplet Hungaricus Angelora és a Correr családra bízza, akikhez Angelot küldi Firenzébe, miután megismertette vele a templomosok titkát és kincseit, amelyek egy részét Rennes-le-Château Szent Mária Magdolna-templomába rejti el, különböző csapdákkal ellátva a föld alatti rejtekhelyet. Fia, Angelo Correr, később XII. Gergely pápa néven kerül be a világtörténelembe. Céljához, miszerint meg akarja óvni a kincseket és feltámasztani a templomos lovagrendet, Luxemburgi Zsigmondot hívja segítségül, akinek azt a feladatot adja, hogy alapítsa meg a Sárkány Lovagrendet, melynek maga a magyar király lesz a mindenkori nagymestere. A Sárkány Lovagrend gyakorlatilag a templomos lovagrend utóda, mivel XII. Gergely pápa rájuk bízta az általa a Gerbert-kódexből szerkesztett új Bibliát és a templomos kincseket.
3. Rudolfot, Habsburg trónörököst Berenger Sanuiere abbé meghívja magához Rennes-le-Château-be, hogy a Szent Mária Magdolna-templom alatt található kincsekhez és tekercsekhez hozzájusson Rudolf anyagi segítségével, akinek olyan hatalmat ígér az ott található kincsek jóvoltából, amellyel felvirágoztathatná a politikailag inogni látszó Osztrák-Magyar-Monarchiát. Rudolf társa utazásai során unokatestvére, toszkán Johann Szalvátor herceg. Mint kiderül, Sauniere abbét, és rajta keresztül Rudolfot a Sion rend kereste fel, hogy megkaparinthassák a templomosok kincsét a segítségükkel. Az egyik legfontosabb tag a rendben a francia forradalmat is előkészítő Saint-Germain. Rudolfot egy titkos szertartás keretein belül felveszik maguk közé a Sion rendbe. Rudolf akkor jön rá, hogy kihasználták, mikor a rendnek egy magyarországi összejövetelén Rónay Jácint, Rudolf egykori nevelője is

megjelenik, aki nem szívleli az általa „szabadkőműveseknek“ nevezett Sion rendet, és figyelmezteti Rudolfot, hogy az életére törnek majd, ha nem teszi azt, amit a rend megkíván tőle. Miután Rudolf találkozik saját kérésére a pápával, a Sion rend nevében Otto von Bismarck keresi fel, és végez vele, valamint szeretőjével, Marie Vetserával, öngyilkosságnak állítva be a merényletet. Miután Sanuiere hírt szerez Rudolf haláláról, rájön, hogy magának kell kezébe venni az irányítást. A Rónay-jelenetnél, mikor Magyarországon találkozott a Sion rend, felbukkant a Sárkány Lovagrend aktuális nagymestere is, és sikerült sarokba szorítaniuk, majd megölniük Saint-Germaint, akinek a medálját a nagymester Berenger abbéra bízta. Immáron a zöld medálnak köszönhetően Saint-Germain hatalma is az ő kezében van. A szent tudás örökítésének érdekében az abbé fiút nemz házvezetőnőjével, Marie-val. (Az ő unokájuk lesz a későbbiekben François, Jean-Pierre nagybátyja és Leopold apja.) Egy nap Szalvátor herceg jelenik meg Sanuiere-nál, hogy átadja Rudolf levelét, amely pozitív jövővel kecsegtet. A szerző állítása szerint ugyanis Rudolf a Szent Grál segítségével „rácsatlakozott“ egyfajta spirituális „adóra“, és onnan szerezte a tudását és jövendőmondó képességét. Szalvátor, annak érdekében, hogy véget vessen Sanuiere gyötrelmeinek – akit az egyház és a Sion rend is üldöz –, Rudolf kérésére, ahogy a levélben is benne van, lassan átsegíti Sanuiere-t a másvilágra egy szertartás segítségével.

4. Jean-Pierre, francia ex-újságíró az újrakezdés reményében elindul autójával Badacsonyba, hogy François nagybácsi örökségét, egy falusi házat a birtokába vegyen, megelégelve céltalan, dorbézolástól és pénzhiánytól terhes addigi életét. A házban azonban egy emberi csontvázat talál, így zavarodottságában először a közeli kocsmába megy, ahol egy fiatal magyar nő franciául kéri rajta számon, mi történt a házban lévő hullával. A nő, akit Annának hívnak, minden jel szerint Jean-Pierre-nek kíván segíteni – mint kiderül, a CIA egyik ügynöke, és a titkos társaságokra specializálódott. Ő világosítja fel a férfit, hogy François nagybácsi is egy ilyen társasághoz tartozott. Idegenek veszik őket üldözőbe, így elmenekülnek Franciaországba, hogy kiderítsék, mivel foglalkozott François. Kutakodásuk közben azonban rájuk talál embereivel a templomos rend második embere, Leopold Sanuiere, Saint-Germain új transzmutációja és a templomos rend második embere, aki elmondja nekik, hogy François volt a rend nagymestere, és igyekszik rávenni Jean-Pierre-t, hogy vállalja el ezt a szerepet. Leopoldnál van a Gerbert-kódex, amit azonban a Sion rendi katonák egy rajtaütés során megkaparintanak. Annyit azonban sikerült kiderítenie a rendnek, hogy François Rennes-le-Château-ban született, Berenger Sanuiere utódakén. Tudják azt is, hogy az ottani közösség ismeri a templomos titkot, és hogy az abbé valami különleges felfedezést tett a Szent Mária Magdolna-templomban, ezért odautaznak. A templom alatt egy rovásírással írt feliratot találnak, amely szerint a Szent Grál a Szent György-hegyen van,

Leopoldnak pedig eszébe jut, hogy François mesélt neki XII. Gergely és Luxemburgi Zsigmond kapcsolatáról, ill. a Sárkány Lovagrendről. Végső úti céljuk tehát az a hely, ahonnan a történet elindult: a Badacsony. Magyarországon ismét szembe kerülnek a Sion rend néhány katonájával, de a Sárkány Lovagrend Leopold csapatának segítségére siet. Leopold és a Sion rend egyik embere között lezajló szópárbaj után a Sion rendiek nem kockáztatnak meg egy támadást, így távoznak.

5.1.1 Őrült Rudolf

A Habsburg trónörökös, Rudolf tragikus élettörténetét valószínűleg mindenki ismeri – nála viszont annál kevésbé ismert II. Rudolf, a prágai alkimista, Rudolf trónörökös egyik ősének története. A regényben Őrült Rudolf többször említésre kerül, mint okkultista és alkimista. Rudolf számára azonban ezek a fogalmak túlságosan veszélyesek, ahogy Szalvátor herceg is figyelmezteti rá, mikor Rudolf a Sion rend meghívásának akar eleget tenni Párzsiban:

> **Szalvátor**: – [...] De Rudolf, ha elmész, és a világ erről tudomást szerez, oda a radikális, liberális megítélés, bekerülsz az ezoterika, metafizika, az okkult társaságok kedvelői közé! Mondhatni, az összes uralkodó ellensége leszel. A klerikális hatalom számkivetettje. Taaffee meg dörzsölheti a markát, mert végleg leszámolhat veled, mint renitenssel, aki trónfosztásra készül. Ezért még halálbüntetés is várhat rád![218]

Rudolfot tehát őséhez hasonlóan nemcsak a jó hírétől, hanem jövendőbeli trónjától is megfoszthatják a trónörököst politikai ellenfelei – sőt, akár életétől is. Érdekes módon épp Rudolf Sion rendi beavatásra előtt említik meg az estélyen Őrült Rudolfot, akinek hasonló sors jutott, mint amit Szalvátor Rudolf trónörökösnek jósolt. Ez a párhuzam afféle rossz ómenként is értelmezhető: Őrült Rudolf említése a Sion rendi találkozón azt jelzi, hogy Rudolf rossz helyen van, nem kellene a Sion rendbe lépnie, mert épp ez az út viszi oda, amit Szalvátor előre látott, habár más sorrendben – a Sion rend még azelőtt végez Rudolffal, mielőtt utolérné őt a közvélemény.

Az „őrült” gúnynév eredetét Jacqueline Daucois a következőképpen magyarázza meg:

> Als Karl V. stirbt, ist der spätere Rudolf II. sechs Jahre alt.
> Es ist das Zeitalter der Renaissance, aber das Ende seines Großvaters gleicht dem eines mittelalterlichen Ritters. Aufgrund dieses Mißverhältnisses wurde behauptet, daß Karl im Kloster San Jeronimo de Yuste verrückt geworden sei – eine sehr willkommene Theorie. wenn man belegen wollte, daß die Geisterkrankheit erblich bedingt sei und sich von seiner Mutter, Johanna der Wahnsinnigen, auf Karl übertragen habe, um schließlich auch Rudolf zu treffen. Betrachtet man aber die letzten siebzehn Monate seines Lebens im Zusammenhang mit der glühenden Religiosität, die damals im Abendland herrschte, so stellt man fest, daß sein Geist keinesfalls verwirrt war.[219]

Miért akarta volna azonban bárki is rábizonyítani II. Rudolfra, hogy őrült volt? A történet

[218] K. T. Zelenay: *Elveszett tekercsek nyomában.* Budapest: One Média 2017, 148.
[219] Jacqueline Daucois: *Der Alchimist von Prag: Rudolf II. von Habsburg. Eine Biographie.* Aus dem Französischen von Annette Meyer-Prien. Düsseldorf [u. a.]: Artemis & Winkler 1997, 57. o.

gyakorlatilag ártalmatlannak számító tudományos és művészeti kíváncsisággal indult, ami olyan embereket is a császár prágai udvarába vonzottak, akik szemfényvesztők hírében álltak. A fiatal császár érdeklődése ezután az alkímia felé fordult, politikai ellenfelei pedig felhasználták ellene érdeklődését:

> In ganz Europa beschäftigt Rudolf Agenten, die nach Objekten Ausschau halten. Alles, was schön und selten ist, will er haben. Der Kaiser wird zum mächtigsten Kunden eines neu entstehenden internationalen Kunstmarkts. Und mehr noch: Systematisch lockt Rudolf Koryphäen und Talente an seinen Hof, um sich gleich selbst zum Herrn über die Künste aufzuschwingen.[...]
> Aber es tauchen auch windige Gestalten auf, wie die englischen Okkultisten John Dee und Edward Kelly oder der italienische Magier Hieronymus Scotto. Im Dunstkreis eines vom Bizarren faszinierten Hofes sorgen sie für Furore mit magischen Séancen, Spiegelillusionen und Transmutationen, die sich auf dem schmalen Grat zwischen naturwissenschaftlichem Experiment und okkultem Hokuspokus bewegen. Rudolf staunt und zweifelt zugleich. [...]
> Das Theatrum Mundi des Kaisers sprengt alle Dimensionen. [...]Natürlich gibt es auch viel Wundersames: Reliquien und Präparate von Missgeburten. Oder die »Alraunewurzel« aus Hamburg-Eppendorf, die Rudolf dem Rat der Hansestadt abzuhandeln wusste. Oder Legendäres wie den Dolch, mit dem der Überlieferung nach Julius Cäsar erstochen wurde. Auf zwei Stücke ist der Kaiser besonders stolz. Eines ist das Ainkürn, der gedrehte Stoßzahn eines Einhorns, das in Wahrheit ein Narwal war. Dem Zahn werden magische Schutzwirkungen zugeschrieben. Das andere ist eine Schale aus Achat. Von ihr heißt es, sie sei der Heilige Gral, mit dem Josef von Arimatäa auf Golgatha das Blut Christi unter dem Kreuze auffing. Beide Stücke sind einst zum unteilbaren Schatz des Hauses Habsburg erklärt worden. [...]
> Die Sammlung wird zu Rudolfs Lebensinhalt. [...] Alles lässt er in Truhen und Schränken verschließen. Rudolf wird zum Typus des Sammlers als Bestatter. Allenfalls ausgewählte Potentaten und Gelehrte dürfen einen Blick in die Grüfte werfen.
> Gequält von tiefer Melancholie, sucht der Kaiser mehr und mehr Zuflucht bei esoterischen Studien und alchimistischen Experimenten. Vom Rabbi Judah Löw, dem Schöpfer des Prager Golems, habe er sich in die Geheimnisse der jüdischen Mystik einweihen lassen, so heißt es. Und bald geht das Gerücht, das weltliche Oberhaupt der Christenheit sei von Dämonen besessen. [...]
> Bald wird Rudolf von der eigenen Familie buchstäblich für verrückt erklärt. Man setzt ihn als Oberhaupt des Hauses Habsburg ab. 1608 geht die Herrschaft über Ungarn, Mähren und Österreich auf Matthias über. 1611 muss Rudolf ihm auch die böhmische Krone abtreten. Was ihm bleibt, ist nur noch die Kaiserwürde.[220]

Úgy tűnik, II. Rudolf időközben elvesztette a kontrollt, depresszióra való hajlama és különleges érdeklődési köre pedig lassan elszakították a realitástól. Habár ez még nem lett volna elég arra, hogy őrültnek nevezzék, kifejezetten gyenge kezű, uralkodásra alkalmatlan császár képét mutatta:

> [...] Rudolf entwickelte ein krankhaftes Misstrauen gegenüber seiner Umgebung und trat immer seltener öffentlich auf. Er verbarg sich in seinen Sammlungen und flüchtete sich zuweilen in eine Art Phantasiewelt.
> Die Lage spitzte sich zu: Da er sich sträubte zu heiraten, wurde die Frage der Nachfolge immer dringender. Rudolf verweigerte jedoch jegliche Diskussion darüber, daher verständigten sich ab 1600 seine Brüder und Verwandten hinter seinem Rücken auf eine Nachfolgeregelung. [...]
> Matthias startete einen Putsch gegen seinen Bruder, bei dem Rudolf unterlag. Im Vertrag von Lieben 1608 musste er anerkennen, dass Matthias nun in Ungarn, Mähren sowie in Nieder- und Oberösterreich die Macht zugesprochen bekam. Rudolf konnte seine Herrschaft nur in Böhmen,

[220] Peter Rawert: *Rudolf II. Ein Traum aus Kunst und Magie.* 2012.01.12. In: *Zeit Online*, Nr. 4/2012. URL: https://www.zeit.de/2012/04/Kaiser-Rudolf [2019.03.04.]

> Schlesien und den beiden Lausitzen aufrechterhalten. [...]
> Im Februar 1611 verständigte sich Rudolf mit seinem Cousin Erzherzog Leopold, seines Zeichens Bischof von Passau. Mithilfe ausländischer Söldner, die Leopold angeworben hatte, wollte der Kaiser in einer Art Notwehraktion seine angeschlagene königliche Autorität in Böhmen wiederherstellen. Der Einfall des „Passauer Kriegsvolkes" geriet aber außer Kontrolle, die Söldner begannen in Böhmen zu marodieren, und das Unternehmen endete in einem Fiasko. Die böhmischen Stände entzogen Rudolf ihre Unterstützung, sodass der Kaiser nun gänzlich isoliert war.[221]

A következő beszélgetésben esik szó II. Rudolfról Saint-Germain és Rudolf trónörökös között, amely a Habsburgok és a Szent Korona közötti kapcsolatról is elárul egyet s mást:

> **Rudolf**: – [...] Azért az világos, hogy nélkülünk talán már nem is létezne a magyarság?! [...] A betegségek emésztették a népet testben és lélekben. Megszűnt létezni mint ország a magyarok földje.
> **Saint-Germain**: – Mindeközben Prágában őrült Rudolf ük-ük-nagyapád John Dee és Johannes Kepler társaságában még a mai, felvilágosult okkult köröknek is merész szertartásokat tartottak- A Szent Koronát kutatva Kepler a csillagászatot is szó szerint az egekbe emelte. Rudolf pedig örököseit naggyá tette...
> **Rudolf**: – Apám kutatásai szerint akkortájt avatkozhattunk be utoljára, de igazán durván a korona küllemébe és ezzel működésébe...
> **Saint-Germain**: – II. Mátyásnak, Rudolf testvérének tulajdonítják azt, hogy szándékosan megváltoztatta az ikonképek sorrendjét. Merthogy a Szent Korona egyfajta beavató korona. Fontos rítusok elengedhetetlen kelléke. A rajta elhelyezkedő szentek képei mind-mind az agy azon területét stimulálja, ami az adott szent „foglalkozásának" megfelelő agyi funkcióért felel [...][222]

Saint-Germain állítása szerint tehát a Habsburgoknak II. Rudolf óta van valami sejtelme a Szent Korona hatalmáról, amelynek manipulálásával igyekeznek igába hajtani és ott tartani a „kiválasztott népet", a magyarságot.

5.1.2 Saint-Germain és a Bölcsek Köve

Saint-Germain a regényben a Rudolf-kori Sion rend egyik vezéralakja, II. Rákóczi leszármazottja. Habár a szerző nem említi, hogy a Bölcsek Kövének birtokában lett volna, azt tudjuk, hogy egy zöld medálnak köszönhette egyfajta lélekvándorlással kapcsolatos képességét, amit ő transzmutációnak nevezett. Vessünk egy pillantást azonban a történelmi Saint-Germain-ra!

Giacomo Casanova maga is jól ismerte Saint-Germain-t, memoárjában is említést tesz róla:

> Saint Germain gab sich für einen wunderbaren Mann aus; er wollte verblüffen, und oft gelang ihm dies. Er sprach in bestimmtem Ton, aber so sorgfältig, daß er nicht mißfiel. Er war gelehrt, sprach tadellos die meisten Sprachen; war ein großer Musiker und Chemiker; hatte ein angenehmes Gesicht und wußte sich bei allen Frauen beliebt zu machen [...]. Dieser eigentümliche Mann, der zum Betrüger allerersten Ranges wie geschaffen war, sagte im zuversichtlichsten Ton und so ganz beiläufig, er sei dreihundert Jahre alt, besitze das Allheilmittel, mache mit der Natur, war er wolle [...].[223]

---

[221] Martin Mutschlechner [é. n.]: *Rudolf II.: Psychische Probleme und schrittweise Entmachtung.* Online. URL: https://www.habsburger.net/de/kapitel/rudolf-ii-psychische-probleme-und-schrittweise-entmachtung [utolsó hozzáférés: 2019.03.11.]
[222] K. T. Zelenay: *Elveszett tekercsek nyomában.* Budapest: One Média 2017, 162-163.
[223] Schmitz, Rainer: *Schwärmer – Schwindler – Scharlatane. Magie und geheime Wissenschaften.* Wien [u. a.]: Böhmau 2011, 270.

Az *Elveszett tekercsek nyomában* történetében akkor tűnik fel először Saint-Germain, mikor Berenger Sanuiere abbé házában megjelenik Rudolf és Johann Szalvátor látogatásánál. A következő módon mutatkozik be az osztrák hercegeknek:

> **Saint-Germain:** – Saint-Germainnek hívnak már egy ideje, lassan két évszázada, de 1696. május 28-án még Lipót Lajos György keresztségben jöttem a világra. [...] Rákóczi volnék, annak a II. Rákóczi Ferencnek a sarja, aki maguk ellen harcolt, próbálta kivívni a magyarok függetlenségét, megakadályozni, hogy alig néhány évtizeddel a török hódoltság után újra egy birodalom kebelezze be Pannóniát, Jézus temetkezési helyét...[224]

Talán az egyik a valóságtól legelrugaszkodottabb állításnak az tűnik az *Elveszett tekercsek nyomában*, hogy Saint-Germain II. Rákóczi utódjaként mutatkozik be Rudolfnak és Johann Szalvatornak. A történelmi Saint-Germain rengeteg álneve között azonban valóban felbukkan a Rákóczi is: „Graf Saint Germain alias Fürst Rakoczy, Graf Tzarogy (auch Tsagory; Anagramm von Rakoczy) [...] tauchte im Jahre 1735 erstmals auf, wechselte dann Namen wie Orte, bis er in den 50-er Jahren in Frankreich mit dem Namen Saint Germain erschien, an dem er dann weitgehend festhielt."[225]

A szerző egy csavarral szolgál Saint-Germain életútjában: azt megtudjuk, hogy a reinkarnációhoz hasonló úton, transzmutáció segítségével vált testet, azonban II. Rákóczi sarjaként mutatkozik be. Berenger Sanuiere később egyfajta „felsőbb hatalom" parancsára letépi Saint-Germain nyakából a zöld medált, amitől a gróf kétségbeesik – tudatva az olvasóval, hogy hatalmának forrásától fosztották meg –, majd Sanuiere végez vele, a medált pedig megtartja, amire a Sárkány Lovagrend nagymestere utasítja.[226] Több generációval később Leopold Sanuiere, Berenger abbé leszármazottja és a medál aktuális tulajdonosa, Jean-Pierre-nek és Annának először Saint-Germain-ként mutatkozik be. A probléma azonban ott merül fel, mikor a szerző utolsó soraiban azt írja, hogy Leopold Sanuiere, aki a világkormány vezetője lesz később, Annával *örökítik tovább* a jézusi vérvonalat.[227] Nyilvánvalóan nehéz megérteni, hogyan akar a szerző egy lélekvándorlásként értelmezhető úton „vérvonalat", azaz genetikai állományt örökíttetni. Saint-Germain Rudolf-kori életében így ad magyarázatot erre:

> **Saint-Germain:** – [...] Hidd el, ez a gyarló embertest, amit most látsz, merő húscafat, nem több rongyos, levetendő, csereszabatos ruházatnál. Holmi kelléke a pillanatnak Ám a lelkem, vele az elmém örök. Egy dolog bizonyos a világban a legtöbb ember számára: az élet halált okoz. Ám én azok kevesek közé tartozom, akiknek a halál csupán egy köztes állapot. Egy számotokra fel sem fogható dimenzió, egyfajta várakozóterem. [...] Elemi, a világ sorsát eldöntő részecskék és a nagy tömeg masszája keveredik benne. Sokszor csak pillanatokra pihenhetünk meg itt, a kevés kiválasztott Magiszter. A transzmutáció révén van, hogy már a halálunk pillanatában tudjuk, kinek a testében foganunk meg újra. A biológia elvégzi azt, amely újjászületésünk elengedhetetlen kelléke, magát a magzati fejlődést, és persze a születést. Onnantól viszont már miénk az új test. Ha

[224] K. T. Zelenay: *Elveszett tekercsek nyomában.* Budapest: One Média 2017, 42.
[225] Schmitz, Rainer: *Schwärmer – Schwindler – Scharlatane. Magie und geheime Wissenschaften.* Wien [u. a.]: Böhmau 2011, 271.
[226] K. T. Zelenay: *Elveszett tekercsek nyomában.* Budapest: One Média 2017, 326.
[227] uo., 397.

> vigyázunk rá, egy hosszú életet tölthetünk el vele. Ám, ha már nyűggé válik, elhasználódik, alig várjuk, hogy újra eljöjjön a megváltó halál. [...][228]

Saint-Germain viszont nem csak titokzatos reinkarnációja (és jézusi vérvonala) miatt tűnik ki a szereplők közül, de a zöld medál miatt is, aminek származásáról nem kapunk pontos felvilágosítást – csak annyi derül ki, hogy Saint-Germain számára rendkívül fontos, halhatatlanságának titkához köthető; és hogy későbbi reinkarnációja, Leopold Sanuiere ugyanúgy viseli, mint elődjei a Saint-Germainok között. A medált először akkor említik, amikor a Sárkány Lovagrend nagymestere és Berenger Sanuiere a Rudolf-kori Saint-Germainnel végezni akar, látva, hogy a Sion rend befolyásos tagjaként Saint-Germain a rossz oldalon áll:

> **Sanuiere:** – Ha úgysem számít, hogy milyen testben rontod a levegőt, akkor nem teljesen mindegy, hogy megölünk-e téged? – csatlakozott be Sanuiere is az egyre bizarrabbá váló beszélgetésbe.
> **Saint-Germain:** Csak segítenétek nekem! Hisz így örökre eltűnhetek előletek. Mostani arcomat ismeritek, testemet nem tudom oly ütemben rombolni, hogy el tudjak bújni vele valaha is. Ám ha felszabadítotok, kiszabadulhatok ebből a börtönből. Soha nem ismerhetitek meg új földi valómat. Így titkomat sem fürkészhetitek ki!
> **Nagymester:** - Ebben is tévedsz, drága jó Saint-Germain... Végre, kétszáz év után ismét méltó, nemesi kézbe kerülhet az ősi tudás, és nem forradalmakat, szabadságharcokat szító lángelmék martalékává. Ahogy benned ég, emésztődik már jó ideje. A kérdés csupán az, mi maradt eredeti lényegéből lényed állandóan megújuló, mindig más-más testbe felépülő lélekbörtönében. - A Nagymester odalépett hozzá, és letépte nyakából a zöld smaragdkővel berakott medált. Saint Germain rémületében hatalmasat sikított, állati ösztönlénnyé alantasulva az imént még fölényeskedő, magát feljebbvalónak gondoló nemesemberből.
> **Nagymester:** - Sanuiere, fogja, magánál lesz a legjobb helye! Adja majd a fiának, és ő tudni fogja, mit kezdjen vele![229]

Ahogy a Sárkányrend nagymestere fogalmaz, Saint-Germain Rudolf-kori énje nem méltó a medál viselésére, amely a Bölcsek Kövének tulajdonságaival rendelkezik – azonban ez utóbbinak a megszerzéséhez jelentős erények kellenek: „Er verbirgt sich dem Laien, enthüllt aber dem Eingeweihten um so klarer, wie er Tag für Tag zu arbeiten hat, um jenen seltensten aller Edelsteine, den Stein der Weisen (der wertvoller ist als der Kohinor, nein, als alle Schätze der Welt) durch tägliche treue Arbeit für sich selbst herzustellen.“[230] Nem egyértelmű tehát, hogy a regényben valóban a Bölcsek Kövéről van-e szó Saint-Germain medáljának esetében – ha mégis megegyezne a medál vele, akkor a szerző nagyon leegyszerűsítette a Kő történetét. *A Vörös Oroszlán*ban például Szepes Mária az „örök életet“, a transzmutációt egy *elixírhez* köti, amit porból készítenek el, és a Bölcsek Köve is szükséges a szertartáshoz: a folyamat tehát jóval bonyolultabb.

---

[228] K. T. Zelenay: *Elveszett tekercsek nyomában.* Budapest: One Média 2017, 324.
[229] uo., 326.
[230] Max Heindel: *Die Weltanschauung der Rosenkreuzer. Das esoterische Christentum der Zukunft.* 5. Aufl. Darmstadt: Hoppenstedt 1984, 519.

5.1.3 A Sion rend és Bérenger Saunière

5.1.3.1 A Sion rend a valóságban és a regényben

Meglepő módon viszonylag sok állítás a regényben, amely Bérenger Saunière-re és a Sion rendre vonatkozik, a történelem szempontjából igaz, vagy legalábbis írásos források maradtak fenn róla. Többnyire csak hiedelemről tudunk beszélni a Sion renddel kapcsolatban is, akárcsak a rózsakereszteseknél, de voltak olyan szereplői a rendnek, akik valóban léteztek:

> In Frankreich wird tatsächlich seit gut vierzig Jahren über den geheimnisvollen Schatz eines Pfarrers aus dem Aude, Bérenger Saunière, debattiert, der anscheinend vor allem aus alten Handschriften bestanden hat. Einer Gruppe namens Prieuré de Sion, benannt nach dem südfranzösischen Ort Sion-les- Mines und gegründet von einem gewissen Pierre Plantard, der sich für Pierre Plantard de Saint Clair, den letzten Abkömmling der Merowinger, ausgab, gelang es, die Bedeutung dieses Schatzes hochzuspielen.[231]

A hiedelem szerint a Sion rend elsődleges célja Jézus vérvonalának megőrzése, utódainak megóvása volt.[232] Ezen a ponton tér el az *Elveszett tekercsek nyomában* a hiedelemmel, mivel a regény szerint épp egyik vezetőjük, Saint-Germain, II. Rákóczi utódjaként Jézus vérvonalába tartozott. Rudolf-kori életében Sion rendi, de pont ezért végeznek is vele, mikor a Sárkány Lovagrend nagymestere felszólítja Berenger Sanuiere-t (a regényben a szerző így írja a nevét), hogy tartsa meg Saint-Germain medálját és egy karddal ölje meg a grófot, aminek Sanuiere egy felsőbb hatalom befolyása alatt engedelmeskedik. Saint-Germain nem fedte fel teljesen titkát, csak a regény utolsó soraiból derül ki, hogy Rákócziként Jézus vérvonalából származott, jelentősége révén pedig inkább egyfajta második embere volt a Sion rendnek, nem pedig őt védelmezték a rend tagjai. Mint a későbbiekben kiderül, a Sion rend tulajdonképpen nem hisz Isten aktív szerepében az emberi életeket illetően, létezése számukra lényegtelen, ha létezik egyáltalán – ők maguk lépnek Isten szerepébe:

> **Sion rendi katona**: –Mire ment az emberiség az Istenbe vetett hitével? Mennyi értelmetlen háború, járvány, éhínség tizedelte a hívőket? És hány lelket mentett meg a templomi ima? Mi csak egy dolgot adtunk nekik, vegyék kezükbe a gyeplőt. Nem Istentől vettük el, hiszen maga [Leopold] mondta, nem is hiszünk létezésében! Ám az isteni szerepet valóban be kellett töltenie valakinek. [...][233]

A regény tehát a Sion rendnek egy teljesen más funkciót ad: a világkormány színfalak mögötti irányítását, az emberek élete fölötti, kizsákmányoló hatalomgyakorlást, a vadkapitalizmus által létrehozott modern rabszolgaság fenntartását. Ők képviselik tehát a „gonoszt“ és a templomosok a „jó“ oldalt, amit a 14. fejezet címe is sejtet: „A Jó és a Gonosz örök párharca, meg az alku“.

---

[231] Alexandre Adler: *Das Geheimnis der Templer. Von den Rosenkreuzern bis Rennes-le-Château.* Aus dem Französischen von Holger Fock und Sabine Müller. München: Beck 2009, 33.
[232] Nagy Nikoletta: *Jézus vérvonalának ádáz védelmezői.* 2015.11.22. Online. URL: http://aktiv.origo.hu/tudomany/tortenelem/20151121-sion-rend-titkos-tarsasagok-jezus-vervonala-sang-raal-maria-magdolna-da-vinci-kod-tortenelem.html [utolsó hozzáférés: 2018.11.23.]
[233] K. T. Zelenay: *Elveszett tekercsek nyomában.* Budapest: One Média 2017, 382.

5.1.3.2 Bérenger Saunière és Habsburg-Lotaringiai Rudolf együttműködése

A regényben Berenger Sanuiere Lotaringiai-Habsburg Rudolf trónörökös anyagi támogatását kéri a Szent Mária Magdolna-templomban található kincsek feltárásához. Egy templombeli baleset révén munkások egy fahengerre bukkantak, amelyet egy számzárral láttak el. Sanuiere régi tekercseket talált benne. Négy szám és öt betű volt a megoldás, amelyet Sanuiere megfejtett. Rudolf az abbé segítsége nélkül rájön, hogy a megoldás 1314, Molay volt,[234] ezzel pedig elárulta a templomosokkal kapcsolatos tájékozottságát, hiszen 1314-ben végezték ki Jacques de Molayt, az utolsó templomos nagymestert.

Teljes nevén Francois-Bérenger Saunière a valóságban 1885 nyarán érkezett meg Rennes-le-Château-be[235], tehát kevesebb, mint négy év állt rendelkezésére, hogy Rudolf trónörökös közreműködését megnyerje és anyagi támogatását élvezze a regény szerint, mielőtt Rudolf 1889-ben meghalt.[236] Azonban állítólag Chambord grófnője adományozott Sanuiere-nek 3000 frankot 1886-ban[237], amelyik évben Sanuiere nekilátott a templom restaurációjának, míg 1901-ben egy sírhelyre lelt.[238] Annyit tudunk még, hogy az 1890-es években több, mint 650.000 frankot költött renoválásra és újabb építkezésekre Rennes-le-Château-ben, amely viszont kicsit későn kezdődtek el ahhoz, hogy Sanuiere az osztrák trónörökös, Rudolf támogatását élvezhette volna, pedig a regény szerint már akkor tudott eredménnyel szolgálni a munkálatoknak köszönhetően, mikor Rudolf még élt, a történelmi adatok szerint viszont a legkorábban Rudolf halála előtt két évvel, 1887-ben kezdhette el Sanuiere a munkálatokat.[239] Annak lehetőségét tehát, hogy Rudolf is támogathatta Sanuiere-t, az évszámok nem cáfolják meg teljesen, de nehezen összeegyeztethetővé teszik. Ami inkább az osztrák trónörökös támogatása ellen szó, az Rudolfnak az az állítása, hogy unokatestvére, Johann Szalvátor bankszámlát nyitott az abbénak.[240] Ha ez így történt volna, annak a történészek ugyanúgy utána járhattak volna, mint ahogyan azt Chambord grófnő anyagi támogatásával kapcsolatban tették.

5.1.4 A Sárkány Lovagrend és a templomosok

A regényben a Luxemburgi Zsigmond által alapított Sárkány Lovagrend a templomos lovagrend örököse, mivel az utolsó templomos lovagnak, Hungaricusnak a fia, Angelo, azaz XII. Gergely

---

[234] K. T. Zelenay: *Elveszett tekercsek nyomában.* Budapest: One Média 2017, 19.
[235] Antoine Captier [t. k.] (2009): *Bérenger Saunière Museum. Section II - The life of Father Bérenger Sanuiere. An Eventful Start.* URL: http://www.museebs.org/index.php?panel=13&l=en [utolsó hozzáférés: 2018.11.29.]
[236] *Rudolf trónörökös élete*. 2018.08.27. In: *Cultura.* URL: https://cultura.hu/aktualis/rudolf-tronorokos-elete/ [utolsó hozzáférés: 2018.11.29.]
[237] Antoine Captier [t. k.] (2009): *Bérenger Sanuiere Museum. Section II - The life of Father Bérenger Sanuiere. An Eventful Start.* URL: http://www.museebs.org/index.php?panel=13&l=en [utolsó hozzáférés: 2018.11.29.]
[238] uo.
[239] *Rennes-le-Château: Lost Treasure of God. Did a parish priest at Rennes-le-Château discover the biggest secet of Christianity?* 2018.02.24. Online. URL: https://theunredacted.com/the-secret-of-rennes-le-chateau-lost-treasure-of-god/#nav-open [utolsó hozzáférés: 2018.11.29.]
[240] K. T. Zelenay: *Elveszett tekercsek nyomában.* Budapest: One Média 2017, 159.

pápa Zsigmondot bízta meg azzal, hogy egy utódrendet alapítson, amely megőrzi a templomos tanokat – ami egyet jelentetett a Gerbert-kódex alapján készített Bibliával, amit maga Angelo állított össze.

Habár történelmileg nem találunk összefüggést a Sárkány Lovagrend és a templomosok között, politikai szempontból fontos volt Luxemburgi Zsigmond társulata, amely Drakula mítoszához is hozzájárult:

> The influence of the Order of the Dragon on Vlad Dracul, his son, Vlad Dracula, and its impact on the concept of Bram Stoker's *Dracula* is incalculable, but there's little doubt that without this organization of nobility in eastern Europe, our vision of Dracula and our mythology of vampires in general would be much different than it is today. For Vlad Dracul, the Order of the Dragon was a badge of honor and would become symbolic of his extraordinary efforts to gain control of his homeland. The Oder of the Dragon was originally conceived by Sigismund of Hungary in 1308 as a select group of initiates from the feudal regions of the Hungarian Empire. The Order of the Dragon was an honorific to be bestowed on Sigismund's most trusted and loyal vassals and was a highly respected and much sought after title. The concept of the order was also politically and militarily advantageous to Sigismund on several levels. As a feudal sate, the power that Sigismund wielded over Hungary was inextricably linked to the support of relatively disconnected landowners and military leaders in the far-flung regions of the empire. As its very core, Sigismund's motives for creating the Order of the Dragon were entirely self-serving, ad he effectively swore his initiates to complete loyalty and trust in support of *his* regime. In return, they were expected to respond to any threat to his sovereignty.[241]

Az évszámok összeegyeztethetetlensége (is) okozza a problémát a regényben, ugyanis a Sárkány Lovagrendet már 1308-ban megalapították, ekkor még Jacques de Molay is élt, XII. Gergely pápa pedig még meg sem született, tehát a rend megalapítását nem adhatta parancsba Zsigmondnak. Az is ellentmond a pápa és a király regénybeli viszonyának, hogy Luxemburgi Zsigmond az egyik ellenpápával, XXIII. Jánossal működött együtt.[242]

5.1.5 Többségében fikció

Bár a szerző megpróbál évszámokkal és történelmi nevekkel egy hihetőnek tűnő történelmi kontextust bemutatni, lépten-nyomon olyan kijelentésekbe botlik az olvasó, amelyek pont ezzel a hihetőséggel szemben teszik szkeptikussá. A regény állítólagos történelmi eseményeket követ, ezeket azonban csak egy-egy szereplő idézi fel, mintegy emlékeztetőül, de valódi szerepet a történetben nem kapnak valós (vagy annak beállított) történelmi események – annak ellenére, hogy ezeket meglepő pontossággal elevenítik fel a regényben, míg a teljesen fiktív részletek fölött néha elsiklik a szerző, abban a reményben, hogy az olvasónak nincs igénye további magyarázatra. A következőkben néhány ilyen részletet szeretnék megemlíteni.

---

[241] Barb Karg [t. k.]: *The Everything Vampire Book. From Vlad the Impaler to the Vampire Lestat – a History of Vampires in Literature, Film and Legend.* Simon and Schuster 2009 (e-könyv; oldalszám nélkül)

[242] Tarján M. Tamás [é. n.]: *1414. november 5. A konstanzi zsinat megnyitása*. In: *Rubicon Online.* URL: http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1414_november_5_a_konstanzi_zsinat_megnyitasa/ [utolsó hozzáférés: 2019.03.03.]

5.1.5.1 Jézus és az évszámok

Gerbert-kódexe szerint Jézus azt mondja Jakabnak, az ikertestvérének: „Bizony 33-ban kereken negyven voltam, amikor azt a szörnyű cserét elkövettük a kereszten."[243] Időszámításunkat azonban Jézus születésétől számítjuk, tehát 33-ban Jézusnak 33 évesnek kellett volna csak lennie, a szerző pedig nem ad magyarázatot az évszámok „elcsúsztatására". Az ikertestvér létezéséről és titokban tartásának okáról, miért nem említi őt a Biblia, ha az apostolok (tehát a négy evangélista) is ismerték őt, szintúgy nem nyilatkozik a szerző. Annyi magyarázatot azonban ad, hogy Jézus felnőttként ismerte meg ikertestvérét, mivel őt magát örökbe adták, de Jézus valójában pártus herceg volt.[244] Az örökbe adás okára viszont nem kapunk választ, sem a szüleivel, ill. a nevelőszüleivel kapcsolatos igazságra. Hiszen miért is adná egy hercegi család örökbe az egyik gyermekét egy szegény kovácsnak és a feleségének?

5.1.5.2 Jacques de Molay, aki mégsem látott előre mindent

Egy másik kétes epizód az, amikor Jacques de Molay felszólítja Hungaricust, hogy társaikkal meneküljön el, és vigye magával a kincseket is Rhedeába: „Hungaricus, testvérem, sietnünk kell, a király ellenünk fordította híveit, feldühödött sereg tart errefelé. A várunkkal együtt minket is fel akarnak perzselni, hogy írmagunk se emlékeztessen dicső lovagrendünk létezésére jövőben."[245] A regény szerint tehát Jacques de Molay tudta, mi vár rá és társaira, és volt ideje menekülésre bírnia néhány társát. (Arra nem kapunk választ, hogy ő maga miért nem követi példájukat.) Azonban történészek arra a következtetésre jutottak, hogy a nagymester nem tudta, hogy mi vár rájuk: ezt is bizonyítja a tény, hogy mindvégig megpróbálta személyesen elérni a pápát, védelmének reményében; egy további bizonyíték erre nézve az, hogy magát és rendtársait is bűnösnek vallotta a koholt vádakkal kapcsolatban, tehát nem volt felkészülve a rá váró megpróbáltatásokra. A „feldühödött sereg" pedig tulajdonképpen a francia rendőrség volt, akik egyetlen éjszaka leforgása alatt, álmukból felverve fogták el a templomosokat.[246] Jacques de Molay gyanútlansága mellett szól az is, hogy a pápai intés ellenére nem titokban, egyedül ment Párizsba, hanem társaival és kincseikkel együtt ünnepélyesen bevonult.[247]

Hungaricus a történetben megemlíti, hogy egyik lovagtársa előre megmondta: nem kellett volna Szép Fülöpöt felvenni soraikba.[248] Azt, miszerint Szép Fülöp megpróbált tagságot nyerni a templomos rendben, Peter Dinzelbacher is igazolja, de tagadja azt, hogy sikerrel járt volna a király: „Schließlich scheint ein Plan Philipps, den Orden sozusagen 'von innen' seiner Herrschaft

[243] K. T. Zelenay: *Elveszett tekercsek nyomában.* Budapest: One Média 2017, 88.
[244] uo., 64.
[245] uo., 22.
[246] Susie Hodge: *Die Templer. Bewahrer des Heiligen Grals.* Wien: Tosa 2007, 64.
[247] Andreas Beck: Der Untergang der Templer. Größter Justizmord des Mittelalters? Wien [u. a.]: Herder 2005, 33.
[248] K. T. Zelenay: *Elveszett tekercsek nyomában.* Budapest: One Média 2017, 22.

zu unterwerfen, fehlgeschlagen zu sein, wollte er doch selbst in den Templerorden aufgenommen werden, was aber nicht geschah."[249]

5.1.5.3 A magyarok „kiválasztottságának" kérdése

Egy további kérdéses pontja a történetnek a következő: nehéz megérteni, hogy II. Szilveszter pápa miért adományozza oda a Szent Koronát egy világi uralkodónak, I. Istvánnak, miközben tisztában van annak hatalmával. Úgy tűnik, a „jogos tulajdonos" kérdése motiválja II. Szilvesztert abban, hogy a magyarokhoz kerüljön a korona.

Mivel a szkíták elrabolták Jézustól a Szent Korona kész darabját, és a szerző a néprokonságot úgy vezeti le, hogy a szkíták utódai a hunok, a hunoké pedig a magyarok (nyíltan cáfolva a finn-magyar rokonságot), ezért a magyarok egyfajta „kiválasztott nép" szerepet kapnak ebben a történetben. A 'szkíta' elnevezés azonban nem egy konkrét népcsoportot takar, hanem a teljes kelet-európai és közép-ázsiai, szkíta nyelvet beszélő népességet érti alatta a történelemtudomány,[250] ennek értelmében pedig lehetetlen egyetlen jelenkori népet kizárólagos utódjukként megjelölni. Az is a „kiválasztott nép" elmélete ellen szól, hogy a regény nem szolgál olyan történelemmel Isten és a magyarság között, mint amilyet az Ószövetség a zsidóság monodeizmusáról megörökített. Így azon kívül, hogy a szkíták fosztották ki Jézust, akinek az utódai később szkíta törzsekhez csatlakoztak, így a hunokon és a magyarságon át Jézus vérvonalát magyarok őrzik, nincs magyarázat arra a történet során, miért éppen a magyarok kapták meg a Szent Koronát. Tekintve, hogy a kereszténység előtti magyarok egy hadakozó, hódító népnek számítottak, nem is igazán érthető, miért pont a magyarságra esett volna Isten választása.

5.1.5.4 Miért éppen Bismarck ölte volna meg Rudolfot?

Történelmi bizonyíték is cáfolja a Rudolf elleni merénylet elméletét a regényben, miszerint Rudolfot és szeretőjét, Marie Vetsera-t Sion rendiek támadták meg váratlanul, Otto von Bismarckkal az élükön, majd öngyilkosságnak beállítva végeztek mindkettejükkel.[251] Ennek azonban ellentmond az, hogy megtalálták Vetsera Mária búcsúleveleit a Vetsera család egyik osztrák banki széfjében, amely elárulja, hogy Rudolffal az öngyilkosságot előre megtervezték – ráadásul anyján kívül nővérétől és öccsétől is elbúcsúzott a lány három levelében, amelyeket Rudolf trónörökös pecsétjével zártak le.[252]

Egy másik feltűnő ellentmondásba akkor botlunk, mikor összehasonlítjuk Bismarck vallásos

---

[249] Peter Dinzelbacher: *Die Templer. Ein geheimnisumwitterter Orden?* Freiburg [u. a.]: Herder 2002, 102.
[250] *Scythian.* 2019.03.01. In: *Encyklopaeda Britannica.* URL: https://www.britannica.com/topic/Scythian [utolsó hozzáférés: 2019.03.02.]
[251] K. T. Zelenay: *Elveszett tekercsek nyomában.* Budapest: One Média 2017, 360-361.
[252] *Rábukkantak Vetsera Mária búcsúleveleire.* 2015.07.31. In: *Magyar Nemzet Online*. URL: https://mno.hu/grund/rabukkantak-vetsera-maria-bucsuleveleire-1298052# [utolsó hozzáférés: 2018.11.26.]

kirohanását, amikor végezni akar Rudolffal („Kívánom, hogy a pokol ugyanolyan erővel vonzza az Ördögtől fertőzött beteg lelkedet, mint ahogy Isten próbál téged majd maga mellé emelni a mennybe!“[253]) azzal a jelenettel, mikor Leopold Sanuiere vitatkozik egy Sion rendi katonával, és kiderül, hogy a Sion rendiek nem hisznek Istenben, vagy legalábbis annak az emberi életekre vonatkozó aktív szerepében; márpedig a történet szerint minden bizonnyal a Sion rendiek ölték meg Rudolfot, amit az is bizonyít, hogy a hullájáról készült fotókat fenyegető levelek kíséretében küldték el a rend tagjai Berenger Sanuiere-nek, abban a reményben, hogy visszatér közéjük és elárulja számukra a Szent Grál lelőhelyét.[254] Bismarck tehát ebben a történetben biztosan Sion rendi volt, de vallásossága ellentmondásba kerül rendjének nézeteivel.

5.1.5.5 Johann Szalvátor „gittegylete“

Az árulkodó szóhasználat is a karakterek hihetősége ellen szól: pl. többször hangzik el, főleg Johann Szalvator részéről a ‘gittegylet’ szó. Ez a szóhasználat több okból nem szerencsés: egyrészt a regény, amelyből a kifejezés származik, Molnár Ferenc *A Pál utcai fiúk* c. könyve, amely először csak 1907-ben jelent meg[255], tehát Lotaringiai-Habsburg Rudolf trónörökös halála után – azaz Molnár Ferenc regénye, és vele együtt maga a ‘gittegylet’ kifejezés sem létezett a történet Rudolf-kori szálának idejében. Másfelől a szó azért hangzik furcsán egy osztrák herceg szájából, mivel a ‘gittegylet’ egy kifejezetten *A Pál utcai fiúk*hoz és ezáltal a magyar kultúrához köthető szó: nemcsak nehezen fordítható, de egy tágabb kontextuális ismeretet is megkövetel. Szalvátor karaktere tehát összeegyeztethetetlen a szóhasználatával.

5.1.5.6 Ál-pátosz: a modern regény ellensége

Végezetül pedig a majdnem kivétel nélkül minden jelentősebb szereplőnél előbb vagy utóbb megjelenő pátosz és ájtatosság, a metaforákban kifejezett hosszú lírai sorok azok, amelyek szkeptikussá teszik az olvasót a karakterek hihetőségével kapcsolatban – mintha levedlenék alapvetően is csekély mennyiségű sajátosságukat, amely megkülönbözteti őket egymástól, és beleugranának abba az „olvasztótégelybe“, amely a karaktereket gyanúsan egyformára önti, elárulva, hogy mindnyájuk mögött tulajdonképpen egy személyiség, egy mentalitás, egy gondolkodásmód áll: a szerzőé. Ez akadályozza meg abban az olvasót, hogy azonosuljon bármelyik szereplővel: a csekély sajátosságon túl nem keltik fel a húsvér ember illúzióját, inkább a szerző szócsöveként kapnak kisebb-nagyobb szerepet. A Magyar Színművészeti Lexikon ezt a fajta hatásvadászatot „ál-pátosznak“ nevezi, amely a pátosz „túlzott vagy hamisan, rossz helyen

[253] K. T. Zelenay: *Elveszett tekercsek nyomában.* Budapest: One Média 2017, 360.
[254] uo., 365.
[255] Jász Annamária: *110 éves A Pál utcai fiúk - így festenek a regény helyszínei napjainkban.* 2017.07.18. Online. URL: https://welovebudapest.com/2017/07/18/110-eves-a-pal-utcai-fiuk-igy-festenek-a-regeny-helyszinei-napjainkban/ [utolsó hozzáférés: 2018.10.25.]

alkalmazott“ változata, más néven „hatásvadászat“.[256]

Először Berenger atya bejárónőjénél figyelhetjük meg azt a fordulatot, mikor egy hétköznapi kétkezi munkásnőből Marie átvedlik egy életbölcselkedővé:

> **Marie:** – Amit öntől tanultam, abbé, és amiket itt, Rennes-le-Château-ben láttam, mélyen hívő lelkemet is meggyőzték arról, hogy messze nem ismerjük még a világmindenség legféltettebb titkait. Amit ma misztériumnak hiszünk, a nem is olyan távoli évszázadokban boszorkányságnak kiáltották. Ördöngös babonaság csak addig létezett, amíg az emberek közül csak néhány kiváltságosnak jutott az elme pallérozása. [...] Mindennek okozata az Atyától való elfordulás is, hiszen a magukat lassan Istennek képzelő emberek már nem keresik az iránymutatást, helyette maguknak jelölik ki az utat. Csakhogy, épp az ész, az elme nevében, minden racionalitást nélkülözve. Isten ennek ellenére nem engedi el a kezünket! Ha hagyjuk, és nem állunk ellen, ha az utolsó pillanatban is, de elránt minket a végzetünk elől! [...] Isten áldásával teljesüljön be nászunk, Berenger atya! [...] Azok ott fenn, Párizsban, végre maga is beláthatja, hogy aljasul kihasználták. Kincsvadászok voltak, még ha okkult tudományok oltárára is szánták áldozatul a Szent Grált. Ema Calve talán pont amiatt csábította önt a gonosz erők minden bűbájával felvértezve, sátáni számításból, mert egyszer, ha sor kerül a nászra, akkor ő fogadja be szent spermájának életet ontó magvát méhébe. Melynek gyümölcse egyszerre lesz Sanuiere és Saint-Germain. Aki generációk transzmutációja révén egyszer csak eljut a szellemi kiteljesülés, a végső stáció kapujába. Adeptusként, magiszterként várja, hogy mágussá lehessen. [...][257]

Ha el is tekintünk attól, hogy Marie egy bejárónőhöz képest feltűnően jártas a spiritualizmusban és nagyon választékosan fejezi ki magát, afölött már nehéz szemet hunyni, mennyire fellengzős monológot adott a szerző Marie szájába.

A későbbiekben Annánál megy végbe ugyanez a folyamat, mikor Marie-hoz hasonlóan egy (a CIA-nál) magasabb hatalomnak szándékozik alávetni az életét, a templomos lovagrend keretein belül – ráadásul Marie-éhoz nagyon hasonló stílusban hangzik el kinyilatkoztatása:

> **Anna:** – Jean-Pierre, azt hiszem, soha nem megyek már vissza az ügynökséghez. Amit együtt átéltünk, Isten akarata! Neked és Leopoldnak együtt kell tovább vinnie a templomos örökséget! Végre egy testvérpár, akik nem Káin és Ábel, Romulusz és Rémusz módjára egymást gyilkolni születtek a világra, hanem épp teljessé tenni a vérszövetséget. Nincs mit tagadni, egymásnak szöges ellentétei vagytok. De ahogy a homorú dolgokat domborítva lehet kitölteni, ahogy az üres edényt folyadékkal kell feltölteni, úgy ti is akkor teljesíthetitek be François mestertervét, ha pont az ellenkezőjét gondoljátok a világról. Gyökeresen más életutatok, ezáltal lelki, szellemi és testi fejlődésetek különbözősége garancia a tökéletes szimbiózisra! Áldjuk a sorsot, hogy Istenhez ilyen közel kerülhetünk! [...] Ahogy egyre több mindenben a szabályszerűséget kerestük, úgy sorvasztottuk el a természettel, a a természetfelettivel minket korábban vaskos száraival összekötő ágakat. Közös gyökereinkből eredeztetett fáink korhadt teste előbb áganként darabokban hullott, majd kettéhasadt, legvégül el is tört, végleg kiszakítva az emberiséget a Paradicsomból Isten teremtményei közül. Mi lettünk a teremtés koronái, ám korábbi királyi státuszunk helyett a számkivetettség jutott![258]

Az erős képszerűséggel és pátosszal a szerző a régi klasszikus drámák hangulatát idézi meg. Ahogy Farkas Ferenc a pátoszt kiűzi a modern színjátszásból, ahol elveszti jelentőségét,[259] úgy

---

[256] Farkas Ferenc: *Pátosz*. In: Schöpflin Aladár (szerk.): *Magyar Színművészeti Lexikon*. *A magyar színjátszás és drámairodalom enciklopédiája*. III. kötet. Budapest: Az Országos Színészegyesület és Nyugdíjintézete 1931, 448.
[257] K. T. Zelenay: *Elveszett tekercsek nyomában.* Budapest: One Média 2017, 362-364.
[258] uo., 373. o.
[259] Farkas Ferenc: *Pátosz*. In: Schöpflin Aladár (szerk.): *Magyar Színművészeti Lexikon*. *A magyar színjátszás és drámairodalom enciklopédiája*. III. kötet. Budapest: Az Országos Színészegyesület és Nyugdíjintézete 1931, 448. o.

egy modern regényben, mint amilyen az *Elveszett tekercsek nyomában*, hasonlóan célt tévesztenek az ilyen drámai monológok, amelyektől a karakterek természetessége hatásvadászatra vált. K. T. Zelenay arra próbált eszközt találni, hogyan ébressze fel egy letűnt kor szellemét szereplői segítségével, hogyan fejezze ki a karakterek tiszteletét a templomos rend és az általa képviselt értékek iránt – az ál-pátosszal azonban túllőtt a célon, mivel a pátosz nem összeegyeztethető egy modern regénnyel.

5.1.6 Összegzés: politikai, nem történelmi regény

Szeretném leszögezni, hogy ez a könyv nem történelmi regény – ehhez ugyanis a történelmi szálak viszonylag jelentéktelenek a fiktív történetben, amely egy politikai regény képét adja. A szerző szócsöveként szolgáló szereplők olyan ideológiáról beszélnek, melynek alapja a szerény keretek között történő önfenntartás és a családközpontúság, a materialista javak háttérbe szorítása:

> **Leopold**: – 900 éven át a vidék embere, de még a városok szegényebb rétege is élte a maga szerény életét. Megtermelte a napi betevőt, még leadózni is jutott belőle. [...] Minél messzebb lakott a koronázvárostól, királyi székhelytől, annál kevésbé volt fogalma arról, létezik egy másik világ, ahol születési előjogok, anyagi helyzet alapján lehet előrébbjutni és nem a valódi teljesítmény révén. Neki a családja, földje, állatai jelentették a világmindenséget. És Isten! Hetente legalább egyszer, vasárnaponként elment a templomba. Hitet tett a közösség mellett, majd igyekezett Teremtőjének kedvében járva élni a hétköznapokon. Nemcsak magára, hanem hitközösségére is gondolva, megosztva a mindenét az elesettekkel. Mert tudta, ha egyszer ő is bajba kerül, számíthat szomszédjaira, rokonaira.[260]

Leopold Sanuierenek ez a monológja egy Sion rendi katonával folytatott szócsatában már átlép egy bizonyos határt. Olyan szinten idealizálja a a feudalizmust és a középkort, hogy érződik: a szerző itt manipulatív eszközökhöz nyúlt. Először is a középkorban a parasztokat úgy zsákmányolták ki, hogy nem érdekelte a nemességet vagy az egyházat, „jut-e" leadózni is a megtermelt javakból – csak elvették, ami nézetük szerint nekik járt, ez pedig folyamatosan a létminimumon tartotta a parasztságot:

> Zahlreiche zeitgenössische Zeugnisse heben die schlechte Einkommenslage der Bauern und die Unsicherheit ihrer wirtschaftlichen Existenz hervor. Franz Mehring hat bereits in der Lessinglegende1 auf die EinfUhrungsvorträge über das preußische Finanzwesen hingewiesen, die der Präsident der preußischen Oberrechnungskammer Johann Rembert Roden 1774/75 dem Thronfolger gehalten hatte. Roden zeigte am Beispiel eines Bauern in Tempelhof bei Berlin, daß die durchschnittliche Bauernstelle in der Kurmark bei der gegebenen feudalen Belastung (grundherrschaftliche Lasten und Staatssteuern) ständig am Rande des Defizits stand. Carl Gottfried v. Thile, der als Kriegs- und Domänenrat bei der Kurmärkischen Kriegs- und Domänenkammer zweifellos ein genauer Kenner der bäuerlichen Verhältnisse seines Amtsbereiches war, stellte fest, der Bauer in der Kurmark lebe von der Hand in den Mund und sei nicht in der Lage, nennenswerte Überschüsse aus seiner Wirtschaft zu ziehen.[261]

A templomos rend alapját tehát a regényben a spiritualizmus fontossága az anyagi javak felett és

[260] K. T. Zelenay: *Elveszett tekercsek nyomában.* Budapest: One Média 2017, 385.
[261] Hartmut Harnisch: *Bauerneinkommen, feudale Ausbeutung und agrarischer Fortschitt in der Mark Brandenburg gegen Ende des 18. Jahrhunderts.* In: *Jahrbuch Fur Wirtschaftsgeschichte* 10. kötet, 1. füzet (1970), 191.

a jézusi vérvonal fennmaradásának biztosítása jelenti, mindezt Magyarország és a magyarok tömjénezése egészíti ki. Ezzel szemben áll a Sion rend (szabadkőművesek), akik nem hisznek Istenben – helyette ők játsszák el a szerepét, és világi hatalmuknál fogva királyokat, kormányokat juttatnak hatalomra és buktatnak meg. Ők felelnek a migránsok Európába való szervezett betelepítéséért is.[262]

Az elmúlt években olyan állítások hangzottak el kormánypárti politikusok részéről, ill. a magyar politikáról, amelyek közül több is visszaköszön az *Elveszett tekercsek nyomában* története során. Orbán Viktor miniszterelnök kijelentette, hogy kormánya nem liberális demokráciát, hanem „kereszténydemokráciát" épít fel, ill. szándékuk szerint „megvédik a magyar kultúrát, a keresztény kultúrát, nem adják át az országot idegeneknek, a teljes foglalkoztatottság céljából nem engednek, amihez jól működő gazdaság, alacsonyabb adók, magasabb bérek kellenek."[263] A 2018-as statisztikák szerint azonban idén is Magyarország a legszegényebb európai uniós országok közé tartozik, megelőzve bár Görögországot, Lettországot, Horvátországot, Romániát és Bulgáriát, de így is az utolsó 25%-ba esik.[264]

A kormány évek óta hangsúlyozza a családok és a több gyermek születésének fontosságát, azonban a nyilvánosság előtt középpontba állított családpolitikában akad egy csavar: „a kormány családpolitikája alapvetően azt célozná, hogy azok vállaljanak gyerekeket, akik el is tudják tartani őket, igaz, a szegényebb családoknak nem is nagyon segítenek ebben, az intézkedések többsége a jobb körülmények között élőknek nagyobb mértékben kedvez" – ám a kormány céljaival ellentétesek a tények: egyre fiatalabb (18 év alatti), alacsonyan iskolázott nők vállalnak több gyereket, míg a diplomások kedve a gyerekvállalás iránt nem növekszik.[265] A kormány a 2012-ben bejelentett programja alapján a járulék- és adócsökkentés révén kívánt az emberek zsebében több pénzt hagyni[266], azt a látszatot keltve, hogy a fizetésen felüli pénzeket, amelyekkel együtt sem keresnek jól az emberek, a kormány és Orbán Viktor „adja" a népnek, egyfajta „nagy jótevőként" állítva be a miniszterelnököt, miközben a dolgozók jó része alulfizetett: 2017-ben a Policy Agenda adatai szerint a magyarok harmada élt létminimum alatt.[267]

---

[262] K. T. Zelenay: *Elveszett tekercsek nyomában.* Budapest: One Média 2017, 394. o.
[263] *Orbán: kereszténydemokráciát építünk Magyarországon.* 2018.05.04. Online. In: URL: http://www.atv.hu/belfold/20180504-harom-miniszterelnok-helyettese-lesz-orban-viktornak [utolsó hozzáférés: 2018.11.28.]
[264] Domokos Erika: *Magyarország továbbra is a legszegényebbek közt az EU-ban.* 2018.6.19. Online. URL: https://www.napi.hu/nemzetkozi_gazdasag/magyarorszag_tovabbra_is_a_legszegenyebbek_kozt_az_eu-ban.664660.html [utolsó hozzáférés: 2018.11.28.]
[265] Előd Fruzsina: *Nem azok szülnek, akiktől ezt várná a kormány.* Online. 2018.11.07. URL: https://index.hu/gazdasag/2018/11/07/demografiai_portre_2018_gyerekvallalas_termekenyseg/ [utolsó hozzáférés: 2018.11.28.]
[266] *Orbán jelentős járulék- és adócsökkentést jelentett be.* 2012.7.02. Online. URL: https://ado.hu/ado/orban-jelentos-jarulek-es-adocsokkentest-jelentett-be/ [utolsó hozzáférés: 2018.11.29.]
[267] K. Kiss Gergely: *Kiderült, mekkora a létminimum – ennyien élnek ennél is kevesebből.* 2018.05.31. Online. URL: https://www.napi.hu/magyar_gazdasag/kiderult_mekkora_a_letminimum_ennyien_elnek_ennel_is_kevesebbol.6634

Az *Elveszett tekercsek nyomában* szerint a Sion rend dolgozik annak a vadkapitalizmusnak a fenntartásáért, mely a hétköznapi embernek a jólét látszatát adja, azonban véget nem érő rohanás és a teljesítmény örökös növelése az ára, mint ahogy Leopold Sanuiere mutat rá az egyik Sion rendi katonával folytatott szócsatában:

> **Leopold**: – [...] Ma az emberiség kétharmada nagyvárosokban él. Van, ahol tíz-húsz millió ember is összezsúfolódik. Azért kelnek hajnalok hajnalán a hitelből vásárolt lakásukban, hogy az előző nap a munkáltatójuk áruházában vásárolt élelmiszerekből reggelit főzzenek szeretteiknek. Majd sietve, a legfelsőbb hatalom által birtokolt bankoknál felvett hitelből vásárolt autóval a hitelezők által működtetett gyárba rohanjanak. Ahol azért termelhessenek, hogy az előbb említett, bizarr jóléti táplálkozási lánc ne szakadjon meg. Kaptak cserébe tömegtájékoztatást, az egyre inkább gondolatőrséget játszó média által. Már nemcsak mozgásukban, de gondolkodásukban is korlátozottak.[268]

Leopoldnak e kijelentése azt a benyomást kelti, hogy „vizet prédikál és bort iszik". Egy gazdag, befolyásos rend élén, drága öltönyben feszítő párizsi férfiként nem tűnik hitelesnek, ahogy a vadkapitalizmus mérgező hatásairól beszél és a földművesek életét idealizálja. Látszólag az egyetlen különbség közte és a kapitalista kisember között az, hogy utóbbi pénzt keresni kényszerül és nem pottyant az ölébe a jólét. Nem állítom, hogy Leopoldnak egyáltalán nincs igaza, de nem hiteles szócsöve az ideológiának. Úgy hat, mint egy politikus, aki olyan életmód mellett érvel, amelyet ő maga sosem élne.

Egy másik problémás karakter Jean-Pierre, aki a nyugat-európai liberális értelmiségi középosztály karikatúrája. Míg a magyarokat furcsa népségnek találja, a migránsokat feltartóztató határmenti kerítés miatt („Mert miféle népség az, amelyik gyűlölködve, kerítést emelve tartja távol a szerencsétlen arab és afrikai földönfutókat?"), tulajdonképpen ő maga sincs alapvetően jó véleménnyel azokról a bevándorlókról, akik már Franciaországban vannak („...amikor kívülről jöttek lemosni a ház ablakait, és muszáj volt előtte megnézni, nem ömlik-e be a víz, miután a lusta bevándorlókból verbuválódott takarítóbrigád slaggal verette kívülről [...]).[269] Zelenay ezzel céloz az emberi jogokat emlegető Nyugat-Európa képmutatására, ahol nézete szerint a lakosság csak addig érez együtt a jobb élet reményében érkező bevándorlókkal, míg az állampolgárok életterétől távol tartják őket.

Jean-Pierre karakterét tekintve hasznavehetetlen, családtalan, életcélok nélküli lump, női szemmel nézve (Anna szerint) kicsit sem vonzó, gyakorlatiatlan és aggodalmas – tehát ő maga az öncélú, materiális javakat előtérbe helyező antiideál, a kapitalista kisember, akinek figuráját Leopold a felsőbb világi hatalomnak kiszolgáltatott bábként mutat be a Sion rendi katonával folytatott vitában. A szerző tehát Jean-Pierre-en keresztül egyrészt intő példát nyújt a kapitalista jólétből élő kisember személyében, másrészt a magyar kormány migránspolitikája mellé áll,

---

83.html [utolsó hozzáférés: 2018.11.29.]

[268] K. T. Zelenay: *Elveszett tekercsek nyomában.* Budapest: One Média 2017, 386-387.

[269] uo., 12. o., 151. o.

miközben kifigurázza a gazdagabb, liberális Nyugat-Európát.

Az sem kérdéses, hol helyezkedik el a szerző a „családcentrikus nő“ vs. „karrierista nő“ kérdésében: Anna a történet végén feladja addigi életét, CIA-s karrierjét, hogy egy titkos társaság számára játsszon génörökítő szerepet. Közte és a templomos rend második embere, Leopold Sanuiere között szinte azonnal működik a kémia, így az egy-két napja ismert férfi oldalán, egyfajta isteni sugallatnak köszönhetően a nő templomos rendtaggá változik. Új világnézetét akkor nyilatkoztatja ki, mikor Szent György hegye felé közelednek, amely a történet szerint Luxemburgi Zsigmond óta ad otthont a Sárkány Lovagrendnek:

> **Anna**: – [...] A transzcendens világtól a tudományos ismeretek bővülésével mindjobban eltávolodtunk. Ahogy egyre több mindenben a szabályszerűséget kerestük és állítottuk fel, úgy sorvasztottuk el a természettel, a természetfelettivel minket korábban vaskos száraival összekötő ágakat. Közös gyökereinkből eredeztetett fáink korhadt teste előbb áganként darabokban hullott, majd kettéhasadt, legvégül el is tört, végleg kiszakítva az emberiséget a Paradicsomból Isten teremtményei közül. Mi lettünk a teremtés koronái, ám korábbi királyi státuszunk helyett a számkivetettség jutott![270]

A kissé elavult nyelvezetű, pátosszal átitatott, allegorikus beszéd Anna részéről azért is meglepő, mivel eddig a pillanatig igyekezte megőrizni racionalizmusa segítségével szellemi fölényét Jean-Pierre-rel és Leopolddal szemben, és inkább provokatív megjegyzésekkel próbált információkhoz jutni – mígnem egy pálfordulással ő maga is „megvilágosodik“.

Anna tehát a családot választja a karrier felett, Magyarországot az USA-val, ill. Nyugat-Európával szemben (angolul és franciául is anyanyelvi szinten beszél), a spiritualizmust (kereszténységet) a materializmus és az anyagi jólét helyett. Anna személyében tehát a szerző a *magyar nő* túlszépített ideálját kívánja felállítani: az ideálét, akinek az „amúgy is divatlapok címlapjára illő, szinte tökéletes arcvonását“[271] csak rendkívüli képzettsége, élettapasztalata és intelligenciája múlja felül, amely egy CIA-s ügynök karrierjét biztosította neki – ám ő úgy dönt, hogy képességeit és testi adottságait inkább nem önös célokra fordítja, hanem egy férfi árnyékában marad. Csatlakozik egy rendhez, mely magyarországi gyökerekkel rendelkezik; a szerzői utalások szerint pedig Anna később anya szerepet fog betölteni, hogy utódot biztosítson az újraalapított templomos rend számára, amely a valódi „kiválasztott népből“ virágzott ki: a magyarságból, és nem a zsidóságból – így tehát Anna nemcsak a templomos rendet és a (magyar) társadalmat szolgálja, hanem a (kereszténységen át) Istent is. Mindez egybecseng azzal a beszéddel, melyet Kövér László pár évvel ezelőtt a parlamentben tartott a magyar nők „kötelességeiről“, miszerint, ahogy a politikus fogalmazott párttársai nevében is: „szeretnénk, ha lányaink az önmegvalósítás legmagasabb minőségének azt tartanák, ha unokákat szülhetnének

[270] K. T. Zelenay: *Elveszett tekercsek nyomában.* Budapest: One Média 2017, 373.
[271] uo., 335. o.

nekünk.“[272]

Összegezve a regény egy általánosnak vehető életbölcselkedésről szól, amely a jelenlegi magyar politikának szépen becsomagolt dicséretét tartalmazza – azonban az ál-pátosz és Magyarország világtörténelmi szerepének felnagyítása a hihetőség felső határát átszakítva felvetik a kérdést, hogy a regényben a teljességgel megvetett kapitalizmus és liberalizmus vajon nem azért kapja-e a „rossz“ szerepét, mert Magyarországnak ennek a fejlettségi szintnek az eléréséhez (érthető módon) valószínűleg még jó pár évtizedre lesz szüksége? Összességében a regényt egy irodalmi futballmérkőzéshez tudnám hasonlítani, ahol egy kisebb és kevésbé fejlett ország is megnyerheti a bajnokságot egy befolyásos ország csapatával szemben, mert más, felnagyított és kiszínezett szempontok játszanak szerepet, mint a politikában vagy a gazdaságban.

Ami azonban a főbb kérdést illeti, miszerint hogyan mutatta be a könyv a templomosokat, ill. mennyi igazság volt az állítások között, sajnos arra a megállapításra kellett jutnom, hogy a templomosok nevét csak azért használta fel a szerző, hogy felkeltse az olvasó figyelmét a regény iránt. Jacques de Molay nevén, a Szent Grálon és néhány rendbéli tituluson kívül semmilyen történelmi hivatkozást nem találunk a regény közel négyszáz oldalán a valódi templomosokkal kapcsolatban, amely a valóságot tükrözné. Zelenay inkább arra fektette a hangsúlyt, hogy hogyan vonjon bele más, valóban létező történelmi alakokat egy rend történetébe, amely csupán a templomosokról kapta a nevét, történelmi szempontból azonban semmi köze hozzájuk. Ezt igazolja az a jelenet is, mikor Leopold a Sion rendi katonákat próbálja meggyőzni arról, hogy a vadkapitalizmus, a pénz világa halálra van ítélve, mivel az az embereknek árt. Ha azt vesszük alapul, mekkora vagyonnal rendelkeztek a templomosok, és hogy mennyi gazdasági-kereskedelmi tevékenységből kivették a részüket, olykor tisztességtelen módszereket is alkalmazva, valószínűleg ők maguk sem értettek volna együtt Leopold világnézetével.

6 Végszó

Munkámban arra törekedtem, hogy a szerzők perspektívája érvényesüljön a két renddel kapcsolatban: hogy milyen *céllal* kaptak szerepet ennek a három regénynek a történetében. Ezt a szerzői szándékot kiszűrni nehezebbnek bizonyult, mint ahogyan azt munkám elején képzeltem. Habár Szerbnél sok idézetet találunk rózsakeresztesnek mondható, valóban megjelent írásokból, a rózsakeresztes szál *A Pendragon legenda* esetében inkább csak egy kalandregény misztikus hangulatának kellékeként kap szerepet, ill. az igazságszolgáltatás eszközeként, hogy a jók – mint mindig – megkapják jutalmukat, a rosszak pedig jól megérdemelt büntetésüket. Ezt az igazságosztó szerepet Asaph Pendragon kapja, ami szerencsésnek bizonyul, mivel a rózsakeresztes szál funkcionális értelmet kap a regényben, nemcsak egy hangulatkeltő elem

[272] *Vihart kavartak Kövér László szavai.* 2015.12.15. In: *Magyar Nemzet Online*. URL: https://mno.hu/belfold/vihart-kavartak-kover-laszlo-szavai-1319148 [utolsó hozzáférés. 2018.11.28.]

szintjén marad. Szerb jó érzékkel használja fel a misztikus szálat: régi írásokkal, beszámolókkal építi fel a mítosz hitelességét, helyenként humorral kezeli a babonákat és hiedelmeket, és ami nagyon fontos: nem csomagolja ál-pátoszba, hogy eladhatóbbá váljon. Ebbe a csapdába esik azonban K. T. Zelenay az *Elveszett tekercsek nyomában* c. regényével, amelyben a misztikus légkört csak ezzel a rosszul használt drámai eszközzel kívánja megteremteni, de a templomos szál lényegi funkcióját elveszti: úgy tűnik, az egy-egy lényeges szerepet kapott, átgyúrt történelmi karakterek motivációja sokkal nagyobb szerepet kap a regényben, mint az a rend, ami újra és újra szóba kerül.

A legmesteribb feldolgozását a misztikus tanoknak Szepes Mária *A Vörös Oroszlán* c. könyvében találjuk a három regény között. Habár a Rend csak a történet végén kerül említésre, a teljes történetet átszövi az okkultizmus: Szepes Mária a rózsakeresztes tanokból egy saját világot alkotott, amely logikus és fantasztikus egyszerre, és egy tárgyilagosan elmesélt történet erejével akar hatni az olvasóra, kitekert szóvirágok és manipuláció nélkül. Ez utóbbi viszont olyan olvasmány, amelyre érdemes felkészülni, kutatni az okkult irodalomban, hogy a regénybe fektetett munkát és valódi mondanivalóját az olvasó értékelni tudja.

7 Irodalomjegyzék

7.1 Primer irodalom

Zelenay, K. T.: *Elveszett tekercsek nyomában.* Budapest: One Média 2017

Szepes Mária: *A Vörös Oroszlán.* Budapest: Édesvíz 1989

Szerb Antal: *A Pendragon legenda*. Budapest: Kossuth 2017

7.2 Szekunder irodalom

5 Ancient Secret Societies that Tried to Control the World. 2017.10.26. Online. URL: https://www.beyondsciencetv.com/2017/10/26/ancient-secret-societies/ [utolsó hozzáférés: 2018.12.02.]

Adler, Alexandre: *Das Geheimnis der Templer. Von den Rosenkreuzern bis Rennes-le-Château.* Aus dem Französischen von Holger Fock und Sabine Müller. München: Beck 2009

Baan, Bastiaan: *Johann Valentin Andreä: Die Chymische Hochzeit des Christian Rosencreutz.* Gedeutet und kommentiert von Bastiaan Baan. Kommentare übersetzt aus dem Niederländischen von Agnes Dom-Lauwers. Stuttgart: Urachaus 2001

Barber, Malcolm: *Die Templer. Geschichte und Mythos.* Aus dem Englischen von Harald Ehrhardt. Düsseldorf: Artemis & Winkler 2005

Beck, Andreas: *Der Untergang der Templer. Größter Justizmord des Mittelalters?* Wien [u. a.]: Herder 2005

Bedard, Moe [é. n.]: *Walt Disney: The Gnostic Masonic Rosicrucian.* Online. URL: https://gnosticwarrior.com/walt-disney.html [utolsó hozzáférés: 2018.10.29.]

Berg, Wendy: *Red Tree, White Tree: Faeries and Humans in Partnership.* Cheltenham: Skylight Press 2010

Brontë, Charlotte: *Jane Eyre.* London: Collins 2010

Captier, Antoine [t. k.] (2009): *Bérenger Sanuiere Museum. Section II - The life of Father Bérenger Sanuiere. An Eventful Start.* URL: http://www.museebs.org/index.php?panel=13&l=en [utolsó hozzáférés: 2018.11.29.]

Charpentier, John: *Die Templer*. Aus dem Französischen übertragen von Brigitte Weitbrecht. Stuttgart: Klett 1965

Daucois, Jacqueline: *Der Alchimist von Prag: Rudolf II. von Habsburg. Eine Biographie.* Aus dem Französischen von Annette Meyer-Prien. Düsseldorf [u. a.]: Artemis & Winkler 1997

Der Koh-I-Noor – Berg von Licht. [é. n.] Online. URL: http://www.diamanten-diamant.de/koh-i-noor.html [utolsó hozzáférés: 2018.11.03.]

Dinzelbacher, Peter: *Die Templer. Ein geheimnisumwitterter Orden?* Freiburg [u. a.]: Herder 2002

Domokos Erika: *Magyarország továbbra is a legszegényebbek közt az EU-ban.* 2018.6.19. Online. URL: https://www.napi.hu/nemzetkozi_gazdasag/magyarorszag_tovabbra_is_a_legszegenyebbek_kozt_az_eu-ban.664660.html [utolsó hozzáférés: 2018.11.28.]

Edighoffer, Roland: *Die Manifeste der Rosenkreuzer.* In: Carlos Gilly / F. Niewöhner: *Rosenkreuz als europäisches Phänomen im 17. Jahrhundert*, 161-175. Amsterdam: In de Pelikaan 2002 (=Bibliotheca Philosophica Hermetica; 7)

Előd Fruzsina: *Nem azok szülnek, akiktől ezt várná a kormány.* Online. 2018.11.07. URL: https://index.hu/gazdasag/2018/11/07/demografiai_portre_2018_gyerekvallalas_termekenyseg/ [utolsó hozzáférés: 2018.11.28.]

Elter Tamás: *Az igazi Pendragon legenda: a rózsakereszt titokzatos testvérisége.* 2017.12.31. Online. URL: http://www.origo.hu/tudomany/20171231-a-mult-homalyaba-vesz-a-17-szazadi-misztikusok-kozt-felbukkano-titkos-tarsasag-gyokere.html [utolsó hozzáférés: 2018.07.15.]

Evola, Julius: *The Hermetic Tradition. Symbols and Teachings of the Royal Art*. Rochester: Inner Traditions International 1995

Farkas Ferenc: *Pátosz*. In: Schöpflin Aladár (szerk.): *Magyar Színművészeti Lexikon*. *A magyar színjátszás és drámairodalom enciklopédiája*. III. kötet. Budapest: Az Országos Színészegyesület és Nyugdíjintézete 1931

Fragen zur Historie, Tradition und Überlieferung von AMORC – Die Rosenkreuzer. [é. n.] Online. URL: http://www.rosenkreuzer.de/amorc/amorc/faq-fragen-antworten/fragen-zur-historie-tradition-und-ueberlieferung-von-amorc/#c390 [utolsó hozzáférés: 2018.10.28.]

Fredan, Grigor [é. n.]: *The Knights Templar and the Real Holy Grail.* Online. URL: http://grigorfedan.com/main/The_Knights_Templar_And_The_Real_Holy_Grail [utolsó hozzáférés: 2018.12.03.]

From Jerusalem to Rosslyn? The Templars in Scotland, 3. 2010.06.05. Online. URL: http://www.bbc.co.uk/legacies/myths_legends/scotland/lothian/article_3.shtml [utolsó hozzáférés: 2018.12.03.]

Gárdonyi Géza: *Isten rabjai.* Budapest: Szépirodalmi Kvk. 1974, 109-110. Online változat. URL: http://mek.oszk.hu/00600/00661/00661.pdf [utolsó hozzáférés: 2019.03.10.]

Gaulhofer, Karl: *Prozess gegen Papst: Der wahre Fluch des Templers*. 2008.08.13. In: *Die Presse*. URL: https://diepresse.com/home/panorama/religion/406074/Prozess-gegen-Papst_Der-wahre-Fluch-des-Templers [utolsó hozzáférés: 2018.12.28.]

Gershon, Livia: *10 Reasons the Knights Templar Were History's Fiercest Fighters*. 2019.02.05. Online. URL: https://www.history.com/news/knights-templar-facts-crusades-wealth [utolsó hozzáférés: 2019.02.10.]

Gilbert, Robert Andrew [t. k.]: *Alchemy.* 2019.03.06. In: *Encyklopaedia Britannica.* URL: https://www.britannica.com/topic/alchemy#ref414600 [utolsó hozzáférés: 2019.03.06.]

Gilly, Carlos: *Die Rosenkreuzer als europäisches Phänomen im 17. Jahrhundert und die*

verschlungenen Pfade der Forschung. 19-56. In: Carlos Gilly / F. Niewöhner: *Rosenkreuz als europäisches Phänomen im 17. Jahrhundert.* Amsterdam: In de Pelikaan 2002 (=Bibliotheca Philosophica Hermetica; 7)

Harford, Tim: *The warrior monks who invented banking*. 2017.01.30. Online. URL: https://www.bbc.com/news/business-38499883 [utolsó hozzáférés: 2018.12.01.]

Harnisch, Hartmut: *Bauerneinkommen, feudale Ausbeutung und agrarischer Fortschitt in der Mark Brandenburg gegen Ende des 18. Jahrhunderts.* In: *Jahrbuch Fur Wirtschaftsgeschichte* 10. kötet, 1. füzet (1970), 191-198.

Havasréti József: *Ponyvaregény és kulturális exkluzivitás. Szerb Antal: A Pendragon legenda, 1934.* In: *Literatura*, 17. évf., 2011/2. Budapest: Balassi 2011, 142-171.

Havasréti József: *Szerb Antal.* Budapest: Magvető 2013

Heindel, Max: *Die Weltanschauung der Rosenkreuzer. Das esoterische Christentum der Zukunft.* 5. Aufl. Darmstadt: Hoppenstedt 1984

Hodge, Susie: *Die Templer. Bewahrer des Heiligen Grals.* Wien: Tosa 2007

Jász Annamária: *110 éves A Pál utcai fiúk - így festenek a regény helyszínei napjainkban.* 2017.07.18. Online. URL: https://welovebudapest.com/2017/07/18/110-eves-a-pal-utcai-fiuk-igy-festenek-a-regeny-helyszinei-napjainkban/ [utolsó hozzáférés: 2018.10.25.]

Karg, Barb [t. k.]: *The Everything Vampire Book. From Vlad the Impaler to the Vampire Lestat – a History of Vampires in Literature, Film and Legend.* Simon and Schuster 2009 (e-könyv)

K. Kiss Gergely: *Kiderült, mekkora a létminimum – ennyien élnek ennél is kevesebből.* 2018.05.31. Online. URL: https://www.napi.hu/magyar_gazdasag/kiderult_mekkora_a_letminimum_ennyien_elnek_ennel_is_kevesebbol.663483.html [utolsó hozzáférés: 2018.11.29.]

Mackey, Albert G.: *Encyclopedia Of Freemasonry And Its Kindred Sciences*. Volume 3: M-R. Altenmünster: Jazzybee 2016

McMahon, Tony: *Investigating the Priory of Sion and the Knights Templar.* 2017.09.29. Online. URL: https://thetemplarknight.com/2017/09/29/priory-of-sion-knights-templar-mystery/ [utolsó hozzáférés: 2018.12.20.]

McMahon, Tony: *Wolfram von Eschenbach links the Templars to the Holy Grail*. 2017.10.14. Online. URL: https://thetemplarknight.com/2017/10/14/knights-templar-wolfram-von-eschenbach/ [utolsó hozzáférés: 2018.12.13.]

Mink, Marion: *Die Kasseler Geheimschrift ist entschlüsselt.* 2013.11.04. Online. URL: https://www.welt.de/wissenschaft/article121529078/Die-Kasseler-Geheimschrift-ist-entschluesselt.html [utolsó hozzáférés: 2018.11.14.]

Mutschlechner, Martin [é. n.]: *Rudolf II.: Psychische Probleme und schrittweise Entmachtung.* Online. URL: https://www.habsburger.net/de/kapitel/rudolf-ii-psychische-probleme-und-schrittweise-entmachtung [utolsó hozzáférés: 2019.03.11.]

Nagy Nikoletta: *Jézus vérvonalának ádáz védelmezői.* 2015.11.22. Online. URL: http://aktiv.origo.hu/tudomany/tortenelem/20151121-sion-rend-titkos-tarsasagok-jezus-vervonala-sang-raal-maria-magdolna-da-vinci-kod-tortenelem.html [utolsó hozzáférés: 2018.11.23.]

Orbán jelentős járulék- és adócsökkentést jelentett be. 2012.7.02. Online. URL: https://ado.hu/ado/orban-jelentos-jarulek-es-adocsokkentest-jelentett-be/ [utolsó hozzáférés: 2018.11.29.]

Orbán: kereszténydemokráciát építünk Magyarországon. 2018.05.04. Online. In: URL: http://www.atv.hu/belfold/20180504-harom-miniszterelnok-helyettese-lesz-orban-viktornak [utolsó hozzáférés: 2018.11.28.]

Pendragon Castle. (2006) Online. URL: http://www.castlesfortsbattles.co.uk/north_west/pendragon_castle.html [utolsó hozzáférés:

2019.03.02.]

Philosopher's stone. 2018.05.02. Online. In: *Encyklopaeda Britannica.* URL: https://www.britannica.com/topic/philosophers-stone [utolsó hozzáférés: 2018.09.10.]

Rábukkantak Vetsera Mária búcsúleveleire. 2015.07.31. In: *Magyar Nemzet Online*. URL: https://mno.hu/grund/rabukkantak-vetsera-maria-bucsuleveleire-1298052# [utolsó hozzáférés: 2018.11.26.]

Rawert, Peter: *Rudolf II. Ein Traum aus Kunst und Magie.* 2012.01.12. In: *Zeit Online*, Nr. 4/2012. URL: https://www.zeit.de/2012/04/Kaiser-Rudolf [utolsó hozzáférés: 2019.03.04.]

Read, Herbert (ed.): *C. G. Jung. The Collected Work*. Vol. 14: *Mysterium Coniunctionis. An Inquiry into the Separation and Synthesis of Psychic Opposites in Alchemy.* 2nd ed. Translated from the German by R.F.C. Hull. New York: Routledge 2014, Foreword XIII.

Rennes-le-Château: Lost Treasure of God. Did a parish priest at Rennes-le-Château discover the biggest secet of Christianity? 2018.02.24. Online. URL: https://theunredacted.com/the-secret-of-rennes-le-chateau-lost-treasure-of-god/#nav-open [utolsó hozzáférés: 2018.11.29.]

Retschlag, Max: *Die Alchemie und ihr großtes Meisterwerk der Stein der Weisen.* Leipzig: Hummel 1934. Online verzió. In: *Die Alchemy Web Site.* URL: http://www.levity.com/alchemy/retschla.html#Das%20gro%C3%9Fe%20Meisterwerk%20der%20Alchimie [utolsó hozzáférés: 2018.11.05.]

Rosenberg, Alfons: *Die Seelenreise: Wiedergeburt, Seelenwanderung oder Aufstieg durch die Sphären.* Olten [t. k.]: Walter 1952

Rowling, J. K.: *Harry Potter and the Philosopher's Stone.* London [t. k.]: Bloomsbury 2004

Rösche, Johannes: *Robert Fludd: Der Versuch einer hermeneutischen Alternative zur neuzeitlichen Naturwissenschaft*. Göttingen: V&R unipress 2008

Rudolf trónörökös élete. 2018.08.27. In: *Cultura.* URL: https://cultura.hu/aktualis/rudolf-tronorokos-elete/ [utolsó hozzáférés: 2018.11.29.]

Rupert, Hans-Jürgen: *Rosenkreuzer.* Kreuzlingen, München: Hugendubel 2004

Sarnowsky, Jürgen: *Die Templer*. München: Beck 2009

Schmitz, Rainer: *Schwärmer – Schwindler – Scharlatane. Magie und geheime Wissenschaften.* Wien [t. k.]: Böhmau 2011

Schottmüller, Konrad: *Der Untergang des Templerordens. Mit urkundlichen u*nd kritischen Beiträgen. 1. kötet. Berlin: E. S. Mittler & Sohn 1887

Scythian. 2019.03.01. In: *Encyklopaeda Britannica.* URL: https://www.britannica.com/topic/Scythian [utolsó hozzáférés: 2019.03.02.]

Simona Olaru-Poşiar: *Das Motiv des Wahnsinns in der deutschen Literatur.* In: *Journal of Romanian Literary Studies,* issue no. 6/2015, 1044-1052. Online. URL: http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A22072/pdf [utolsó hozzáférés: 2019.03.02.]

Staehle, Ernst: *Johanniter und Templer. Geschichte, Geheimnisse und Gegenwart.* 1. Aufl. Gnas: Weishaupt 1998

Stoker, Bram [é. n.]: *Dracula.* Online. URL: http://www.planetebook.com/free-ebooks/dracula.pdf (e-könyv) [utolsó hozzáférés: 2019.01.04.]

Stoker, Bram: *Drakula. Angol regény. Harker Jonathan naplója.* Budapest: Rákosi Jenő Budapesti Hirlap Ujságvállalata 1898

Szerb Antal: *Hétköznapok és csodák*. Budapest: Révai 1935

Tarján M. Tamás [é. n.]: *1414. november 5. A konstanzi zsinat megnyitása*. In: *Rubicon Online.* URL:

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1414_november_5_a_konstanzi_zsinat_megnyitasa/ [utolsó hozzáférés: 2019.03.03.]

The Knights Templar and Scotland. 2013.05.23. Online. URL: https://www.historyscotland.com/articles/features/the-knights-templar-and-scotland [utolsó hozzáférés: 2018.12.03.]

Vihart kavartak Kövér László szavai. 2015.12.15. In: *Magyar Nemzet Online*. URL: https://mno.hu/belfold/vihart-kavartak-kover-laszlo-szavai-1319148 [utolsó hozzáférés. 2018.11.28.]

Volfing, Gerhard: *Die Templer. Ihr Einsatz an den Grenzen Mitteleuropas gegen die Mongolen 1241/42.* 1. Aufl. Gnas: Weishaupt 2010

Yates, Frances A.: *The Rosicrucian Enlightenment.* Volume IV. London, New York: Routledge 1972

Zolfagharifard, Ellie: *King Solomon's treasures revealed: Newly translated Hebrew text lists legendary riches – including the Ark of the Covenant.* 2014.01.10. Online. URL: https://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-2536549/King-Solomons-treasures-revealed-Newly-translated-Hebrew-text-lists-legendary-riches-including-Ark-Covenant.html [utolsó hozzáférés: 2018.12.14.]